EVLİ BİREYLERİN İLİŞKİ İSTİKRARININ ALGILADIKLARI EŞ DESTEĞİ VE İLİŞKİ YÜKLEME BİÇİMLERİ İLE İLİŞKİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Selinay AKTAŞ AKBAYRAK

Eskişehir 2019

EVLİ BİREYLERİN İLİŞKİ İSTİKRARININ ALGILADIKLARI EŞ DESTEĞİ VE İLİŞKİ YÜKLEME BİÇİMLERİ İLE İLİŞKİSİ

Selinay AKTAŞ AKBAYRAK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Yıldız KURTYILMAZ

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Temmuz 2019

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Selinay AKTAŞ AKBAYRAK'ın "Evli Bireylerin İlişki İstikrarının Algıladıkları Eş Desteği ve İlişki Yükleme Biçimleri ile İlişkisi" başlıklı tezi 28.06.2019 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programında, Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı-Adı Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	: Dr. Öğr. Üyesi Yıldız KURTYILMAZ	.....
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Bircan ERGÜN BAŞAK	.....
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Şebnem GÜNAY	.....

Prof.Dr. Handan DEVECİ
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Müdür Vekili

ÖZET

EVLİ BİREYLERİN İLİŞKİ İSTİKRARININ ALGILADIKLARI EŞ DESTEĞİ VE İLİŞKİ YÜKLEME BİÇİMLERİ İLE İLİŞKİSİ

Selinay AKTAŞ AKBAYRAK

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı

Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temmuz 2019

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Yıldız KURTYILMAZ

Bu araştırmada evli bireylerin ilişki istikrarlarının cinsiyet, algılanan eş uyumu, ilişki yükleme biçimleri ve algılanan eş desteği değişkenleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 367 kadın, 163 erkek olmak üzere toplam 530 katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırmanın verileri Yıldırım (2016) tarafından geliştirilen Eş Destek Ölçeği, Fincham ve Bradbury (1992) tarafından geliştirilen İlişki Yükleme Biçimleri Ölçeği, Rusbult, Martz ve Agnew (1998) tarafından geliştirilen İlişki İstikrarı Ölçeği ve Demografik Bilgi Formu kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, bağımsız gruplar için t testi, korelasyon katsayıları ve çoklu regresyon analizi işe koşulmuştur. Araştırma bulguları ilişki istikrarının alt boyutlarından sadece ilişki doyumunun cinsiyete göre farklılaştığı, erkeklerin ilişki doyumunun kadınlardan daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Eşlerini kendileriyle uyumlu algılayanların ilişki doyumları ve yatırım düzeyleri uyumlu algılamayanlara göre daha yüksek iken, seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyi ise daha düşüktür. Evli bireylerin ilişki doyumlarının yordayıcılarının algılanan eş desteği, ilişki yükleme biçimi, algılanan eş uyumu ve ilişki süresi olduğu ortaya konmuştur. Evli bireylerin seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutunu ise algılanan eş desteği, ilişki yükleme biçimi ve ilişki süresinin anlamlı bir şekilde yordadığı belirlenmiştir. İlişki istikrarının diğer boyutu olan yatırım düzeyinin yordayıcıları ise algılanan eş desteği, ilişki süresi ve yaş olarak belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Evlilik, Algılanan eş desteği, İlişki yükleme biçimleri, İlişki istikrarı.

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP AMONG MARRIED INDIVIDUALS' RELATIONSHIP STABILITY PERCEIVED SPOUSAL SUPPORT AND RELATIONSHIP ATTRIBUTIONS

Selinay AKTAŞ AKBAYRAK

Department of Educational Sciences

Guidance and Psychological Counseling Program

Anadolu University, Graduate School of Educational Sciences, July 2019

Advisor: Dr. Yıldız KURTYILMAZ

In this study, it was aimed to investigate the relationship stability of married individuals in terms of gender, perceived marital compatibility, relationship attribution styles and perceived spousal support variables. Participants consist of 530 participants, 367 of whom are women, 163 of whom are men. The data was collected using Spousal Support Scale developed by Yıldırım (2016), Relationship Attribution Forms Scale developed by Fincham and Bradbury (1992), Relationship Stability Scale developed by Rusbult, Martz and Agnew (1998) and the Demographic Information Form. Descriptive statistics, t-test for independent groups, correlation coefficients and multiple regression analyses were employed in data analysis. The findings indicated that only the relationship satisfaction differed according to gender, and the relationship satisfaction of men was higher than that of women. Relationship satisfaction and investment levels of those who perceive their spouses compatible with themselves are higher, but levels of quality of alternatives is lower. The predictors of the relationship satisfaction were found as spousal support, relationship attribution type, spousal compatibility and relationship length. In contrast, it was indicated that spousal support, relationship attribution type and relationship length predicted the quality of alternatives significantly. The predictors of investment level were spousal support, relationship length and age.

Keywords: Marriage, Perceived spousal support, Relationship attribution types, Relationship stability.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca benden desteğini hiçbir zaman esirgemeyen bana ideallerimin peşinden koşmanın, vazgeçmemenin kıymetini öğreten annem Fatma AKTAŞ ve babam merhum Selim AKTAŞ'a, tüm bu yolculukta bana sabretmeyi ve araştırmayı öğreten danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Yıldız KURTYILMAZ hocama, yorulduğum zamanlarda eş desteğinin önemini bana tekrar tekrar hatırlatan eşim Alper AKBAYRAK'a, psikolojik danışmaya ve bilimsel bilgiye olan ilgisiyle beni her zaman motive eden kardeşim Seda AKTAŞ'a, enerjisiyle geleceğe dair umudum olan biricik kızım Nehir AKBAYRAK'a, tez yazım süreci boyunca tecrübeleriyle bana destek olan değerli arkadaşlarım Ergün KARA ve Gonca Ersin Ektirici'ye, tüm ölçeklerimi sabırla dolduran ve doldurulması için bana yardımcı olan tüm katılımcılara sonsuz teşekkürler ediyorum.

Babam merhum Selim AKTAŞ'ın anısına…

Selinay AKTAŞ AKBAYRAK

Eskişehir 2019

22/07/2015

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan "bilimsel intihal tespit programı"yla tarandığını ve hiçbir şekilde "intihal içermediğini" beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Selinay AKTAŞ AKBAYRAK

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI……i

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI…….....……ii

ÖZET…….. iii

ABSTRACT……...…….iv

TEŞEKKÜR v

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ……..…viii

İÇİNDEKİLER vii

TABLOLAR DİZİNİ x

ŞEKİLLER DİZİNİ……...xv

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ……...……...xvi

1. GİRİŞ……..... 1

1.1. Amaç..... 9

1.2. Önem.. 10

1.3. Sınırlılıklar..... 12

1.4. Tanımlar 12

2. ALANYAZIN 14

2.1. İlişki İstikrarı 14

2.1.1. Sosyal mübadele kuramı 14

2.1.1.1. Karşılıklı bağımlılık kuramı..... 15

2.1.1.2. Yatırım modeli 18

2.2. İlişki Yükleme Biçimleri..... 23

2.2.1. Heider'in atıf teorisi (Sağduyu psikolojisi) 24

2.2.2. Jones ve Davis'in uyuşan vardamalar kuramı 25

2.2.3. Kelley'nin küp kuramı 26

2.2.4. Weiner modeli 28

2.2.5. Evlilik ilişkisi ve yükleme biçimleri 28

2.3. Algılanan Eş Desteği 30

2.3.1. Sosyal destek 31

2.3.1.1. Temel etki modeli..... 33

2.3.1.2. Tampon etki modeli 33

Sayfa

2.3.1.3.Sosyal destek ve olumsuz yaşam olaylarının birbirlerinden bağımsız etkileri *33*

2.3.1.4.Alan kuramı *34*

2.3.2. Algılanan sosyal destek **35**

2.3.3. Algılanan eş desteği **36**

2.4. İlgili Araştırmalar **39**

2.4.1. İlişki istikrarı ile ilgili araştırmalar **39**

2.4.1.1. İlişki doyumu *39*

2.4.1.2. Seçeneklerin niteliğini değerlendirme *40*

2.4.1.3. Yatırım *42*

2.4.2. İlişki yükleme biçimleri ile ilişki istikrarı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar **43**

2.4.3. Algılanan eş desteği ile ilişki istikrarı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar **45**

3. YÖNTEM **46**

3.1. Araştırma Modeli **46**

3.2. Evren ve Örneklem **46**

3.3. Veri Toplama Tekniği ve Araçları **47**

3.3.1. İlişki istikrarı ölçeği (İİÖ) **47**

3.3.2. İlişki yükleme ölçeği (İYÖ) **48**

3.3.3. Eş desteği ölçeği **49**

3.4. Veri Toplama Süreci ve Verilerin Analizi **50**

4. BULGULAR VE YORUM **52**

4.1. Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistikler **52**

4.2. Evli Bireylerin İlişki Doyumu, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme ve Yatırım Düzeylerinin Cinsiyete Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular **53**

4.3. Evli Bireylerin İlişki Doyumu, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme Düzeyi ve Yatırım düzeylerinin Algılanan Eş Uyumuna Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular **54**

Sayfa

4.4. Evli Bireylerin İlişki Doyumu, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme ve Yatırım Boyutları ile Algılanan Eş Desteği ve İlişki Yükleme Biçimleri Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular 55

4.4.1. Evli bireylerin ilişki doyumu düzeylerinin yordayıcılarına ilişkin bulgular…… 56

4.4.2. Evli bireylerin seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutunun yordayıcılarına ilişkin bulgular 58

4.4.3. Evli bireylerin yatırım düzeylerinin yordayıcılarına ilişkin bulgular 59

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER 61

5.1. Sonuç…… 61

5.2. Tartışma 62

5.2.1. Evli bireylerin ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyi ve yatırım düzeylerinin cinsiyete göre incelenmesine ilişkin bulguların tartışılması 62

5.2.2. Evli bireylerin ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım boyutlarının algılanan eş uyumuna göre incelenmesine ilişkin bulguların tartışılması 65

5.2.3. Evli bireylerin ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım boyutlarının yordayıcılarına ilişkin bulguların tartışılması 66

5.2.3.1. Evli bireylerin ilişki doyumu düzeylerinin yordayıcılarına ilişkin bulguların tartışılması 67

5.2.3.2. Evli bireylerin seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutunun yordayıcılarına ilişkin bulguların tartışılması 70

5.2.3.3. Evli bireylerin yatırım düzeylerinin yordayıcılarına ilişkin bulguların tartışılması 72

5.3. Öneriler 75

5.3.1. Uygulayıcılar için öneriler 75

5.3.2. Araştırmacılar için öneriler 76

KAYNAKÇA…… 77

EKLER

ÖZGEÇMİŞ

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 3.1. Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler 46

Tablo 3.2. Katılımcıların algılanan eş uyumlarına ilişkin betimsel istatistikler 47

Tablo 4.3. Evli bireylerin ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım algılanan eş desteği, ilişki yükleme biçimine ilişkin betimsel istatistikler 52

Tablo 4.4. Evli bireylerin cinsiyete göre ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyi ve yatırım düzeyleri t testi sonuçları 53

Tablo 4.5. Evli bireylerin algılanan eş uyumuna göre ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım değişkenleri T testi sonuçları 54

Tablo 4.6. Evli bireylerin ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyi ve yatırım düzeylerinin algılanan eş desteği, ilişki yükleme biçimi arasındaki ilişkiyi gösteren pearson momentler çarpımı korelasyon katsayıları (N= 530)..... 56

Tablo 4.7. Evli bireylerin ilişki doyumlarının yordayıcılarına ilişkin regresyon analizi……...57

Tablo 4.8. Evli bireylerin seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutunun yordayıcılarına ilişkin regresyon analizi 58

Tablo 4.9. Evli bireylerin yatırım düzeylerinin yordayıcılarına ilişkin regresyon analizi……...60

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 5.1. İlişki istikrarının her bir boyutunun yordayıcıları……...66

SİMGELER VE KISALTMALAR

EDÖ : Eş Destek Ölçeği

İİÖ : İlişki İstikrarı Ölçeği

İYÖ : İlişki Yükleme Ölçeği

1. GİRİŞ

İnsanoğlu hayatta mutluluğu yakalayabilmek için pek çok yol denemektedir. Mutluluk seviyesi ise genel olarak kişinin yaşamının toplam kalitesini olumlu değerlendirme düzeyi ile şekillenmektedir (Bülbül ve Giray, 2011, s. 114). Yaşam kalitesi ise yaşanılan çevre, aile, gelir düzeyi, sağlık durumu gibi etmenleri içinde barındırırken (Akın ve Şentürk, 2012, s. 183) kimi zaman seçilen iş ile kimi zaman seçilen yaşam biçimleri ile kimi zaman da seçilen bir eş ile sağlanmaya çalışılmaktadır. Gazali (2004a/II: 48'ten aktaran Demircioğlu, 2014, s. 83)'ye göre, evlilikte hedeflenen nihai amaç da mutlu olmaktır. Bu nedenle bireyler aynı anda birden fazla ihtiyaçlarını da karşılamalarına imkan veren evlilik ilişkisi kurmak için kendilerine eş seçerek aile kurmaktadırlar (Yılmaz ve Kalkan, 2010, s. 1895). Seçilen bir eş ile evlilik mutlu bir yaşam için gerçekleştirilmekte de evlilik eşlerin yaşamının tüm boyutlarını şekillendirmektedir. Eşler, evlilik ilişkisi ile toplumun kendilerine tanımladığı gelişim görevlerini yerine getirirken bir taraftan da sevme, sevilme ve ait olma gibi duygusal ihtiyaçlarını karşılamakta sosyal açıdan yaşam kalitesinin yükselmesine katkıda bulunacak kazanımlar elde etmektedirler (Çağ ve Yıldırım, 2013, s. 14).

Bir döngü halindeki aile yaşamının başlangıç noktası olarak kabul edilen (Manap vd., 2013, s. 112) evlilik, bireylerin hayatlarını önemli bir biçimde etkilerken (Stutzer ve Frey, 2006, s. 326) modern ve geleneksel toplumların önemli bir toplumsal kurumu ve en temel sosyal sistemi olarak kabul edilmektedir (Ekşi, 2005, s. 68). Aynı zamanda, bireyler kendilerine uygun olan eşi seçip, hayatlarını birlikte geçirecekleri kişilere karar vererek ve evlilik yoluyla kendilerine bir aile kurarak yetişkinlik döneminin gelişim görevlerinden birisini yerine getirmiş kabul edilmektedirler (Havighurst, 1972'den aktaran Oksal ve Sadioğlu, 2011, s. 129). Bu nedenlerle evlilik, daha önce evlenmiş olsun olmasın pek çok kişinin istediği bir ilişki tarzı ve şartlar elverdiğinde gerçekleşmesi istenen bir yaşantı (Fışıloğlu, 1992, s. 16) olarak günümüzde de önemini korumaktadır. Toplumlar giderek değişen yaşam koşullarına göre evlilik ilişkisini yeniden şekillendirerek farklı aile ve evlilik tipleri geliştirmişlerdir (Kongar, 1986, s. 21). Tüm değişimlere rağmen bireylerin ihtiyaçlarını karşılayabilmek için kurduğu ilişki türlerinden en doğal olanı evlilik yoluyla kurulan yakın ilişkilerdir ve bireylerin her bakımdan doyuma ulaşması, gelişim görevlerini layıkıyla gerçekleştirebilmesi ve içinde bulunduğu çevreye uyum sağlayıp faydalı bir kişi olabilmesi açısından evliliklerin sürdürülmesi son derece önemlidir (Çelik, 2006, s. 1).

Başarılı bir evlilik, eşlere; aile kurmak, neslini sürdürmek, çocuk yetiştirmek gibi ihtiyaçlarını karşılamalarının yanı sıra cinsel yaşantılar, miras, duygusal paylaşımlar, mal paylaşımı, gibi (Altun, 1994, s. 2) duygusal, sosyal ve fiziksel yakınlık sağlamaktadır (Çağ ve Yıldırım, 2013, s. 14). Evlilik, aynı zamanda kadın ve erkeğin, ekonomik ve sosyal açıdan ihtiyaç duyduğu desteği elde etmek, kadın ve erkeğin sahip olduğu cinsiyet rollerini ve iş bölümünü belirleyebilmek, güven, sevme ve sevilme gibi duygusal ihtiyaçlarını karşılayabilmek, sosyal bir statü edinebilmek için de gerçekleştirilebilmektedir (Yenilmez vd., 2012, s. 63).

Evliliğin pek çok alandaki olumlu etkileri araştırmalar yolu ile de kanıtlanmıştır (Hawkins ve Booth, 2005, s. 451; Helms ve Buehler, 2007, s. 576; Williams ve Umberson, 2004, s. 81). Araştırma sonuçlarına bakıldığında evliliklerin, insanların hem fiziksel olarak sağlıklı olmalarına hem de yaşamdan aldıkları doyumu arttırmalarına yardımcı olduğu görülmektedir (Hayward ve Zahng, 2006, s. 639). Evli bireylerin yakın duygusal desteği daha yüksek düzeyde algıladıkları, depresyona olan yatkınlık düzeylerinin ise daha düşük olduğu (Stack ve Eshleman, 1998, s. 529) ve daha düşük hastalık ve ölüm oranlarına sahip oldukları (Ross ve Mirowsky, 2002, s. 471) görülmektedir. Dolayısıyla evlilik kişinin yaşam kalitesi ile de doğrudan ilişkilidir (Hünler ve Gençöz, 2003, s. 100). Başka bir deyişle bireylere psikolojik, sosyal ve ekonomik yarar sağlayan evlilik çiftlere daha sağlıklı ve kaliteli bir yaşam şansı sunmaktadır.

Sağlıklı evlilikler eşlerin yaşam kalitelerini arttırmakta, aynı zamanda daha mutlu ve doyumlu bir yaşama daha kolay ulaşabilmesini de sağlamaktadır. Dolayısıyla evlilik bireylere çok yönlü katkılar sağladığı için evliliğin ve evlilik ilişkisinin istikrarlı bir biçimde sürdürülmesi de bireyler için kritik öneme sahiptir ve evlilikteki ilişki istikrarı bireylerin en önemli beklentileri arasında yer almaktadır. Hendrick ve Hendrick, (1995) uzun evliliklerin sırrının evli bireylerin evliliklerinde mutluluğu yakalamaları olduğunu öne sürmektedirler. Evlilikleri uzun yıllardır süren bireylerin evliliklerinde mutlu çiftler olduğu görülmektedir (Qari, 2014'ten aktaran Demir ve Durmuş, 2015, s. 643). Bireylerin mutluluklarına da katkıda bulunan ilişki istikrarını belirleyen faktörler incelendiğinde sadece duygusal ve olumlu faktörlerin değil aynı zamanda bireylerin ilişkilerine ve eşlerine harcadıkları emek, eşlerinden aldıkları destek ve ilgiyi başka kaynaklardan sağlayıp sağlamayacaklarına ilişkin görüşlerinin de yer aldığı görülmüştür. İlişki istikrarının *ilişki doyumu*, *seçeneklerin niteliğini değerlendirme* ve *ilişki yatırımı* gibi

boyutlardan oluştuğu belirlenmiştir (Thibaut ve Kelley, 1959'dan aktaran Buğa, 2009, s. 76). Büyükşahin, Hasta ve Hovardaoğlu (2005) tarafından ilişki istikrarı ölçeğinin Türk kültürüne uyarlama çalışması sırasında "Bağlanım" alt boyutu eklenmiştir. Ancak ilişki istikrarı ile bağlanım arasındaki korelasyonun yüksek olduğu görülmektedir. Dolayısyla ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım alt boyutları ilişki istikrarının ve bağlanımın belirleyicileri olarak ele alınmaktadır. Bu boyutlardan en önemsenen boyut ise ilişki doyumudur (Çağ ve Yıldırım, 2013, s. 14). Bireyler ilişki doyumunu belirlerken şu andaki ilişkilerini hem geçmişteki ilişkileri ile hem de olası herhangi bir ilişkiyle karşılaştırmakta, kendilerini şu andaki ilişkisinde kazançlı bulduklarında da ilişkiden aldıkları doyum yükselmektedir. Karşılıklı bağımlılık kuramı, bireylerin ilişki doyumunu belirlemek için şu andaki ilişkileri ile geçmişteki ilişkilerini karşılaştırarak yaptıkları değerlendirmeleri *karşılaştırma düzeyi* kavramı ile, şu andaki ilişkileri ile sahip olması muhtemel ilişkilerden sağlayabileceği olası kazançları karşılaştırarak yaptıkları değerlendirmeleri ise *seçeneklerin karşılaştırma düzeyi* kavramı ile ifade etmektedir. Dolayısıyla bireylerin karşılaştırma düzeyi puanı yüksek, seçeneklerin karşılaştırma düzeyi puanı düşük ise ilişkiden alınan doyum yükselmektedir (Büyükşahin, 2006, s. 11). Bir başka deyişle, her iki koşulda da bireyin şu andaki ilişkisini daha kazançlı bulması ilişkiden daha fazla doyum almasına yol açmaktadır.

İlişki doyumunu etkileyen faktörleri araştıran araştırmacılar birtakım değişkenlerin ilişki doyumunu etkilediğini ortaya koymaktadırlar. İlişki doyumunu yordayan faktörler arasında cinsiyet, ilişki süresi, yaş gibi değişkenler olduğu görülmektedir. Bu değişkenlerle ilişki doyumu arasındaki ilişkiler incelendiğinde evli kadınların ilişki doyumlarının evli erkeklere göre daha az olduğu, eğitim düzeyi arttıkça ilişki doyumunun da arttığı gözlenmektedir (Buğa, 2009, s. 82). Yaş ile ilişki doyumu arasındaki ilişkiye bakıldığında sonuçların tutarsız olduğu kimi araştırmaların sonuçlarına göre yaş arttıkça ilişkiden alınan doyumun azaldığı (Buğa, 2009, s. 89; Uzun, 2017, s. 26); kimi araştırmalara göre ilerleyen yaşlarda evli bireylerin genç yetişkinlere göre evliliklerinden daha fazla doyum aldıkları (Bookwala ve Jacobs, 2004, s. 332; Weinstein, Powers ve Laverghetta, 2010; Gorchoff, John ve Helson, 2008, s. 1197); kimi araştırmaların sonuçlarına göre ise yaş ile ilişki doyumunun anlamlı bir biçimde ilişki içinde olmadığı ortaya konmuştur (İdiz, 2009, s. 68).

İlişki istikrarı kavramının alt boyutlarından biri olan *seçeneklerin niteliğini değerlendirme* alt boyutu *seçeneklerin karşılaştırma düzeyi* ile belirlenmekte ve kişinin

mevcut ilişkisi dışında diğer olası ilişkilerle ilgili değerlendirmelerini içermektedir. Olası durumlar içinde yalnız olmanın yanında başka bir partnerle, akraba veya arkadaşlarla birlikte olma gibi seçenekler yer almakta, kişi mevcut ilişkisinden elde ettiği seçenekler için karşılaştırma düzeyi ile bu ilişkilerini karşılaştırarak, eşiyle karşıladığı istek ve ihtiyaçlarını başka ilişkilerinden karşılayıp karşılayamayacağını değerlendirmekte, seçenekler için karşılaştırma düzeyini belirlemektedir (Buğa, 2009, s.2 8). Alanyazına bakıldığında seçeneklerin niteliği alt boyutunun demografik değişkenlere göre farklılaştığı ortaya konmuştur (Buğa, 2009, s. 76) Seçeneklerin niteliğini yordayan değişkenlerden biri olan cinsiyete bakıldığında, halihazırda duygusal birlikteliği olan erkeklerin olması muhtemel ilişkilere daha ılımlı baktığı görülmektedir. İlişkileri dışında bir başka ilişkinin olma olasılığını en az düşünenlerin ise evli kadınlar olduğu bilinmektedir (Buğa, 2009, s. 77). Yaş açısından ise evli bireylerin yaşları yükseldikçe seçenekleri daha olumsuz değerlendirdiği sonucuna ulaşılmıştır (Buğa, 2009, s. 80).

Seçeneklerin niteliği ve ilişki doyumunun ilişki istikrarının belirleyicisi olmasının yanında ***yatırım*** kavramı da ilişki istikrarının belirleyicilerinden biri olarak görülmektedir. Rusbult'un ortaya attığı yatırım kavramının, kişinin hem kendisi ve ilişkisi ile doğrudan ilgili olduğu hem de dışsal kaynakların da ilişkiye yapılan yatırımı belirlediği ortaya konmuştur. Partnerleriyle yaşadıkları ilişkiye yapılan yatırım bireyin sahip olduğu ilişkisi dışında alternatif diğer ilişki türlerine daha fazla vakit ayırması, duygusal ve maddi paylaşım içinde olması, ortak arkadaşlar edinmesi, ilişkiyi uzun süre sürdürmesi, kendini açması ve paylaşımlarda bulunmasıyla mümkün olmaktadır. İlişki yatırımı ilişki doyumu arttıkça artmaktadır (Duran, 2010, s. 60). İlişki istikrarını sağlayan yatırım (Büyükşahin, Hasta, Hovardaoğlu, 2005, s. 26) yaş ve ilişki süresi gibi değişkenler ile ilişkilendirilmektedir. İlişki süresi uzadıkça ve yaş arttıkça ilişkiye yapılan yatırımın da arttığı gözlenmektedir (Buğa, 2009, s. 85).

Evliliklerin sağlıklı ve uyumlu sürdürülmesinde, partnerlerin ilişkiye yaptıkları yatırımın yüksek olmasının yanı sıra ödediği bedellerin düşük olması ve bağlanım düzeylerinin artması da (Buğa, 2009, s. 25) önemli rol oynamaktadır. Bu çerçevede ***bağlanım da*** ilişki istikrarının yordayıcılarından birisi olarak ele alınmaktadır. Aslında bağlanım, ilişki istikrarının diğer alt boyutları olan *ilişki doyumu*, *seçeneklerin niteliğini değerlendirme* ve *yatırım* boyutlarının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bağlanım ile ilişki istikrarı arasındaki korelasyon yüksek düzeydedir ve bağlanım için gerekli olan koşullar ilişki istikrarı için de geçerlidir. Bağlanımın ya da ilişki istikrarının

ortaya çıkabilmesi için bireyin evliliğinden aldığı doyumun ve yaptığı yatırımın artması, ilişkisi sırasındaki muhtemel ilişkilere olan eğiliminin azalması gerekmektedir (Akbalık Doğan ve Büyükşahin Sunal, 2011, s. 75). Bir başka deyişle, partnerlerin bağlanım düzeyi, bireyin mevcut ilişkisine duyduğu ihtiyaç ile belirlenmektedir (Carter, 2001'den aktaran Buğa, 2009, s. 26). *Bağlanım düzeyi (commitment level)* olarak da bilinen bağlılık düzeyi, kişinin ilişkisiyle ilgili bağlanmışlık duygusu ve ilişkisini devam ettirme isteği gibi uzun vadeli eğilimlerinin derecesini temsil etmektedir (Büyükşahin, 2006, s. 32). Bağlanım düzeyinin, ilişkisinden aldığı doyum yüksek olan, ilişkisine daha fazla yatırım yapan, mevcut ilişkisinden sağladığı kazançların daha fazla olduğunu düşünerek daha iyi bir seçenek olmadığına inanan kişilerde daha yüksek olduğu görülmektedir (Büyükşahin, Hasta ve Hovardaoğlu, 2005, s. 27).

Sosyal bilimciler nitelikli evliliklerin yapısında yer alan ilişki doyumu, ilişki yatırımı ve alternatifleri düşünmeme gibi boyutlar ile birlikte bağlanım ve ilişki istikrarı ile ilgilenmekte, evlilik ilişkisinin niteliğini anlamaya yönelik olarak gerçekleştirilen çalışmalarda eşlerin evlilik süresi içinde yaşadıkları olaylar için yaptıkları açıklama veya yüklemelerin de son derece önemli olduğu ve bu nedenle eşlerin birbirlerinin davranışlarına yönelik yüklemelerinin de ele alındığı görülmektedir (Bradbury ve Fincham, 1990, s. 3). Çünkü bireyler kişiler arası ilişkilerinde karşı tarafın ne hissettiğini ne düşündüğünü, kişiliklerinin nasıl olduğunu tahmin ederek, ilişkisini sürdürmek ya da ilişkiden kaçınmak için birtakım stratejiler geliştirmekte, kendilerini düzenlemektedirler (Işınsu-Halat, 2009, s. 37). Sonuç olarak da bireyler eşlerinin davranışlarına yaptıkları yüklemelere dayanarak ilişkilerine yönelik yatırımlarını ve bağlanımlarını da düzenlemekte, ilişkilerine devam edip etmeyeceklerini kararlaştırmaktadırlar (Fletcher vd., 1987, s. 481). Bireyler sosyal yaşamlarında istedikleri başarıyı elde etmek için davranışlara ilişkin açıklamalar yaparlar. Bu tür açıklamalar sosyal dünyadaki neden-sonuç ilişkilerini anlama isteğinden kaynaklanmaktadır. İnsanların davranışlarının ardındaki sebeplerin neler olduğunu anlamak için kullanılan yöntemler ise *yükleme* olarak adlandırılmaktadır (Güney, 2012, s. 41). Başka bir ifade ile yükleme, bireylerin başkalarının davranışlarının ve hatta kendi davranışlarının arkasındaki nedenlere ilişkin açıklamalara karşılık gelmektedir (Baron ve Byrne, 2000, s. 211).

Yükleme sürecinde sayısız neden olmakla birlikte bireyler nedensel açıklamalarını yaparken öncelikle bu nedenlerin bireylerin kendi özelliklerinden mi yoksa bireyin dışındaki çevresel özelliklerinden mi kaynaklandığını anlamaya çalışırlar. Aynı zamanda

bu nedenlerin zaman içinde değişip değişmediğine ilişkin de değerlendirmelerde bulunurlar. Yaptıkları bu açıklamalara göre de ilişkilerini ve kendi davranışlarını şekillendirmektedirler (Kara, 2013, s. 27). Dolayısıyla sosyal yaşamlarını ve ilişkilerini düzenlemek için tüm ilişkilerinde yükleme süreçlerini işe koşarlar.

Bradbury ve Fincham (1990, s. 18)'ın önerdiği varsayım modeline göre, tüm ilişkilerde olduğu gibi evlilik ilişkilerinde de nedensel yüklemeler ve sorumluluk yüklemeleri yapılmaktadır. Sorumluluk yüklemeleri bireyin herhangi bir olaydaki yükümlülüğü veya mesuliyeti ile ilgili olarak karar vermeyi gerektirmektedir. Bir başka deyişle, bireyin davranışının yol açtığı sonucun birtakım standartlara göre değerlendirilip, bu sonucun kabul edilebilir (uygun) bulunup, bulunmaması ile ilgilidir (Fincham, Beach ve Nelson, 1987, s. 73). Bu değerlendirmeyi yaparken de bireyin niyeti ve güdüsünü dikkate alır. Sorumluluk yüklemelerinin bileşenleri olarak niyet ve güdü davranışların amaçlı yapılıp yapılmadığı ve hangi amaçlarla gerçekleştirildiği konularında karar verilmesini sağlar. Özetle, sorumluluk yüklemesi, *niyet* (davranışın kasıtlı olma durumu), *güdü* (davranışın bencil güdülerle ilişkili olma durumu) ve *suçlama* (davranışın eş tarafından kınanmaya, suçlanmaya layık olma durumu) boyutlarını içermektedir. Nedensel yüklemelerde ise bireyler davranışın nedeni ile ilgili kararlar vermektedirler. Öncelikle bir olayın nedenine ilişkin saptamada bulunmakta, sonra da bu nedenin içsel mi kalıcı mı, kararlı mı kararsız mı (değişken mi), genel mi özel bir duruma mı özgü olduğunu cevaplamaya çalışmaktadırlar (Fincham, Beach ve Nelson, 1987, s. 74). Eşler evlilik ilişkisinde yaşadıkları olayların sorumluluğu ile ilgili olarak verdikleri karara dayalı olarak evlilik ilişkisinden memnuniyet duyup duymadıklarına karar vermektedirler (Fincham, Brdbury, Nelson, 1987, s. 73). Eşler olumsuz olayların sorumluluğunun eşlerinde olduğunu düşündüklerinde ve davranışının kasıtlı, niyetli olarak yapıldığına inandıklarında (sorumluluk yüklemeleri); yine aynı davranışları değişmez ve genel olarak açıkladıklarında (nedensellik yüklemeleri), ilişki doyumlarının azaldığı görülmektedir (Günay, 2007, s. 35). Bu çerçevede ilişki yükleme biçimlerinin nedensellik ve sorumluluk boyutlarının evlilik ilişkisinin sürdürülmesinde önemli bir role sahip olduğu ortaya konmuştur (Davey, Fincham, Beach ve Brody, 2001, s. 721).

Evlilik ilişkisi içerisinde bireylerin eşlerine veya evlilikte yaşadıkları olaylara dair yaptıkları açıklamalar ya da yüklemeler evliliklerinin niteliğini, evlilikten aldıkları doyumu yordayan bilişsel süreçlerdir (Fincham, Beach ve Nelson, 1987; s. 71). Kelly'nin yükleme kuramında eğer bir davranış sıkça karşılaşılan bir davranış değilse, kişinin içinde

bulunduğu durumla tutarlıysa ve başka durumlarda da ortaya çıkıyorsa davranışın temelinde davranışı gerçekleştiren kişinin kişilik özelliklerinin yatıyor olabileceği belirtilmektedir. Eğer davranış tutarsızsa sadece tek bir durumda ortaya çıkıyorsa davranışın temelinde durumsal koşullar yatıyor demektir (Cüceloğlu, 1991, s. 517). Bu doğrultuda eşinin olumsuz davranışlarını görmezden gelip olumlu davranışların kalıcılığına inanan eşlerin evliliğinden doyum sağlayabildikleri görülmektedir (Karney ve Bradbury, 2000'den aktaran Günay, 2007, s. 35). Yıpranmış evlilik ilişkilerinde eşlerin olumsuzlukları abarttığı, olumlu durumları da önemsizleştirdiği, sorunsuz evlilik ilişkilerinde ise eşlerin tam tersine olumsuzlukları önemsizleştirdiği, olumlu durumları ise abarttığı görülmektedir (Bradbury ve Fincham, 1990, s. 18). Alanyazına bakıldığında evlilik ilişkisini şekillendiren ilişki yükleme biçimlerinin farklı değişkenlerle ilişkisi araştırılmıştır. Yükleme ile demografik değişkenler arasındaki ilişkiler incelendiğinde yaş, ilişki yükleme biçimlerini yordayan değişkenlerden birisi olarak belirlenmiştir. Orta yetişkinlik dönemindeki çiftlerin genç yetişkin çiftlere oranla daha fazla nedensellik ve sorumluluk yüklemelerini kullandığı görülmektedir. Bir başka deyişle, orta yetişkinlik dönemindeki bireyler eşlerinin olumsuz davranışlarını içsel, değişmeyen ve genel nedenlere yüklemekte, eşlerini suçlamakta, bencilce hareket ettiğini, bu davranışları kasıtlı yaptığını varsaymaktadırlar. Nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri ilişkide beraber geçirilen süre ile doğru orantılı artmaktadır. Birlikte geçirdikleri süre on beş yıldan fazla olan çiftlerin on beş yılın altında olan çiftlere göre daha çok nedensellik yüklemesi yaptığı, ilişkilerinin henüz başında olan çiftlere göre ise sorumluluk yüklemelerini daha fazla yaptıkları görülmektedir. Bununla beraber nedensellik ve sorumluluk yüklemelerinin eğitim seviyesi arttıkça azaldığı ve evli bireylerin diğer ilişki türleriyle (nişanlılık, birlikte yaşama, flört vb.) yaşamlarını sürdüren çiftlere oranla daha fazla nedensellik yüklemelerinde bulunduklarını belirtmektedir (Kara, 2013, s. 72). Ayrıca nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri yüksek olan eşlerin çift uyumlarının düşük olduğu da dikkat çekmektedir (Kara, 2013, s. 80). Kısacası evliliklerinden doyum alan eşlerin, evliliklerinde sıkıntı yaşayan eşlere göre olumsuz olayların etkisini azaltacak, olumlu olayların ise etkisini arttıracak olan nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri yaptıkları ilişkilerinin ise daha istikrarlı olduğu görülmektedir (Bradbury ve Fincham, 1990, s. 29).

Evlilik ilişkisinde eşlerinin davranışları ve tepkilerine olumlu yüklemeler yapan bireyler eşlerinin kendilerine destek verdiğini de düşünme eğilimindedirler. Eşten alınan

destek bireylerin duygusal süreçleri ve kendilerini güvende hissetmeleri ile ilgili olduğu için (Bradbury ve Fincham, 1990, s. 29) evlilik doyumunun en güçlü yordayıcılarından birisi olarak belirlenmiştir. Evlilikte, eşten alınan destek arttıkça evlilik doyumunun arttığı görülmektedir (Acitelli ve Antonucci, 1994, s. 689). İlişkiden alınan doyum ise ilişki istikrarını etkilemektedir (Büyükşahin, Hasta, Hovardaoğlu, 2005, s. 26). Evlilik bağı ile bir araya gelmiş çiftler için en önemli sosyal destek kaynağı eşleridir. Sevgi, saygı ve eşlerin birbirlerine sağladıkları destek ile eşler ilişkilerini daha sağlıklı sürdürmekte sağlıklı bir aile yapısı oluşturmakta böylece hem ruh hem de beden sağlıklarını koruyabilmektedirler. (Yıldırım, 2004, s. 21). Eşler partnerlerinden aldıkları yakın duygusal destek ile kendilerine değer verildiğini, sevildiklerini, kendilerine saygı duyulduğunu ve insan olarak değerli olduklarını hissetmektedirler (Çağ ve Yıldırım, 2013, s. 14). Bu nedenle algılanan eş desteği evlilikten alınan doyumun artmasında dolayısıyla da evliliklerin kalitesinin yükselmesinde önemli bir role sahiptir. İlişkinin eşleri tatmin edebilmesi ve sorunlara yapıcı çözümler bulabilmeleri algılanan eş desteği ile mümkün olmaktadır. Ayrıca destekleyici davranışların artması ya da azalması, eşe verilen desteğin yeterliliği ile ilgili eşlerin yaşadığı çatışmaların azalması ya da artmasında da önemli bir faktördür (Baxter, 1986). Buna ek olarak desteğin eşler tarafından nasıl algılandığı çiftlerin evliliklerinin nasıl devam edeceğine de etki etmektedir (Lawrence, 2008, s. 445). Bu bağlamda da yapılan araştırmalar sonucunda evli bireylerin ilişki istikrarında önemli bir rol oynayan eş desteğinin cinsiyet, evlilik süresi, eğitim durumu ve yaş gibi değişkenlerden de etkilendiği ortaya konmuştur (Günsel, 2013, s. 64). Araştırmalarda kadınların erkeklerden daha yüksek seviyede maddi destek bekledikleri ortaya konurken, altı yılı aşkın bir süredir evli olan kadın ve erkeklerin algılanan eş desteği seviyesinin azaldığı dikkat çekmektedir (Günsel, 2013, s. 56).

Eşten alınan sosyal destek birey için koruyucu faktör olarak işlev görmekte, bireyin yaşamın getirdiği güçlüklerle baş etmesini kolaylaştırmakta, aynı zamanda ilişkisinden aldığı doyumu da yükseltmektedir. İlişki doyumu yükseldikçe ilişkisine daha fazla yatırım yapmakta, herhangi birinin eşinin yerini almasını istememekte, eşine ve ilişkisine daha fazla bağlanmaktadır. Dolayısıyla da ilişkide istikrarlılık sağlanmakta, ilişkinin sonlandırılma olasılığı düşmektedir. Evlilik ilişkisinin başlatılması ve sürdürülmesinde bu gibi duygusal faktörlerin yanı sıra bireylerin bilişsel süreçleri de rol oynamaktadır. Bireylerin evliliklerine yükledikleri anlamın yanı sıra eşlerinin davranışlarına yönelik yaptığı açıklamalar da bireylerin ilişkilerinden aldıkları doyumu, ilişkiye bağlanımlarını

ve eşlerini ne kadar vazgeçilebilir bulduklarını, ilişkilerine yaptıkları yatırımı da şekillendirmektedir. Çünkü bireyler eşlerinin davranışlarına yaptıkları yüklemelere göre bu ilişkiye devam edip etmeyeceklerine karar vermekte, tüm karar verme süreçlerindeki gibi kâr zarar analizi yapmaktadırlar. Eşinin davranışlarının kasıtlı ve bencilce olduğunu, aynı zamanda bu davranışların eşinin içsel, değişmez ve genel özelliklerinden kaynaklandığını düşünüyorsa bu evlilikten beklediği doyumu elde edemeyeceğine ilişkin bir algı oluşturur. Buna dayalı olarak da evlilik ilişkisini bitirme kararını alma olasılığı yükselir. Çünkü karar verme süreci bilişsel akılcı bir süreçtir. Kar zarar analizi sonrasında bu evlilik ilişkisinin sürdürülmesinin kendisine zarar vereceğini düşünen bireyin bu ilişkisini sonlandırması gerekmektedir. Ancak süreç bu şekilde ilerlememekte, evlilikle ilgili kararlar salt bilişsel faktörlere göre verilmeyebilmekte, birey evlilik ilişkisine yaptığı olumsuz yüklemelere rağmen ilişkisini sürdürebilmektedir. Bu bağlamda, ilişki istikrarının sağlanmasında bireylerin hem duygusal hem de bilişsel süreçleri belirleyici olmaktadır. Bu çalışmada bireylerin hem duygusal hem de bilişsel süreçlerinin ilişki istikrarını yordama gücünü belirlemek için eşten alınan sosyal destek ve yükleme biçimleri değişkenleri birlikte ele alınmış, ilişki istikrarını yordama düzeyleri belirlenerek bireylerin ilişki istikrarının sağlanmasındaki temel unsurların neler olduğu sorusuna daha net cevaplar verilmesi sürecine katkıda bulunulması amaçlanmıştır.

1.1. Amaç

Bu çalışma ile evli bireylerin ilişki istikrarlarının (ilişki doyumu, seçeneklerin niteliği, yatırım,) ilişki yükleme biçimleri ve algılanan eş desteği ile ilişkisinin birlikte incelenmesi hedeflenmiştir. Bu temel amaç çerçevesinde evli bireylerin ilişki istikrarının eşlerinin davranışlarına yaptıkları yükleme biçimleri ve algıladıkları eş destekleri ile olan ilişkisi incelenmiştir. Ayrıca araştırmada evli bireylerin ilişki istikrarının cinsiyete, ilişki süresine ve eşlerin kendilerini eşleri ile uyumlu algılayıp algılamamalarına bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı ve evlilikte ilişki istikrarı ile ilgili olduğu düşünülen bu değişkenlerin yordayıcılığı ele alınmıştır. Rusbult, Martz ve Agnew (1998) tarafından geliştirilen İlişki İstikrarı Ölçeği (Realtionship Stability Scale) (İİÖ), Büyükşahin, Hasta ve Hovardaoğlu (2005) tarafından Türk kültürüne uyarlanmış ve uyarlama sırasında "Bağlanım" alt boyutu eklenmiştir. Ancak bu çalışma için yapılan analiz sonucuna göre bağlanımın ilişki istikrarı ile yüksek bir korelasyona sahip olduğunun görülmesi, alanyazında başka herhangi bir çalışmada ilişki istikrarının alt boyutu olarak ele

alınmaması ve yeterli geçerlik-güvenirlik çalışmasına ulaşılamaması sebebiyle "Bağlanım" alt boyutuna bu çalışmada yer verilmeyecektir. Bu nedenle araştırmada aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. Evli bireylerin ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım boyutları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
2. Evli bireylerin ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım boyutları algılanan eş uyumuna göre farklılaşmakta mıdır?
3. Evli bireylerin sahip oldukları ilişki yükleme biçimi, algılanan eş desteği, ilişki süresi (eşlerini tanıdıkları süre), algılanan eş uyumu ve yaşları ilişki doyumunu anlamlı olarak yordamakta mıdır?
4. Evli bireylerin sahip oldukları ilişki yükleme biçimi, algılanan eş desteği, ilişki süresi (eşlerini tanıdıkları süre), algılanan eş uyumu ve yaşları seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutunu anlamlı olarak yordamakta mıdır?
5. Evli bireylerin sahip oldukları ilişki yükleme biçimi, algılanan eş desteği, ilişki süresi (eşlerini tanıdıkları süre), algılanan eş uyumu ve yaşları yatırım boyutunu anlamlı olarak yordamakta mıdır?

1.2. Önem

İlkel toplumdan modern toplumlara geçiş sürecinde meydana gelen toplumsal değişimlerden, toplumun bileşenlerinden birisi olarak evlilikler de etkilenmiştir (Aydın ve Baran, 2010, s. 117). Hem geleneksel hem de modern toplum yapısında evlilikleri başlatmak kadar sürdürmenin de önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Geçmişle kıyaslandığında günümüzde evliliklerin kararlılıkla sürdürülemediği, boşanmaların arttığı (Tüik, 2018) ve evlilik ilişkisinde yaşanan doyumun giderek azaldığı görülmektedir. Son zamanlarda eşler arasındaki memnuniyetsizlik ailelerde daha fazla sıkıntı ve çatışma yaşanmasını tetiklemekte ve hızlandırmakta, aile içi sorunlara ve ailelerin dağılmasına, toplumsal anlamda da çözülmelere yol açmaktadır. Evliliklerde yaşanan sıkıntıların en ağır sonuçlarını da maalesef ki çocuklar yaşamaktadır. Parçalanmış aileler arasında kalan çocuklar çeşitli davranış problemleri gösterirken bir taraftan da anne ve babaları, hatta onların aileleri arasında kalarak kin, öfke, nefret gibi olumsuz duygularla büyümekte bazen de bu duygularını tüm insanlarla ilişkilerine genelleyebilmektedir. Sonuçta parçalanmış aile çocukları genel olarak toplumda huzuru bir türlü bulamayan yetişkinlere dönüşmekte üstelik kendilerine bir aile kurmakta da

zorlanmaktadır. Son derece kritik olan aile bütünlüğünün korunması anne baba arasındaki ilişkinin istikrarlı bir biçimde sürdürülmesine bağlıdır.

Aile bütünlüğünün sağlanmasında çiftlerin evlilik anlayışları da son derece önemlidir. Günümüzde modern çiftlerin evlilik kurumuna ilişkin yükledikleri anlamlar ve beklentiler de farklılaşmış, eşler evliliklerinden psikososyal açıdan da doyum sağlamayı hedeflemeye başlamışlardır (Aydın ve Baran, 2010, s. 118). Bu hedef doğrultusunda da, sürdürmekte olduğu ilişkisini değerlendirirken olası ilişki seçeneklerini dikkate alma olasılıkları da yükselmekte, başka bir ilişkinin olası olduğu sonucuna ulaştığında da ilişkisine olan bağlanımı düşmekte, ilişkisine daha az yatırım yapmaya başlamaktadır. Eşlerin evlilik ilişkisinden doyum sağlayıp sağlamadığını belirlerken dikkate aldıkları önemli noktalardan birisi de beklentilerinin eşleri tarafından karşılanıp karşılanmadığı, bunun gerisindeki nedendir. Özellikle de beklentileri karşılanmadığında, eşin davranışlarına olumsuz yüklemeler yapılıyorsa eşler başka kaynaklar aracılığıyla ihtiyaçlarını karşılama yolunu tercih edebilmektedir. Örneğin eşinin olumsuz bulduğu davranışını ya da tavrını onun değişmeyen, genel, içsel özelliklerine atfediyorsa eşinin değişmeyeceği yönünde bir algı oluşturup, umutsuzluğa kapılabilir. Bu umutsuzluk sonrasında da çaresizlik yaşayarak ilişkisi için çaba göstermekten, ilişkiye yatırım yapmaktan vazgeçebilir. İlişkiye yatırım yapmama ilişki istikrarı açısından potansiyel bir tehlike oluştursa da, ilişkinin sonunu getiren en önemli nokta bağlanımın ortadan kalkmasıdır. Eşlerin birbirlerine bağlanmışlık hissini derinden sarsan şey eşlerin diğerinin olumsuz tavır ve tutumlarının amaçlı ve bilinçli olduğunu düşünmesidir. Eşinin kasti olarak kendisini dikkate almadığını düşünen eş, derin bir değersizlik, önemsenmemişlik duygusuna kapılarak, eşine ve evlilik ilişkisine olan bağını ve bağlanmışlık hissiyatını yitirebilir. Eşinden sağlamayı hedeflediği beklentilerini özellikle de sosyal destek ihtiyacını karşılayamadığında ilişkisini sürdürme konusunda kararsızlık yaşayarak ilişkisini devam ettirmeme kararı bile alabilir. Çünkü eşler birbirlerinden her açıdan destek görmeyi çok önemsemekte, eşinin kendisine duygusal ve sosyal açıdan destek olmasını, kendisini takdir etmesini istemekte ve beklemektedirler. Bireylerin sosyal destek almaları ya da desteklendiklerini düşünmeleri onları karşılaştıkları güçlüklerle baş etmeleri konusunda onları güçlendirir ve psikolojik sağlıklarını koruyucu bir faktör olarak işlev görür. Bu nedenle ilişkilerde alınan sosyal destek bu ilişkinin devam etmesi konusunda bireyleri güdüler, sosyal destek kaynağının davranışlarına ilişkin yüklemeleri de ilişkinin devam etmesi yönünde yapmasına neden olur. Benzer bir biçimde eşten alınan

sosyal desteğin de evliliklerde ilişki yükleme biçimlerinin daha olumlu yapılmasına dolayısıyla da evli bireylerin bağlanımlarının, ilişkiye yaptıkları yatırımlarının artmasına, kendi ilişkileri dışında bir başka ilişkiye olan eğilimlerinin azalarak ilişki doyumlarının artmasına bu sayede de ilişki istikrarının sağlanmasına yol açabileceği düşünülmektedir.

Bu kapsamda evli bireylerin ilişki istikrarlarını, ilişki yükleme biçimleri ve algıladıkları eş desteği açısından birlikte değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışmanın hem araştırma literatürüne hem de alandaki uygulayıcılara katkı sunacağı düşünülmüştür.
Bu çalışma ile evlilik ilişkisinde istikrarın sağlanmasında ve korunmasında rol oynayabilecek etmenlerin göreli güçlerinin belirlenmesi yoluyla evlilik ilişkisi konusunda yardım hizmeti sunan aile danışmanlarına, evlilik ve aile terapistlerine, çift terapistlerine ve parçalanmış aile çocukları ile çalışan okul psikolojik danışmanlarına, aile ilişkilerinin istikrarlı bir biçimde sürdürülmesi konusunda daha etkili destekler sunmaları için yol gösterici olunabileceği de düşünülmüştür.

1.3. Sınırlılıklar

- Araştırmada incelenen ilişki istikrarına ilişkin veriler Rusbult, Martz ve Agnew (1998) tarafından geliştirilen Büyükşahin, Hasta ve Hovardaoğlu (2005) tarafından Türk kültürüne uyarlanan İlişki İstikrarı Ölçeği'nin ölçtüğü özellikler ile sınırlıdır. Bu çalışmada "bağlanım" alt boyutu ilişki istikrarı ile yüksek korelasyona sahip olduğu için ele alınmamıştır.
- Araştırmada incelenen ilişki yükleme biçimlerine ilişkin veriler Fincham ve Bradbury (1992) tarafından geliştirilen Tutarel-Kışlak (1995) tarafından Türk kültürüne uyarlanan İlişki Yükleme Ölçeği'nin ölçtüğü özellikler ile sınırlıdır.
- Araştırmada incelenen algılana eş desteğine ilişkin veriler Yıldırım (2016) tarafından geliştirilen Eş Destek Ölçeği'nin ölçtüğü özellikler ile sınırlıdır.
- Eşlerin uyumluluk durumları kendi algılarına dayalı olarak belirlenmiştir.

1.4. Tanımlar

İlişki İstikrarı: Yakın ilişkilerde çiftlerin, ilişkilerinden aldıkları doyumun yüksek olduğu, muhtemel ilişkilere yöneliminin az olduğu, ilişkisine yatırım yapmaya devam ettiği, ilişkilerine bağlanım düzeylerinin yüksek olduğu durumlarda ilişkinin seyrini tanımlamaktadır (Büyükşahin, 2006, s. 32).

Algılanan Eş Desteği: Evli bireylerin eşlerinden aldıkları duygusal, maddi, bilgi, taktir edilme ve sosyal ilgi desteklerini algılama düzeylerini tanımlamaktadır (Yıldırım, 2004, s. 21).

İlişki Yükleme Biçimi: Yakın ilişkilerde evli bireylerin eşlerinin davranışlarına yaptığı nedensellik (istikrar ve genellik) ve sorumluluk (niyet, güdü, suçlama) yüklemlerini tanımlamaktadır (Kara, 2013, s. 31).

2. ALANYAZIN

Bu bölümde "İlişki İstikrarı", "İlişki Yükleme Biçimleri" ve "Algılanan Eş Desteği" ile ilgili alanyazına yer verilmiştir. Bu çerçevede öncelikle değişkenlerle ilgili kuramsal ve kavramsal açıklamalara, daha sonra da ilgili değişkenler arasındaki ilişkileri ele alan araştırmalara değinilmiştir.

2.1. İlişki İstikrarı

İlişki istikrarı, yakın ilişkilerde bağlanımın ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyi ve yatırım gibi değişkenlere bağlı olarak şekillenmesi anlamına gelmektedir (Büyükşahin, 2006, s. 32). Bu bölümde İlişki İstikrarı ile ilgili kuramsal bilgilere yer verilecektir. Ancak İlişki İstikrarını doğrudan açıklayan bir kuram bulunmadığı için İlişki İstikrarının alt boyutları olan ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım değişkenleri ile ilişkilendirilebilecek, ilişkilerin sürdürülebilirliği ile ilgili açıklamalar yapan Sosyal Mübadele Kuramı, Karşılıklı Bağımlılık Kuramı ve Yatırım Modeli kuramlarına değinilmiştir.

2.1.1. Sosyal mübadele kuramı

Sosyal Mübadele Kuramı, Blau, Emerson ve Homans ile Thibaut ve Kelley'nin öncülüğünde geliştirilmiştir. Bu kuram, kişiler arası sosyal ilişkileri kaynakların mübadelesi olarak ele almaktadır (Homans, 1958, s. 597). Sosyal mübadele süreci ile ilgili ilk sistematik teoriyi Homans ortaya atarken Sosyal Mübadele kavramını ilk kez Blau kullanmıştır. Bununla beraber Thibaut ve Kelley bireylerin elde etmeyi umdukları sonuçlara ulaşabilmek için etrafındaki diğer kişilerle iş birliği yaptıkları fikrini ortaya atmışlardır. Emerson ise karşılıklı bağımlılık yapısının sosyal mübadele ilişkilerinin sürdürülebilirliği ile ilişkili olduğunu ve güç dengesizliklerinin ilişki istikrarlarını olumsuz yönde etkilediğini ortaya atmış teoriye güç ve bağımlılık gibi kavramları eklemiştir (Bolat vd., 2009, s. 219). Tüm bu görüşlere dayalı olarak teorinin temel varsayımı insanların sosyal ilişkilerinde hep bir ödül beklentisi içinde hareket ederek sosyal ilişkilerini devam ettirdikleri düşüncesi ile özetlenebilir (Bedük ve Ertürk, 2015, s. 5). Davranışçı yaklaşımın ifadesi olan olumlu pekiştirme ve ödül gibi süreçler de bu kuram tarafından kullanılmaktadır. İnsanlar yakın ilişki kurma sürecinde ödül ve olumlu pekiştireçler yoluyla başlangıçta yüzeysel olan ilişkiyi farklı bir boyuta taşıyarak derinleştirebilmektedir. Pekiştirmeler kesildiği anda ise partnerlerin ilişkiye ödedikleri bedel ve ilişkiden elde ettikleri ödüllerin azalması devreye girerek yakın ilişkileri

şekillendirmektedir. Buna göre ilişkilerin sürmesi her iki tarafın da kazançlı olması ya da kazançlı olduğunu düşünmesi ile ilişkilidir (Bilgin, 2016, s. 221).

Yakın ilişkileri açıklamak için kullanılan kuramlardan birisi olan Sosyal Mübadele (Sosyal Takas) Kuramı'na göre bireyler ilişkileri sürdüğü müddetçe ödül ve bedel mübadelesi yaparlar. İnsanlar romantik ilişkilerinde daha çok ödüle ulaştıkları ya da ulaşabileceklerini tahmin ettikleri ve daha az bedel ödedikleri ya da daha az bedel ödeyeceklerini ön gördükleri ilişkileri sürdürmeyi tercih etmektedirler (Curun, 2006, s. 17).

Sosyal mübadele kuramlarındaki ortak noktalar insanların doyum aldıkları ilişkilere kendilerini daha yakın hissettikleri, doyum alamayıp aynı zamanda iyilik hallerini olumsuz etkileyen ilişkilerden ise kaçtıkları ve en az çabayla en yüksek ödülü elde edebildikleri ilişkilerini sürdürme eğiliminde olduklarıdır (Büyükşahin, 2005, s. 6). Burada ödül, kişinin ilişkisinden doyum sağlamasını arttıran, ilişkiden memnuniyeti sağlayan hoşa giden davranışlardır. Bedeller ise kişinin ilişkisine yaptığı yatırım, harcadığı emek gibi kendisinden feragat etmesine yol açan, kaygı ve çatışmaya neden olan etmenler anlamına gelmektedir (Duran, 2010, s. 35). Dolayısıyla çiftler arasındaki etkileşimlerde ödül -bedel karşılaştırması ile kazançların değerlendirilmesi ilişkinin sürekliliğini belirlemektedir (Kaynak, 2014, s. 17).

Özetle bireyler ilişkilerinde kazançlarını belirlerken ilişkilerinden elde ettikleri ödüllerden harcadıkları bedelleri çıkardıklarında geriye kalan kazançlarının ne kadar olduğuna bakarlar. Eğer bu kazanç umdukları kadar ve daha fazlaysa var olan ilişkilerini sürdürme eğiliminde olurlar (Duran, 2010, s. 24), böylece ilişkilerde istikrarlılık sağlanmış olur.

2.1.1.1. Karşılıklı bağımlılık kuramı

Sosyal Mübadele Kuramları içinde yer alan ve ilişki istikrarını geniş bir biçimde açıklamaya çalışan kuramlardan biri olan Karşılıklı Bağımlılık Kuramı (Buğa, 2009, s.25; Kaynak, 2014, s. 26) bilim insanları tarafından en çok kabul gören kuramdır (Duran, 2010, s. 23). Thibaut ve Kelley (1959'dan aktaran Lange ve Balliet, 2015, s. 65) karşılıklı bağımlılığın ve sosyal etkileşimin anlaşılması için en kapsamlı teorik çerçeve olan Karşılıklı Bağımlılık Kuramını genişleterek karşılıklı bağımlılık yapısını oluşturmuş, temellerini ise *Grupların Sosyal Psikolojisi (1959)* adlı kitaplarında atmışlardır.

Karşılıklı bağımlılık kuramı sosyal olan insanların daha iyi anlaşılması için kişilerarası ilişkilerin de son derece önemli olduğunu ifade etmektedir. Bu kuram kişilerarası ilişkileri durumsal yapı açısından analiz eder. Durumsal yapı ise bireylerin biliş, duygu ve güdülerinin ortaya çıktığı aynı zamanda bu süreçlerin işlevsel olarak devreye sokulduğu kişiler arası gerçekliktir (Rusbult ve Lange, 2008, s. 2050)

> "Karşılıklı bağımlılık kuramının temel kavram ve ilkeleri grup dinamikleri, güç ve bağımlılık, sosyal karşılaştırma, çatışma ve iş birliği, atıf ve kendini tanıtma, güven ve güvensizlik, duygular, sevgi ve bağlılık, koordinasyon ve iletişim, risk ve kendini düzenleme, performans ve motivasyon, sosyal gelişme ve sosyal etkileşimin sinir bilimsel modelleri konularını analiz etmek için kullanılmıştır (Lange ve Balliet, 2015, s. 67)".

Karşılıklı bağımlılık teorisine göre tıpkı çağdaş fizikte parçacıkların aralarındaki ilişkinin parçacıklar kadar önemli olması gibi insanlar arasındaki ilişkiler de bireylerin kendileri kadar anlamlıdır. Bireyler kendilerine haz veren ilişkileri sürdürme eğiliminde olurlarken kendilerini huzursuz hissettiren ilişkileri sonlandırma eğiliminde olmaktadırlar (Büyükşahin, 2006, s. 6).

Eşlerin birbirlerinin deneyimlerinden etkilenip birbirlerinin deneyimlerini etkilemeleri kısacası etkileşimleri karşılıklı bağımlılık kavramını ifade etmektedir (Rusbult ve Arriage, 1997, s. 221). Karşılıklı bağımlılık kuramının temel kavramı olan karşılıklı bağımlılık ilk kez sosyal mübadele kuramcılarından olan Emerson tarafından ortaya atılmış (Bolat vd., 2009, s. 219) çok geniş ve ilke olarak sosyal psikolojide neredeyse tüm klasik temaları, özellikle sosyal etkileşimi vurgulayan konuları içeren bir kavramdır (Lange ve Balliet, 2015, s.66). Rusbult ve Arriage (1997, s. 221)'e göre karşılıklı bağımlılık kuramında karşılıklı bağımlılık kavramı, romantik ilişkilerde ya da evlilik ilişkilerinde eşlerin birbirleriyle etkileşimine odaklanarak, eşlerin karşılıklı tercihleri, davranışları ve güdülerinin ilişkideki deneyimlerini şekillendirdiğini ifade etmektedir. Etkileşim kavramı ile anlatılmak istenense çiftlerin mevcut davranışları ve kazançlarının yanı sıra gelecekteki davranışlarını da belirleyen birbirlerinin yanında ortaya koydukları davranışlardır (Büyükşahin, 2006, s. 7).

Bireyler arasındaki iletişim ve etkileşimi etkileyen, ilişki doyumu ve ilişki istikrarı ile ilişkili olan bireylerin şu andaki ilişkisinden beklentisinin ne kadar karşılandığı veya karşılanacağıdır. Bu da karşılaştırma düzeyi ve seçeneklerim niteliği kavramları ile açıklanmaktadır. Partnerler arasındaki ilişkiler ve partnerlerin birbirlerine bağlılık düzeyleri, ilişkinin devamını anlamanın anahtarıdır. Partnerlerden birinin ilişkiye ödediği bedel diğerinin kazancı olabilir bu durumda *Karşılaştırma Düzeyi* ilişki devamlılığında

kritik bir öneme sahiptir (Thibaut ve Kelley, 1959'dan aktaran Carter, 2001, s. 3). Karşılaştırma düzeyi, bireylerin ilişkilerinin kalitesini veya ilişkinin cazibesini veya ne kadar tatmin edici olduğunu değerlendiren genelleştirilmiş standart beklentilerdir (Thibaut ve Kelley, 1959, s. 21). Aynı zamanda bireylerin ilişkilerinden aldıkları doyumu ve ilişkinin sürdürülebilir olup olmadığını değerlendirirken kullandıkları standartlar olarak da görülmektedir (Büyükşahin, 2006, s. 13). Karşılaştırma düzeyi daha önceki ilişki deneyimleri, başkalarının ilişkilerinden elde edilen gözlemler, partnerden elde edilen doyumdan etkilenerek bir standarda dayandırılır. Eşlerin geçmişteki ilişkilerinden elde ettikleri doyumlar bugünkü ilişkilerine ait karşılaştırma düzeyini etkilemektedir. Eğer eşlerin geçmiş ilişkilerinden elde ettikleri doyum düşükse karşılaştırma düzeylerinin düşük, geçmiş ilişkilerinden elde ettikleri doyum yüksekse karşılaştırma düzeylerinin de yüksek olacağı iddia edilmektedir (Duran, 2010, s. 24). Kişinin süren ilişkisi için ödül-bedel karşılaştırması yaparken karşılaştırma düzeyi de etkilidir. Şöyle ki halihazırdaki ilişkisindeki ödül bedel karşılaştırması karşılaştırma düzeyine oranla daha yüksekse eşlerin hem ilişkilerine hem birbirlerine olan aidiyet duyguları yükselmekte hem de ilişkiden aldıkları doyum artmaktadır (Carter, 2001, s. 3, 4).

Karşılaştırma düzeyi, partnerlerin ilişkilerinden elde ettikleri ödülleri ve ödedikleri bedelleri hem var olan ilişkileri içinde hem geçmişteki ilişkileriyle hem de ilişkilerine alternatif ilişkiler üzerinden karşılaştırarak elde ettikleri kazançları değerlendirmeleri anlamına gelmektedir (Kaynak, 2014, s. 19). Thibaut ve Kelley'e göre partnerlerin geçirdikleri yaşantılar ve yaptıkları gözlemler sonucunda ilişkilerindeki doyum ve doyumsuzluk arasındaki nötr nokta karşılaştırma düzeyidir. Eğer çiftlerin ilişkilerinden elde ettikleri kazançlar karşılaştırma düzeyinin üstündeyse ilişkileri doyum veren bir ilişki, altındaysa doyum sağlamayan bir ilişki olarak yorumlanır. Karşılaştırma düzeyi kimi zaman nötrken ilişkiden alınan doyuma göre daha yüksek bir seviyeye de gelebilir (Hovardaoğlu, 1996, s. 13).

İlişkiye devam edip etmeme kararı vermek için bir diğer karşılaştırma ise bireyin ilişkisini olası ilişkilerle karşılaştırarak işe koştuğu *seçenekler için karşılaştırma düzeyidir* (Drigotas ve Rusbult, 1992, s. 62). Seçenekler için karşılaştırma düzeyi eşlerin ilişkilerini alternatif ilişki türleriyle karşılaştırarak mevcut kazançlarını değerlendirme biçimidir (Duran, 2010, s. 24). Eşler ilişkilerine devam edip etmeyeceklerinin kararını seçenekler için karşılaştırma düzeyinden elde ettikleri sonuçlara dayandırabilmektedirler (Thibaut ve Kelley, 1959, s. 23). Bireyler için halihazırdaki ilişkileri dışındaki diğer

alternatifler, mevcut ilişkisinden daha fazla kazanç elde edebileceği muhtemel herhangi bir ilişki, sadece aileyle birlikte olma, sadece arkadaşlarla birlikte olma ve yalnız olma gibi seçenekleri de barındırabilir (Rusbult, Martz ve Agnew, 1998, s. 364). Partnerler seçenekler için karşılaştırma düzeyi ile mevcut ilişkilerini değerlendirdiklerinde mevcut ilişkilerinden elde ettikleri kazançları olası diğer ilişkilere göre fazla olduğunu görürse ve daha iyi bir seçeneğe sahip olmadığını düşünürse ilişkiyi sürdürme eğilimleri artacak ilişkinin istikrarına katkıda bulunmuş olacaklardır. Partnerler seçenekler için karşılaştırma düzeyini kullanarak ilişkilerini değerlendirdiklerinde mevcut ilişkilerinden elde ettikleri kazançlar muhtemel ilişkilerin getireceği kazançlardan daha azsa mevcut ilişkilerini bitirme eğiliminde olacaktır (Büyükşahin, 2006, s. 15). Karşılaştırma düzeyi ve seçenekler için karşılaştırma düzeyinin ilişkilerin farklı iki boyutuyla ilişkisi olduğu bilinmektedir. Karşılaştırma düzeyi mevcut ilişkideki doyum, seçenekler için karşılaştırma düzeyi ise bağlanım ile ilişkilidir, her iki değerlendirme düzeyi de ilişkinin istikrarı ile ilişkilidir (Bilecen, 2007, s. 21).

Özetle Karşılıklı Bağımlılık Kuramına göre yakın ilişkiler ödül-bedel ilişkisine göre şekillenmektedir. İlişkide ödül yüksek bedel düşükse partnerler ilişkilerini sürdürme eğilimindedirler. Bireyler ilişkilerinde kazançlarını daha önceki veya başkalarının sahip olduğu ilişkileri üzerinden yaptıkları karşılaştırma düzeyi ve mevcut durumda var olan alternatif ilişki türleri ile yaptıkları seçenekler için karşılaştırma düzeyi ile belirlerler. Kısacası karşılıklı bağımlılık kuramı ilişkiye olan bağlanım ile ilgili değişkenleri ortaya koymaktadır (Büyükşahin, 2006, s. 19). Yakın ilişkilerin devamlılığı ile ilgili açıklamalarda bulunan bir diğer kuram da aşağıda değinilen Yatırım Modelidir.

2.1.1.2. Yatırım modeli

İlişkilerin istikrarı ile ilişkili olan bir diğer boyut da partnerlerin ilişkilerine yaptıkları yatırımdır (Bilgin, 2016, s. 234). Yatırım boyutu, sosyal mübadele kuramına romantik ilişkilerin sürdürülebilirliği ile ilgili katkıda bulunan, karşılıklı bağımlılık kuramından doğan Rusbult'un Yatırım Modeli ile açıklanmaktadır. Modele göre çiftlerin ilişkilerinden elde ettikleri kazançları (hem ilişkiden aldıkları ödüller hem de ilişkilerine yaptıkları yatırım) ilişkilerinden beklentileri ile karşılaştırarak yaptıkları değerlendirmelere göre ilişkilerini sürdürme istekleri ve memnuniyetleri şekillenmektedir (Rusbult, Martz, Agnew, 1998, s. 359). Yatırım Modeli ile Karşılıklı bağımlılık kuramını geliştiren Rusbult kurama iki yeni kavram sunmuştur. Kavramlardan biri "Bağımlılık"

ifadesi yerine kullanılması gerektiğini düşündüğü "bağlanım", diğeri ise ilişkilerin istikrarı ile ilişkisi olduğunu düşündüğü "yatırım" kavramıdır (Agnew vd., 1998; Rusbult, 1980; Rusbult ve Buunk, 1993'den aktaran Kaynak, 2014, s. 24). Yatırım kavramı, eşlerin ilişkilerine harcadığı emekler, ödedikleri bedeller şeklinde tanımlanırken (İdiz, 2009, s. 4), bağlanım kavramı ise eşlerin ilişkilerini sürdürmeye yönelik eğilimleri ya da niyetleri şeklinde tanımlanmaktadır (Kaynak, 2014, s. 25). Çiftlerin mevcut ilişkilerine olan bağlılıkları ilişkiye yaptıkları yatırımın büyüklüğüne, alternatif ilişkilerin değerinin azalmasına, mevcut ilişkinin değerinin artmasına bağlıdır (Rusbult, 1979, s. 172). Eşlerin ilişkilerine yaptıkları yatırımın miktarı arttıkça ilişkiye olan bağlılıkları, bağlılık arttıkça da ilişkiyi sürdürme eğilimleri artmaktadır (Bilgin, 2016, s. 234). Bireyler haz aldıkları ilişkileri sürdürmek için çabalarken elem veren ilişkileri bitirme eğilimindedir ve bu durum evliliklerde kendisini eşlerin ilişkilerine yaptıkları yatırım kadar ödül almayı umdukları şeklinde değerlendirilir (Büyükşahin, 2006, s. 26).

Yatırım Modeli'ne göre bağlanım ilişki istikrarının alt boyutlarından biri olan ilişki doyumu ile ilişkilidir; ilişki doyumu ise eşlerin ilişkileri ile ilgili yaptıkları olumlu değerlendirmeler sonucu ortaya çıkmaktadır ve ödül-bedel farkının eşlerin beklentilerinden yüksek olduğu durumlarda görülür (İdiz, 2009, s. 4). Mevcut ilişkilerin doyumlu olup olmadığına bakılırken eşler karşılaştırma düzeyi ölçütünü kullanırlar ve ilişkilerinden elde ettikleri kazançlar(ödül-bedel) karşılaştırma düzeyini aştığında ilişkilerinden doyum alırlar, ilişkilerinden aldıkları doyum ise ilişkiyi sürdürme eğilimlerini arttırır (Büyükşahin, 2006, s. 26). Alanyazına bakıldığında erkeklerin kadınlara oranla ilişki doyumlarının bağlanımla yakından ilişkili olduğunu belirten çalışmalara da rastlanmaktadır (Kaynak, 2014, s. 70). Kadınların erkeklere oranla ödül-bedel karşılaştırması yaparken kazançları daha olumlu değerlendirdikleri dolayısıyla da ilişkilerine olan bağlanımlarının daha yüksek olduğu görülmektedir (Fitzpatrick ve Sollie, 1999, s. 858). Partnerlerin ilişkilerinden elde ettikleri kazançları, karşılaştırma düzeyi ve seçenekler için karşılaştırma düzeyinin üstünde olduğunda ilişkilerinden daha fazla doyum alıp istikrarlı bir biçimde ilişkiyi sürdürme eğiliminde olduklarını bu durumda da ilişkiye olan bağlanım düzeylerinin arttığı görülmektedir. Bununla beraber kazanç, karşılaştırma düzeyi ve seçenekler için karşılaştırma düzeyinin altındaysa partnerler ilişkilerini doyumsuz olarak değerlendirmekte ilişki istikrarsız bir hale gelmekte ilişkiye olan bağlanım düzeyinin de azaldığı görülmektedir. Bir de kazancın karşılaştırma düzeyinin üstünde seçenekler için karşılaştırma düzeyinin altında olduğu durumlarda da

ilişkinin doyum verici olarak algılandığı ancak bağlanımın giderek azaldığı istikrarsız bir ilişkiye dönüştüğü sonucuna varılmıştır. Son olarak ise ilişkiden elde edilen kazancın karşılaştırma düzeyinin altında ancak seçenekler için karşılaştırma düzeyinin altında olduğu durumlarda da ilişkinin hem doyumsuz hem de istikrarsız olarak algılandığı bağlanımın azaldığı görülmektedir (Hovardaoğlu, 1996, s. 20).

Yatırım modeline göre ilişki doyumu bağlanımı etkilemektedir ancak ilişkiden alınan doyum tek başına ilişkinin istikrarını açıklamada yeterli değildir (Malatyalı, 2014, s. 18), kimi zaman doyum almamalarına rağmen eşler ilişkilerini sürdürmektedir, kimi zaman da doyum alsalar bile eşler ilişkilerini sona erdirmektedir. Bu durumda ilişki istikrarını etkileyen başka değişkenlerin olduğu da ifade edilebilir.

Karşılıklı bağımlılık kuramında olduğu gibi Yatırım Modeli'ne göre de ilişkiden alınan doyumun yanı sıra karşılaştırma düzeyi ve seçenekler için karşılaştırma düzeyi kullanıldığında ortaya çıkan seçeneklerin niteliğini değerlendirme de eşlerin ilişkilerini sürdürme eğilimlerini etkilemektedir (Kaynak, 2014, s. 24). Eşler, alternatif ilişki türlerinden herhangi birinden (mevcut ilişkisinden daha fazla kazanç elde edebileceği muhtemel herhangi bir ilişki, sadece aileyle birlikte olma, sadece arkadaşlarla birlikte olma ve yalnız olma vb.) sahip oldukları ilişkiye nazaran daha fazla ödül alıp, daha az bedel ödeyip, karşılaştırma düzeylerinin daha düşük olacağını fark ettiklerinde alternatif ilişkiden daha fazla doyum alabileceklerini düşünerek ona yönelebilirler (Rusbult, 1980, s. 172).

Rusbult'a göre ilişkiden alınan doyum ve seçeneklerin niteliğini değerlendirmenin yanısıra "yatırım" boyutu da eşlerin ilişkilerini sürdürme eğilimlerinde önemli bir rol oynamaktadır (Yılmaz, 2014, s. 24). Yatırımlar dışsal (extrinsic) ve içsel (intrinsic) olmak üzere iki çeşittir (Rusbult, 1980, s. 174). Dışsal (Extrinsic) yatırımlar, ev, araba gibi ortak mülkler (Taluy, 2013, s. 15) ve ortak arkadaşlardır (Malatyalı, 2014, s. 20). Dışsal yatırımlar, ilişki devam ederken ilişkiye bağlanımı arttıran ve ilişkinin öncesinden beri kişinin sahip olduğu varlıklardır. Örneğin, ilişkiye başlamadan önce ev sahibi olan partner ile ilişki kurduğunda ev sahibi olan partner ev ile ilişki arasında bir bağlantı kurulabilir ve ilişkisini kaybettiğinde evini de kaybedecekmiş gibi hissedebilir ve bağlanımı artar eşinden ayrılma olasılığı azalır (Rusbult, 1980, s. 174). İçsel yatırımlar ise zaman, duygusal katılım, kendini açma, eşe alınan hediyeler vb. ilişkiye doğrudan doğruya yapılan yatırımlardır ve içsel yatırımlar çoğunlukla ilişkiyi sağlamlaştırmak için yapılmaktadır (Goodfriend ve Agnew, 2008, s. 1640). Her iki tip yatırımın da taşınabilir

olmaması ve ilişkinin dağılmasıyla birlikte kaybolması nedeniyle yatırım yapan kişinin, devam eden ilişkisini bırakma ihtimali düşecektir. Bağlılık, genellikle, bir ilişkide kaynakların yatırımı ile zamanla artar, ancak aynı zamanda ilişkinin bir görevidir (Rusbult, 1980, s. 174). Yatırım modeline göre ilişkiye yapılan yatırım arttıkça ilişkiye olan bağlılık da artacak, yapılan yatırımlar ilişkinin bitmesi aşamasında bariyer görevi görecektir çünkü ilişkinin sonlanması durumunda eşler yaptıkları yatırım kadar kaynak kaybedeceklerdir (Kaynak, 2014, s. 30).

Rusbult (1980, s. 184) katılımcılarına öyküler verip değerlendirmelerini istediği deneysel çalışmasında yüksek yatırım koşullarına sahip olan bireylerin orta yatırım koşullarına sahip olan bireylere oranla bağlanımlarının daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bununla beraber düşük bedele sahip olan bireylerin yüksek bedellere sahip olanlara oranla seçenekleri daha olumsuz değerlendirdikleri ve ilişkiye olan bağlanımlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Rusbult (1980, s.184) bağlanım üzerinde özellikle yatırım alt boyutunun anlamlı bir etkisi olduğunu bulmuştur.

Alanyazına bakıldığında pek çok araştırmada da ilişki doyumu yüksek, ilişkiye yapılan yatırımın fazla ve seçeneklerin daha olumsuz değerlendirildiği ilişkilere bağlanımın yüksek olduğu görülmektedir (Agnew vd., 1983, s.951; Cox vd., 1997, s. 87; Impett, Beals ve Peplau, 2003, s. 323; Rusbult, Zembrodt ve Gunn, 1982, s. 1239). Araştırmacıların ulaştıkları sonuçlara bakıldığında ilişki bağlanımını belirlemede en önemli alt boyutun ilişki doyumu olması dikkat çekici bulunmaktadır. Seçeneklerin olumsuz değerlendirildiği, partnerlerin ilişki bağlanımlarının yüksek olduğu ilişkilerde partnerlerin aldıkları doyumlarının yüksek olmasının önemli bir etkisi olduğu görülmektedir. Bununla beraber ilişki bağlanımını seçenekler için karşılaştırma düzeyinin daha iyi yordadığını ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır (Büyükşahin, 2006, s. 38).

Le ve Agnew (2003, s. 45) meta-analiz uyguladıkları çalışmalarında her üç alt boyutun ilişki bağlanımını yordadığı, üçünün aynı anda olmasının gerekmediğini ortaya koydukları görülmektedir. Örneğin, doyum düzeyi düşük olmasına rağmen ilişkiye yapılan yatırım yüksek olabilir ya da seçeneklerin niteliğinin olumlu değerlendirildiği durumlarda ilişki istikrarlı bir biçimde sürebilmektedir. Yine aynı meta-analiz sonucunda ilişki doyumunun ilişkide bağlanmışlık hissini yordamada seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım alt boyutlarından daha güçlü olduğu görülmektedir. Rusbult'un Yatırım Modeli Ölçeği'nin geçerlik ve güvenirlik çalışmalarında bağlanımın doyum ve yatırım alt boyutları ile olumlu; seçeneklerin niteliğini değerlendirme alt boyutu ile

olumsuz yönde ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca seçeneklerin niteliğinin hem doyum hem de yatırım boyutları ile olumsuz ilişkide olduğu gözlemlenmiştir (Büyükşahin, 2006, s. 44).

Yatırım modeline göre ilişkiden alınan doyumun yüksek olması, mevcut ilişkiye alternatif diğer ilişki türlerinin niteliğinin düşük olması ve ilişkiye yapılan yatırımın fazla olması sonucu ilişkiye olan bağlanım artmaktadır (Malatyalı, 2014, s. 21). Bağlanım kavramı sık sık bağımlılıkla karıştırılmaktadır oysa ki bağımlılık düzeyi, bir kişinin belirli bir ilişkiye "ihtiyaç duyduğu" ya da istenen sonuçlara ulaşmak için var olan ilişkiye ne ölçüde bağlı olduğu anlamına gelmektedir (Rusbult, Martz, Agnew, 1998, s. 359). Bağlanım ise eşlerin mevcut ilişkilerini daha uzun süre devam ettirme isteğini ve sahip oldukları ilişkilerine duygusal olarak bağlanmaları anlamına gelmektedir (Rusbult, Drigotas Verette, 1998'den aktaran Taluy, 2013, s. 10). Eşlerin yapısal olarak ihtiyaçlarını karşılayan eşlerine olan muhtaçlıklarını ifade eden bağımlılığı yansıtan bir duygu durumu (Rusbult ve Bank, 1993, s. 181) olan bağlanım, ilişkiyi devam ettirme çabaları, ilişkinin istikrarla devam etmesi isteği ve eşe karşı duyulan psikolojik bağlılığı içermektedir (Rusbult, Martz, Agnew, 1998, s. 359). İlişkilerine bağlanımları yüksek olan eşlerin mevcut ilişkileri benlikleri açısından önemli bir yere sahiptir (Agnew ve diğerleri, 1998, s. 940). Bireyler bağlanım düzeylerinin yüksek olduğu ilişkilerindeki yaşantılarına tepkiler verirken ilişkilerinden uzun vadede alacakları kazançları düşünerek hareket etmektedirler (Rusbult, 1980).

Bağlanımı inceleyen pek çok kuram içinde en çok kabul görenleri Rusbult'un yatırım modelinin yanısıra Levinger'ın evlilik sargınlığı modeli ile Johnson'un üçlü bağlanım modelidir (Taluy, 2013, s. 11). Levinger, evlilik sargınlığı adını verdiği evli bireylerin birbirine bağlılığının kaynağının sahip oldukları ilişkilerinin çekiciliği (örn., cinsel doyum ve arkadaşlık gibi ilişkinin ödüllendirici olması), alternatiflerin çekiciliği (örn., olası ilişkilerin çekiciliği) ve engeller (örn., boşanmayla maruz kalınan gelir kaybı ve evliliğin sürekliliği ile ilgili dini inanışlar) olduğunu belirtir. Johnson ise, üçlü bağlanım modelinde eşlerin birbirlerine olan bağlanımlarının kişisel (örn., eşin ve ilişkinin çekiciliği), ahlaksal (örn., kişinin dini inançları ve değerleri doğrultusunda ilişkiyi sürdürme gereksinimi) ve yapısal (örn., mevcut ilişki dışındaki ilişki seçenekleri ve ilişkiye yapılan yatırımlar) bileşenlerinin olduğundan bahsetmektedir. Her iki kuramcı da ortaya attıkları kavramların ilişkiye devam etme ya da sonlandırma güdüsüne sebep olduğunu belirtmişlerdir (Okutan ve Büyükşahin-Sunal, 2010, s. 81).

İlişki istikrarı ile ilişkisi olan değişkenlere bakıldığında ilişki doyumu, seçeneklerin niteliği, yatırımın bağlanım ile ilişkisinin alanyazında ön plana çıktığı görülmektedir. Sosyal mübadele kuramından doğan karşılıklı bağımlılık kuramı (Duran, 2010, s. 23) ve Rusbult'un yatırım modellerinde de ilişki doyumu, seçeneklerin niteliği (Kaynak, 2014, s. 24), yatırım ve bağlanım kavramlarının ilişki istikrarını sağlamak konusunda önemli oldukları görülmektedir (Rusbult, Martz, Agnew, 1998, s. 359). Bireyler romantik ilişkilerinde daha çok ödüle ulaştıkları ya da ulaşabileceklerini tahmin ettikleri ve daha az bedel ödedikleri ya da daha az bedel ödeyeceklerini ön gördükleri ilişkileri sürdürmeyi tercih ederler (Curun, 2006, s. 17). İlişki yatırımı ve ilişkiden alınan doyum arttıkça, seçeneklerin niteliğini değerlendirme azaldıkça eşlerin ilişkilerine olan bağlanımları artmaktadır. Ancak ilişkinin istikrarlı sürebilmesi için ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım boyutlarının birlikte olması da şart değildir. Örneğin çiftler evliliklerinden doyum almasalar bile kimi zaman yaptıkları yatırımın fazla olması nedeniyle evliliklerini sürdürebilmektedir ya da çiftler ilişkilerinden doyum alsalar bile seçeneklerin niteliği arttığında evliliklerini sonlandırabilmektedir (Le ve Agnew'den aktaran Malatyalı, 2014, s. 21). Bu durum evliliklerin istikrarlı bir şekilde sürdürülmesinin başka değişkenlerle de ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Aşağıda ilişki istikrarı ile ilişkili olduğu düşünülen "İlişki Yükleme Biçimi" değişkenine ilişkin kuramsal açıklamalara yer verilecektir.

2.2. İlişki Yükleme Biçimleri

Yakın ilişkilerin istikrarını açıklamak için kullanılan kuramlar olan karşılıklı bağımlılık kuramı ve yatırım modellerinin yanı sıra ilişki yükleme biçimleri ile ilgili bilgiler sunan yükleme kuramları da evlilik ilişkilerini açıklamak için kullanılabilmektedir (Akbalık-Doğan, 2010,s.19).İlişki yükleme biçimleri partnerin davranışlarına yapılan açıklamalar yolu ile ilişki istikrarı üzerinde belirleyici olmakta bu nedenle yükleme biçimlerini değerlendiren yükleme kuramları da ilişki istikrarı literatüründe geniş yer tutmaktadır (Curun, 2006, s. 25). Bu çalışmada ise ilişki yükleme biçimlerini açıklayan Heider'in Atıf Teorisi (Sağduyu Psikolojisi), Jones ve Davis'in Uyuşan Vardamalar Kuramı, Kelley'nin Küp Kuramı, Weiner Modeli'nin ilişki istikrarını açıklamaya yönelik sundukları katkılara değinilmiştir.

2.2.1. Heider'in atıf teorisi (Sağduyu psikolojisi)

Atıf (Yükleme), kişinin eylemleri ya da karşısındaki kişinin davranışlarını açıklaması için kullanılan özel bir çıkarsamadır ve olaylar ya da davranışların nedenlerini açıklamak için kullanılan bilişsel ve sosyal bir etkinlik olarak tanımlanmaktadır (Bilgin, 2016, s. 311). Bilişsel olarak bireyler diğer bireyleri tutarlı bir biçimde anlayabilmek ve kontrol edebilmek için güdülenirler bu bağlamda da davranışları ve olayları bir neden sonuç ilişkisi içinde ele alırlar (Işınsu-Halat, 2009, s. 37). Bireyler neden sonuç ilişkisini kurarak atıfta bulunur, bu sayede de çevresini daha tutarlı ve dengeli algılayıp kontrolü sağlayabilirler (Kara, 2013, s. 26).

Atıfları açıklamak için ortaya atılan ilk kuram sağduyu psikolojisinin de temellerini oluşturmuş olan Heider'ın 1958 yılında yayınladığı The Psychology of Interpersonal Relations adlı kitabında yer verdiği *Atıf Teorileri*dir (Bilgin, 2016, s. 313). Heider'e göre insanların çevreleriyle ilişkili tutarlı bir görüş geliştirebilme ve çevrelerini kontrol edebilme güdülerini doyurabilmeleri için diğerlerinin davranışlarını önceden kestirebilmeleri gerekir bu öngörünün oluşabilmesi için insanlar neyin, neden ve nasıl olduğunu açıklayabilecekleri atıflarda bulunurlar (Günay, 2007, s. 28). Sağduyu psikolojisi ile Fritz Heider atıfta bulunmak için psikolog olmanın gerekmediği, günlük yaşamda herkesin atıfta bulunduğunu savunur (Işınsu-Halat, 2009, s. 38). Yani insanların diğerlerinin davranışlarının altında yatan nedenleri anlama arzusu yükleme sürecinin temelini oluşturmakta ve sürekli olarak işe koşulmaktadır. Davranışların altında yatan pek çok neden olsa da insanlar bu davranışların kişinin kendisinden mi yoksa çevresinden veya içinde bulunduğu durumdan mı kaynaklandığına ilişkin çıkarımlarda bulunurlar (Koçak, 1999, s. 112). Heider, kişinin kendisinden kaynaklanan nedenleri içsel nedenler, kişinin içinde bulunduğu durumlardan kaynaklanan nedenleri ise dışsal nedenler olarak adlandırmıştır (Curun, 2006, s. 27).

- (İçsel)Nedenler: İçsel nedenlere örnek olarak bireylerin kendilerine özgü olan kapasiteleri, istek ve ihtiyaçları, kişilik özellikleri, çabaları, niyetleri gösterilebilir (Bilgin, 2016, s. 314).
- Dışsal Nedenler: Bireylerin kendisi dışındaki tüm faktörleri kapsayan, çevrelerinden kaynaklanan nedenlerdir, örnek olarak içinde bulundukları durum, olay veya işin özellikleri gösterilebilir (Bilgin, 2016, s. 314)

Bireyler özellikle yaşadıkları atipik olaylarda tipik olaylara nazaran daha fazla atıf yapma eğiliminde olmaktadır çünkü bu durumda olayın arkasında yatan neden konusunda

daha emin olabilmektedirler (Wong ve Weiner, 1981, s. 651). Heider, kişilerin olayların arkasındaki nedenleri açıklamak için hangi nedeni niye seçtiği üzerinde durmaktadır. Yani sağduyu psikolojisine göre önemli olan içsel ya da dışsal olarak getirilen açıklamaların doğruluğu değil neden o açıklamanın tercih edildiğidir (Kağıtçıbaşı, 2004, s. 229).

Heider'e göre olaylara neden olan şeylerle birlikte olaydan nelerin/kimlerin sorumlu olduğu da önemlidir ve nedensel atıflarla beraber sorumluluk atıflarının da yakın ilişkilerde önemli bir yeri olduğunu savunmaktadır (Işınsu-Halat, 2009, s. 38). Burada Heider için önemli olan davranışın arkasındaki *niyettir* (Akbalık-Doğan, 2010, s. 20*)*. Kişiler neden oldukları davranışlardan aynı zamanda sorumlu tutulsalar da nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri birbirlerinden ayrı iki kavramdır (Fincham ve Badbury, 1987'den aktaran Kışlak, 1997, s. 56). Belirli bir sonucu (davranışı) üreten faktör (ler) in yerini belirleyen nedensel atıfların aksine, sorumluluk atıfları, sonucun birtakım standartlara göre (davranış) kabul edilebilirliğiyle ilgilidir (Fincham, Beach ve Nelson, 1987, s. 74). Kişiler davranışın sorumluluğunu aldığında övülmeyi ya da suçlanmayı da göze almalıdır (Fincham ve Bradbury, 1987, s. 1107).

2.2.2. Jones ve Davis'in uyuşan vardamalar kuramı

Heider'ın sağduyu psikolojisi ile ortaya attığı kavramlar yükleme kuramına sonraki dönemlerde katkı sunacak olan kuramcılardan Jones ve Davis tarafından atıfların bireylerin ihtiyaçlarına göre şekil değiştirebilecekleri şeklinde genişletilmiştir (Koçak, 1999, s. 114). Jones ve Davis kendi kuramlarına *Uyuşan Vardamalar (Karşılıklı Çıkarsamalar) Kuramı* adını vermişlerdir (Curun, 2006, s. 39). Jones ve Davis içsel (dispozisyonel) atıfları önemsemişler (Bilgin, 2016, s. 314) Uyuşan Vardamalar kuramında insanların davranışları ile güdüleri tutarlı olduğunda davranışlar içsel kişilik özelliklerine yükleneceğini ifade etmişlerdir. Bir başka deyişle davranışların açıklanmaya çalışılırken öncelikli olarak davranışta bulunan kişinin kişilik özellikleri dikkate alınır, eğer davranış kişilik özellikleriyle açıklanamıyorsa o zaman dışsal faktörlere atıfta bulunulur (Kara, 2013, s. 28). Bu nedenle davranışı daha iyi anlamak ve öngörebilmek için karşımızdaki kişinin kişisel özelliklerini bilmemiz gerekir (Kağıtçıbaşı, 2004, s. 230). Jones ve Davis, bireylerin bir davranış/eylemi gözlemlediklerinde bu davranış/eylemi açıklamak için davranış/eylemin sonuçları ile ilgili bilgileri kullandıklarını ve bu sonuçlara dayalı olarak içsel ya da dışsal atıfta bulunduklarını savunmaktadır. Bu

nedenle, davranışın yol açtığı sonuçlar ve bu sonuçlarla ilgili atıflar arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir (Koçak, 1999, s. 113). Jones ve Davis'e göre bir davranış ile ilgili içsel veya dışsal çıkarsamada bulunurken davranışın *Sosyal Kabul Edilebilirliği*ne de bakmak gerekmektedir. Eğer davranışın sosyal kabul edilebilirliği düşükse daha çok içsel nedenlere, sosyal kabul edilebilirliği yüksekse dışsal nedenlere atıfta bulunulabilir (Işınsu-Halat, 2009, s. 39). İçsel atıf yapılabilmesi için gerekli olan diğer bir kriter ise *Niyetlilik*tir. Niyetlilik, davranışı sergileyen kişinin davranışın bilincinde olması ve davranışı sergileme yeteneğinin olmasından oluşur (Bilgin, 2016, s. 315). Uyuşan çıkarsamalar kuramına göre uyuşan çıkarımlarda bulunmak yükleme sürecinin esas amacıdır, uyuşan çıkarımla anlatılmak istenen ise niyetin ve davranışın kişilik özelliği üzerinde aynı noktada buluşmasıdır (Curun, 2006, s. 29). Çıkarsamalar yapılırken önemli olan bir diğer durum da davranışın kişinin *Özgür İradesiyle Seçilip Seçilmediği*dir, özgür irade ile yapılmış davranışın nedeni içsel bir nedene atf edilir (Akbalık-Doğan, 2010, s. 22). Uyuşan çıkarsamalar kuramına göre kişiler için içsel atıfta bulunmayı kolaylaştıran koşullardan diğerleri de *Ortak Olmayan Sonuçlar* ilkesi ve *Sosyal Arzulanırlık* ilkeleridir. Ortak olmayan sonuçlar ilkesi ile kastedilen, seçenek davranışlar arasından bir davranış sergilendiğinde bu davranışın sonuçları ile diğer davranışın sonuçları arasında ortak olmayan ve tercih sebebi olan sonuçlara bakılarak diğerlerinden farklı sonuçlara yol açtıysa içsel özelliklere yükleme yapılır. Sosyal arzulanırlık ilkesi ile kastedilen ise sosyal açıdan kabul edilebilirliği düşük olan davranışın tercih nedeninin kişisel nedenlere yüklenmesidir (Bilgin, 2016, s. 317). Jones ve Davis davranışların etkilerini ve sonuçlarını gösterebilmek için bir "seçim çemberi" geliştirmiştir (Koçak, 1999, s. 114). Jones ve Davis'in kuramına göre bireylerin sıradışı davranışları onların kişilik özellikleri hakkında daha fazla bilgi içermektedir. Bireyler davranışı özgür iradeleri ile seçmişlerse, bağımsız ayırt edici etkiler varsa ve sosyal kabul edilebilirlik düzeyi düşükse bireylerin davranışlarından onların kişilik özellikleri hakkında sonuca varılabilmektedir (Günay, 2007, s. 30).

2.2.3. Kelley'nin küp kuramı

Heider'in atıf kuramı ile ilgili çalışan bir diğer kuramcı da Kelley'dir (Curun, 2006, s. 27). Kelley yükleme kuramı ile ilgili yaptığı çalışmalarını varyans analizi gibi kavramlaştırdığı ve nedenlerin birlikte değişimi ile ilgilendiği için Kelley'nin öne sürdüğü kuram *Küp Modeli* (Akbalık-Doğan, 2010, s. 21) diğer bir deyişle *Birlikte*

Değişim Modeli (Bilgin, 2016, s. 320) olarak adlandırılmaktadır. Küp Modeli ile Heider'ın yükleme kuramına ek olarak insanların hangi koşullarda içsel veya dışsal nedenlere atıfta bulundukları üzerinde durulmuştur (Curun, 2006, s. 28). Kelley "niçin" sorusuna cevap olarak öne sürülen nedensel açıklamaları önemsemektedir ve Kelley'e göre insanlar "gerçeği" bilmek isterler bu yüzden de çevrelerinde olup biten her şeyin nedenlerini bilişsel olarak kontrol altında tutmaya çalışırlar. "Gerçeğin" peşinde koşan insan ilgisini çeken durumlarla ilgili pek çok bilgi toplar, bilgileri analiz eder, içsel nedenler mi dışsal nedenler mi davranışa sebep olmaktadır anlamaya çalışır (Bilgin, 2016, s. 319). Kelley'nin Yükleme kuramı üç boyuttan oluşmaktadır. Boyutlardan ilki etki/sonuç boyutudur ve her atıfta bulunulduğunda ortamlarla ilgili karara varılır. İkinci boyut ise gözlemci boyutudur ve kişinin çevresindeki insanları kapsamaktadır. Üçüncü boyut ise zaman/durum boyutudur ve atıfta bulunulan zaman olarak bilinmektedir. Nedenin zaman içindeki değişimine odaklanmaktadır. Kelley bu üç boyutu bir küpe benzetmektedir (Koçak, 1999, s. 115).

Kelley Küp modeli ile gözlemcilerin başkalarının davranışlarına atıfta bulunmak için ulaştıkları bilgiyi nasıl kullandıkları üzerinde durur (Martinko ve Thomson, 1998, s.271). Pek çok gözlem ve ayrıntıyı temel alarak içsel ve dışsal atıfları analiz eden (Kağıtçıbaşı, 2004, s. 231) Kelley, yüklemelere karar verirken davranışlarla fikir birliği, bağdaşma ve ayırt edici özellik olmak üzere üç bileşene göre karar verildiğini ileri sürer. Fikir birliği, bir davranışın benzer durumlarda başka insanlar tarafından ortaya konup konmaması ile alakalıdır. Eğer başka insanlar da benzer durumlarda aynı davranışı sergiliyorlarsa burada bir fikir birliğinden söz edilebilmektedir. Bağdaşma ise kişinin aynı davranışı benzer durumlarda ve farklı zamanlarda da tekrarlamasıdır. Ayırt edici özellik ile kastedilen ise bireyin davranışının her durumda ortaya çıkıp çıkmadığıdır (Martinko ve Thomson, 1998, s. 271). Burada eğer fikir birliği ve ayırt edicilik değeri düşük, bağdaşma değeri yüksekse davranışın nedeninin içsel olduğuna; fikir birliği, ayırt edicilik ve bağdaşma değerlerinin yüksek olması durumunda da nedenin dışsal olduğuna dair atıfta bulunulmaktadır (Baron ve Byrne, 2000'den aktaran Günay, 2007, s. 31). Kelley'e göre bir A davranışının B davranışının sebebi olabilmesi için sadece B davranışı var olduğu sürece A'nın da var olması ve A ortaya çıkmadığında B'nin de ortaya çıkmaması ve B'nin başka davranışlarla da ortaya çıkmaması gerekir. Davranışı ortaya çıkaran belirgin bir neden bazen olmayabilir. Kısacası iki değişken arasında birlikte değişim yüksekse değişkenlerden biri diğerinin mutlaka nedeni olmaktadır (Kara, 2013, s. 28).

2.2.4. Weiner modeli

Yükleme kuramına katkı sunan diğer bir kuramcı da Weiner'dır (Kışlak, 1995, s. 8). Heider'ın görüşlerinden etkilenen Weiner ve meslektaşları (1972) yükleme kuramına ek olarak kişilerin başarı ve başarısızlıklara yönelik atıflarını incelemiştir (Curun, 2006, s. 30). Weiner ve meslektaşları başarıları içsel nedenlere, başarısızlıklarımızı ise dışsal nedenlere dayandırdığımızı ileri sürmektedirler (Bilgin, 2016, s. 325). Bernard Weiner ve meslektaşları, Heider'in Atıf kuramına davranışların kontrol edilebilirliği ve kalıcılık boyutlarını da ekleyerek kuramı genişletmişlerdir. Burada kalıcılık derecesi ile kastedilen davranışın altında yatan nedenin kalıcı ve uzun süredir devam eden mi yoksa geçici ve değişebilen bir neden mi olduğudur. Her iki durumda da davranışın altında yatan neden içsel de olabilir dışsal da olabilir. Örneğin kişi eşiyle ilgili "O, beni iyi bir insan olduğum için seviyor" dediğinde eşinin sevgisinin nedenini kalıcı ve dışsal (kendisine) nedene atfederken, "O iyi bir insan olduğu için, beni seviyor." dediğinde ise eşinin kendisine yönelik sevgisini içsel ve kalıcı nedenlerle açıklamaktadır. Bunun yanında Weiner'ın "kontrol edilebilirlik" boyutu nedenlerin bireyler tarafından kontrol edilebilecek türden olup olmadığı ile ilgilidir (Kağıtçıbaşı, 2004, s. 229).

Weiner ve meslektaşları kişilerin başarı ve başarısızlığa yükledikleri anlamlar üzerinde durdukları yükleme kuramlarında istikrarlılık, denetim odağı, kontrol edilebilirlik nedensel boyutları altında topladıkları dört öğeden bahsetmektedir: yetenek, çaba, işin kolaylığı/zorluğu, şans (Akbalık-Doğan, 2010, s. 22). Weiner ve arkadaşları (1972), yetenek ve çabayı içsel bir denetim odağı, işin güçlüğü kolaylığı ve şansı dışsal denetim odağı olarak sınıflarken yetenek ve işin kolaylığını istikrarlı(değişmez), çaba ve şansı istikrarsız (değişebilen) boyutlar olarak sınıflamaktadır (Işınsu-Halat, 2009, s. 40).

2.2.5. Evlilik ilişkisi ve yükleme biçimleri

Evlilik ilişkileri ile yükleme biçimlerini birlikte ele alan geniş bir literatür bulunmasına rağmen tek başına evlilikte ilişki istikrarı ile yükleme biçimleri arasında ilişki kuran belli bir yaklaşım bulunmamaktadır. Ancak ilişki istikrarının alt boyutu olan doyumun yanısıra bağlanım, evlilik uyumu ve stres ile yükleme biçimlerinin ilişkili olduğu görülmektedir. Bu bölümde nedensellik ve sorumluluk yüklemelerinin evlilik ilişkisinin farklı özellikleri ile ilişkisini araştıran çalışmalar incelenmiştir.

Evlilik ilişkileri ile ilgili çalışan kuramcılar da evlilik ilişkisini anlamaya çalışırken eşlerin evlilikleri ile ilgili yaptıkları açıklamalar veya yüklemelerden yola çıkmaktadırlar

(Thompson ve Snyder, 1986'dan aktaran Tutarel-Kışlak, 1997, s. 55). Evlilik ilişkilerinde nedensellik ve sorumluluk yüklemelerinin evliliklerin niteliğinde önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir (Tutarel-Kışlak, 1997, s. 55). Nedensellik yüklemeleri eşin bir olay ya da davranışla ilgili açıklamalarını içerirken sorumluluk yüklemeleri de davranışın sorumluluğunun kimde olduğuna ilişkin bilgiler içermektedir (Fincham ve Bradbury, 1992, s. 457). Özellikle birbiriyle uyumlu ve uyumsuz çiftleri ayırmak (Işınsu-Halat, 2009, s. 41), evliliklerinden doyum alan ve almayan çiftleri belirlemek (Günay, 2007, s. 35) için eşlerin birbirlerinin davranışlarına yönelik yaptığı nedensellik ve sorumluluk yüklemelerine bakılmaktadır (Tutarel-Kışlak, 1997, s. 56).

Eşlerin partnerlerinin davranışlarına yaptıkları nedensellik yüklemeleri *odak*, *istikrarlılık*, *genellik* boyutlarına sahipken; sorumluluk yüklemeleri ise *kasıt*, *güdü*, *suçlama* boyutlarına sahiptir. Nedensellik yüklemelerinde odakla kastedilen sebebin kişilere olaylara, durumlara kısacası içsel ya da dışsal nedenlere bağlı olmasıdır. İstikrarlılık, nedenin istikrarlı bir biçimde her durumda devam edip etmemesi ile ilgilidir. Genellik boyutu ise nedenin spesifik bir durum için değil her olayın nedeni olarak ortaya çıkması anlamına gelmektedir (Kışlak, 1997, s. 56). Sorumluluk yüklemelerinin alt boyutlarından kasıt ile davranışı gerçekleştiren kişinin davranışı kasten yaptığı anlatılmak istenirken, güdü alt boyutuyla davranışı gerçekleştiren kişinin bencilce güdülerle hareket edip etmediği anlatılmaktadır. Suçlama ile de sorumluluk, davranışı gerçekleştiren kişide olduğu için suçlanmayı ve ayıplanmayı hak ettiği şeklinde yorumlanmaktadır (Günay, 2007, s. 34). Kısacası evlilik ilişkilerinde nedensellik yüklemeleri eşler arasında yaşananların nedeni olan faktörlerle ilgiliyken sorumluluk yüklemleri eşlerin davranışı gerçekleştirdiklerinde bencilce güdülerle hareket edip etmediği, davranışı kasten gerçekleştirip gerçekleştirmediği şeklinde eşine hesap verebilirliği ile ilgilidir (Işınsu-Halat, 2009, s. 42). Eşler arasındaki ilişkiyi nedensellik ve sorumluluk yüklemelerinin yanı sıra suçluluk yüklemeleri kavramı ile de açıklamaya çalışan kuramcılar mevcuttur. Suçluluk yüklemeleri yalnızca partnerlerin hata yapmaları durumunda kusurlu davranışlarıyla karşılaşıldığında yapılan yüklemelerdir (Curun, 2006, s. 31). Nedensellik, sorumluluk ve suçlama yüklemeleri arasında bir sıralama mevcuttur, suçlama yüklemeleri sorumluluk yüklemelerini sorumluluk yüklemeleri nedensellik yüklemelerini gerektirmektedir (Bradbury ve Fincham, 1990, s. 19). Öyle ki nedensellik yüklemeleri sorumluluk yüklemelerini, sorumluluk yüklemeleri de evlilikten elde edilen sonuçları belirlemektedir (Davey, Fincham, Beach ve Bradbury, 2001, s. 722).

Alanyazına bakıldığında evliliklerinde uyumsuzluk yaşayan eşlerin genellikle nedeni partnerlerinde buldukları içsel ve değişmez nedenlere yükledikleri, olumlu davranışları ise dışsal ve geçici nedenlere yükledikleri dikkat çekmektedir (Akbalık-Doğan, 2010, s. 24). Uyumlu eşlerin ise olumlu davranışları istikrarlı ve genellik boyutlarında değerlendirdikleri görülmektedir (Holtzwoth- Munroe ve Jacobson, 1985'den aktaran Akbalık-Doğan, 2010, s. 24). Eşlerinin olumlu davranışlarının farklı alanlarda, farklı zamanlarda tutarlı olarak sergilendiğini düşünen eşler kendilerini güvende ve doyuma ulaşmış hissetmektedir.

Alanyazında evliliklerinde stresli olan kişilerin partnerlerinin duruma özgü sorunlu davranışlarını evliliklerinde diğer olaylar içinde genelleyerek nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri yaptıkları nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri yaptıkça da evliliklerindeki stresin arttığı görülmektedir (Bradbury ve Fincham, 1990, s. 4).

Alanyazında evlilik ilişkilerinde yüklemelerin evlilik doyumu ile ilişkisi yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Stres karşısında koruyucu faktör olarak yer alan olumlu yüklemelere ilişki doyumu yüksek eşlerde daha fazla rastlanmaktadır. Özellikle eşleriyle uyumlu olduklarını düşünen bireylerin evliliklerinde yaşadıkları olumsuz durumları kendileri ve eşleri dışında bir nedene atfederek sorunun dışsal ve geçici nedenlere yükledikleri görülmektedir (Curun, 2006, s. 35).

Literatür incelendiğinde ilişki istikrarı ile ilişkili olduğu düşünülen diğer bir değişken olan "Algılanan Eş Desteği" aşağıda açıklanmaya çalışılacaktır.

2.3. Algılanan Eş Desteği

Psikoloji literatüründe bireylerin algıladıkları sosyal desteğin onları pek çok durumda koruduğu, karşılaştıkları güçlüklerle baş etmesi sürecinde katkıda bulunduğu ortaya konmuştur (Eylen, 2001, s. 31). Sosyal destek farklı kaynaklardan farklı düzeylerde gelse de önemli olan, sosyal desteği alan bireyin bu desteği nasıl değerlendirdiği ve nasıl algıladığıdır (Can, 2013, s. 51). Bir başka deyişle, bireylerin farklı ilişkilerinde farklı beklentileri olmakta, bu beklentilerini karşıladığı ölçüde de aldığı destekten hoşnut kalmaktadır. Bu nedenle sosyal destek, gerçekte bireye sunulan yardımdan daha çok bireyin bu desteği nasıl algıladığı ile belirlenmektedir (Çağ, 2011, s. 44). Bu nedenle bu çalışmada da sosyal destek değişkeni, bireyler tarafından algılanan destek olarak ele alınmıştır. Bireylerin farklı kişilerle farklı düzeylerde ilişkisi olduğu için aldıkları sosyal destekler de farklı kaynaklardan gelmektedir. Bireylerin ailesinden,

arkadaşlarından ve eşlerinden aldıkları sosyal destekler bireylerin yaşamlarında son derece önemlidir (Yıldırım, 2004, s. 19).

Algılanan eş desteği ise evli bireylerin eşlerinden aldıkları duygusal, maddi, bilgi, takdir edilme ve sosyal ilgi desteklerini algılama düzeylerini kapsamaktadır (Yıldırım, 2004, s.21). Evli bireylerin, tüm sevinçlerine, üzüntülerine, kaygılarına, korkuları gibi farklı duygularına tanıklık eden en yakın sosyal destekleri eşleri olarak görülmektedir. Eşlerin partnerlerinden algıladıkları destekle tüm kriz durumlarıyla daha güçlü bir şekilde baş edebilmesi mümkün olmaktadır (Çağ, 2011, s. 45). Algılanan eş desteği ile ilgili literatür incelendiğinde algılanan eş desteğinin daha iyi anlaşılabilmesi için sırasıyla sosyal destek kuramı, sosyal destek modelleri, algılanan sosyal destek ve algılanan eş desteği konuları üzerinde durulacaktır.

2.3.1. Sosyal destek

Sosyal destek kavramı pek çok araştırmacının ele aldığı bir kavram olarak göze çarpmaktadır. Sosyal destek, Hobes ve Stokes (1988)'e tarafından bireyleri seven ya da kendilerine yardım ettiğini düşündüğü insanlara duydukları bağlılığı sağlayan ilişkiler ve etkileşimler (Puglies ve Shook, 1998, s. 216) olarak tanımlanırken, Yıldırım (1997)'e göre kişinin çevresinden sağladığı psikolojik ve sosyal yardımlar olarak tanımlanmaktadır. Caplan (1973'den aktaran Eylen, 2001, s. 25)'e göre ise sosyal destek, kişilerin duygusal, psikolojik, maddi, sorumluluklar ve görevler bakımından yakın çevresinden aldıkları ve kendilerini iyi hissettiren desteklerdir. Cobb (1976, s. 300)'e göre sosyal destek kişinin değer gördüğüne, sevildiğine, korunduğuna, karşılıklı sorumlulukların yer aldığı bir grubun üyesi olduğuna dair inançlarının dayandığı bilgilerdir. Sosyal destek kavramının ortak bir tanımı bulunmamakla beraber (Yıldırım, 2016, s. 20), insanın değerli hissetme, takdir görme, sevilme, ilgi ve saygı görme vb. ihtiyaçlarının yakınları tarafından giderilmesi gibi ortak noktaları barındırdığı göze çarpmaktadır (Başer, 2006, s. 8).

Sosyal destek kavramı kişinin bütün hayatı üzerinde etkisi olan, bireyin beden ve ruh sağlığı ile hayattaki başarılarıyla ilişkili olan ve psikososyal stres faktörlerinin etkisini azaltan (House, 1981, s. 136) bir kavram olarak görülmektedir (Can, 2013, s. 48). Sosyal desteğin olmadığı veya yetersiz olduğu durumlarda ise kişiler fiziksel ve psikolojik rahatsızlıklarla karşılaşmaktadır (Holahan ve Moos, 1982, s. 404).

İlk olarak 1900'lü yıllarda Durkheim tarafından ortaya atılan Sosyal Destek kavramı alt boyutlar bakımından oldukça zengindir. House (1981, s. 137) sosyal desteği açıklarken *performans takdiri, duygusal destek, araçsal destek ve bilgi desteği* olmak üzere 4 boyut kullanırken House (1981)'den esinlenen Tardy (1985, s. 188) ise sosyal desteğin, *yönü, eğilimi, tanım ve değerlendirilmesi, içeriği ve sosyal ağların desteği* olmak üzere beş boyutu olduğunu ileri sürmektedir. Richman (1998, s. 310) ise bu alt boyutları genişleterek sosyal desteği *dinleme desteği, duygusal destek, duygusal meydan okuma, gerçeği teyit etme, görevi takdir etme, görev mücadele, maddi yardım, kişisel yardım desteği* olmak üzere sekiz boyutta incelemiştir. Yıldırım (2016, s. 19) ise sosyal desteğin alt boyutlarını *maddi yardım ve bilgi desteği, duygusal destek, sosyal ilgi desteği, takdir desteği* olmak üzere *4* boyutta incelemiştir.

1. Duygusal destek: Kişinin karşısındaki kişiden huzur ve özen gördüğüne, desteği verenin kendi tarafında olduğuna ilişkin algısı (Richman, 1998, s. 310) ya da kişinin duygusal ihtiyaçları arasında yer alan sevilme, beğenilme, anlayış ve hoşgörüyle karşılanma, değerli hissetme ve korunma gibi ihtiyaçların karşılanmasını kapsayan desteklerdir (Cohen ve Wills, 1985'den aktaran Başer, 2006, s. 10).
2. Maddi yardım ve bilgi desteği: Kişinin karşıdaki kişiden mali olarak (ürünler/hediyeler) gördüğü destek ile var olan bir sorunun tanımlanması ve başa çıkılabilmesi için gereken desteğin sağlandığı algısına dayanan destek türüdür (Cohen ve Wills, 1985'den aktaran Başer, 2006, s. 10).
3. Sosyal ilgi desteği: Desteği alan kişinin desteği sağlayan kişiden sohbet, eğlenme gibi ihtiyaçlarını karşıladığı, görüş ve isteklerine önem verildiğine dair oluşan algısını içermektedir (Can, 2013, s. 75).
4. Takdir desteği: Desteği alan kişinin çabalarının önem verdiği kişiler tarafından farkında olunduğunun gösterilmesi ve takdir edildiğinin algılanması sonucu yaşanmaktadır (Richman, 1998, s. 310).

Yukarıdaki alt boyutları ile birlikte sosyal destek kavramı derinlemesine ele alınmış insanlar arasındaki ilişkileri açıklamak konusunda daha faydalı olmuştur (Kaya, 2009, s. 17).

Sosyal desteğin tipi ne olursa olsun desteği alan kişinin fiziksel ve psikolojik olarak daha sağlıklı bir yaşam sürdükleri, yaşadıkları sorunlarla daha kolay baş edebildikleri görülmektedir. Sosyal desteğin fiziksel ve psikolojik sağlıkla ve stresle baş edebilme ile

ilgili önemli bir yeri olduğuna dair modeller vardır (Eylen, 2011, s. 29). Bu bağlamda 3 temel sosyal destek modelinden bahsedilmektedir (Başer, 2006, s. 11).

2.3.1.1. Temel etki modeli

Sosyal desteğin sağlık için yararlı olduğu ve stres kaynağı olsun olmasın kişinin fiziksel ve psikolojik anlamda sağlıklı olmasına yardımcı olduğunu savunan modeldir. Yüksek sosyal desteğe sahip bireyler çevresindeki destek sağlayıcı kişilerin kendisine ihtiyacı olduğuna ve kendisini düşündüklerine inandıkları için hem aidiyet duyguları ve özgüvenleri daha yüksek olur hem de daha sağlıklı bir yaşam biçimine doğru yönelirler (Eylen, 2011, s. 31). Sosyal desteğin kişinin ihtiyacı olandan daha az olması ise bireyin fiziksel ve psikolojik sağlığını olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Cohen ve Wills, 1985, s. 312).

2.3.1.2. Tampon etki modeli

Bu model sosyal desteğin, kişiler yüksek stres altındayken onları stresin olumsuz etkilerinden koruduğunu, ortada stres faktörü yoksa sosyal destek eksikliğinin sağlık üzerinde olumsuz bir etkisinin olmadığını öne sürmektedir. Kişi stresle karşı karşıya kaldığı durumlarda ihtiyacı olan sosyal desteği görebileceğine inanarak stres yaratan durumla kolayca başa çıkabilir ve koşullara uyum sağlayabilir (Cohen ve Wills, 1985, s. 310). Burada kişinin stres yaratan durumlarla başa çıkmasını kolaylaştıran sosyal destek kişi ile stres yaratan durum arasında tampon etkisi oluşturmaktadır (Günsel, 2013, s. 21). Sonuç olarak kişi güvenebileceği bir desteği olduğunu düşünüyorsa stres altındayken stres yaratan durumla baş edebileceğine dair inancı yükselir ortamın pek de kaygı verici olmadığına inanır ve stres yaratan duruma karşı olan tepkisini değiştirir (Eylen, 2001, s. 30).

2.3.1.3. Sosyal destek ve olumsuz yaşam olaylarının birbirlerinden bağımsız etkileri

Bu modele göre kişinin fiziksel ve ruhsal sağlığı üzerinde sosyal destek ile olumsuz yaşam olaylarının birbirinden bağımsız etkileri bulunmaktadır. Olumsuz yaşam olaylarının varlığı ve sosyal desteğin azlığı fiziksel ve ruhsal olarak bağımsız ve olumsuz etkilere sahiptir. Tek başına olumsuz yaşam olayları bedensel ve ruhsal sağlığı olumsuz etkileyebileceği gibi sosyal desteğin yetersiz olduğu durumlar da tek başına bedensel ve ruhsal sağlığı olumsuz yönde etkileyebilir (Güngör, 1996'dan aktaran Başer, 2006, s. 14).

Sosyal çevreden alınan destek, tipi ve işlevi ne olursa olsun kişilerin çaresizlik duygularıyla ve stresle baş edebilmelerini, özgüvenlerinin artmasını, daha iyimser bireyler olmalarını sağlamaktadır (Eylen, 2001, s. 30).

Araştırmacılar sosyal destek kavramını sosyal desteğin temeli olan Alan Kuramı'nın kuramcısı olan Kurt Lewin'in *Psikolojik Çevre Kavramı* üzerinden tanımlamışlardır (Kaya, 2009, s. 15).

2.3.1.4. Alan kuramı

Kökleri 18. y.y. da fen bilimlerinde ortaya çıkan akış mekaniğinin geliştirilmesine dayanan aynı zamanda sosyal bilimler ve aile ile ilgili yaklaşımlarda da kullanılan Alan Kuramı sosyal desteğin de temellerini oluşturmaktadır (Kaya, 2009, s. 15). Newton'un yerçekimi kanunu ile Einstein'ın görecelilik teorisini temel alan Kurt Lewin, Alan Kuramını sosyal bilimler alanına taşımış (Kadar ve Shaw, 2000'den ak taran Atçeken, 2014, s. 27) alanın doğrudan ölçülemeyen sadece etkileri ile varlığı kanıtlanabilen bir kavram olduğunu ileri sürmüştür (Martin, 2003, s. 4). Karşılıklı olarak birbiri ile ilişkili olduğu düşünülen gerçekler bir bütün oluşturur, dolayısıyla kişilerin anlaşılması için içinde yer aldığı ve sürekli etkileşimde bulunduğu bütünün bileşeni olan çevrenin de incelenmesi gerektiğini savunmuştur. Lewin, Alan Kuramı'nda bireylerin kendilerine özgü bir yaşam alanı oluşturduğunu, bu eşsiz yaşam alanını anlayabilmek için ise kişi ve çevrenin bir takımyıldızı gibi her zaman birlikte ele alınması gerektiğini iddia etmiştir (Ancona, 1992, s. 18). Yaşam alanı bireyin davranışlarını etkileyen tüm faktörleri kapsamaktadır. Davranış ise bireyin çevresi ile etkileşmesi sonucunda ortaya çıkmakta, davranış üzerinde hem kendi özellikleri hem de çevre ile etkileşimi belirleyici olmaktadır (Kaya, 2009, s. 15; Yıldırım, 1997, s. 81). Lewin'e göre gerçek olan etkisi olandır (Spink, 2005, s. 3).

Lewin'e göre çevre her zaman kişiyi sınırlandırmaktadır ve alan her zaman kişiye özgüdür (Ancona, 1992, s. 19). Her psikolojik davranış ve yaşantı birey ve fiziksel çevreden farklı olan ve fiziksel çevrenin içinde olan, kişinin psikolojik çevresinin bir işlevi olarak görüldüğü için birey mutlaka çevresi ile birlikte ele alınmalıdır (Atçeken, 2014, s.27). Eğer bireyde davranış değişikliği yaratılmak isteniyorsa çevresinde de değişikliklerin yapılması gerekmektedir (Yıldırım, 1997, s. 81).

Araştırmacılar sosyal desteği tanımlarken desteği alan kişi üzerinden tanımlamaktadırlar ve kişinin çevresini ele almadan sosyal desteğin tanımının

yapılamayacağını ileri sürmektedirler (Kaya, 2009, s. 15). Lewin, bireylerin belirli bir zaman diliminde davranışlarını etkileyen tüm faktörlere yaşam alanı olarak adlandırırken davranışı bireyin çevresi ile birlikte etkileşime girmesi olarak tanımlamaktadır. Bu nedenle bireyin çevresinden aldığı desteğe dair algısını ifade eden *Algılanan Sosyal Destek* kavramının kullanılmasının gerekliliği üzerinde durmaktadır (Atçeken, 2014, s. 27). Aşağıda Algılanan Sosyal Destek Kavramına değinilecektir.

2.3.2. Algılanan sosyal destek

Sosyal desteği oluşturan iki öğe bulunmaktadır. İlki kişilerin stres altındaki durumlarında onlara yardım edebilecek birilerinin varlığı, ikincisi ise desteği algılayışlarıdır (Perrine, 1999'dan aktaran Atçeken, 2014, s.26). O halde gerçekte var olan sosyal destek ile kişilerin sahip olduklarına inandıkları sosyal destek birbiri ile örtüşmeyebilmektedir. Sosyal destek, kişilerin ihtiyaç duyduklarında çevrelerindeki kişilerden aldıkları destek iken algılanan sosyal destek hem kişinin ihtiyaç duyduğu durumlarda destek alabileceği kişilerin var olduğuna dair algısını hem de algıladığı desteklerden duyduğu memnuniyeti ifade etmektedir (Kef, 1997'den aktaran Günsel, 2013, s. 22). Kişinin sosyal destek kaynaklarının tatmin edici olup olmadığı ile ilgili algısı alan yazında Algılanan Sosyal Destek kavramı ile ifade edilmektedir (Procidano ve Heller, 1983, s. 2).

Kişiler stres yaratan durumlarla baş etmeye çalıştıkları zamanlarda kendilerine bilgisel, duygusal, araçsal ve yaygın destek verebileceklerine inandıkları eş, aile, dost vb. kişilere yönelirler. Baş etmekte zorlandıkları durumlarda onlardan nasihatler alıp, kendilerini tükenmiş hissettiklerinde daha iyi hissedebilmek ya da parasal konularda sıkıntıya düştüklerinde maddi olarak yardım alabilmek için destek görmeyi umarlar (Uchino, Uno, ve Holt, 1999, s. 145). Herhangi bir sosyal davranışın sosyal destek olarak adlandırılabilmesi için davranışın desteği alan kişi tarafından benlik saygısını kuvvetlendirici ve stres durumlarını hafifletici bir davranış olarak algılanması gerekmektedir. Kişinin, aldığı desteğin miktarını daha fazla algılayabilmesi ise kişinin sevilen biri olduğuna, ihtiyacı olduğunda ona destek olabilecek kişilerin yanında olacağını, kendini değerli hissetmesine ve ilişkilerinden doyum almasına bağlıdır (Heller, Swindle ve Dusendbury,1986'dan aktaran Günsel, 2013, s. 22).

Kişiler algıladıkları sosyal destekten daha fazlasına sahip olduklarının kimi zaman farkında değillerdir (Atçeken, 2014, s. 26). Kişi sosyal desteği algılarken dört temel öğe

algısını etkileyebilir: *Kişinin kendi kişisel özellikleri*, *destek sağlayanın kişisel özellikleri*, *destek alan ve veren arasındaki etkileşim* ve *her iki tarafın da içinde bulundukları aile iklimi.* Bu dört öğeden destek algılayan kişinin kişisel özellikleri literatürde en çok ele alınan öğedir. Kişi destek sağlayıcıların hepsinin destekçi olduğunu veya hiçbirinin destekçi olmadığını düşünebilir. Destek alanın ve destek verenin özellikleri ne olursa olsun, sunulan desteğin hedef tarafından kabul edilmesi aynı zamanda destek isteyen bireyin bu talebinin de destek sunacak kişi tarafından dikkate alınması gerekmektedir. Bu nedenle, destek arz ve talebindeki karşılıklılık, dolayısıyla destek isteyen ve destek sunan arasındaki etkileşim kritik rol oynamaktadır. Destek talep edenin bazı özellikleri ve talep biçimi karşı tarafta bir etki oluşturmaktadır. Destek isteyenin özellikleri, destek verecek kişinin özellikleri, hangi konuda destek istendiği destek sunması beklenen kişinin bu talebe olumlu ya da olumsuz tepki vermesine yol açar. Bu nedenle, iki bileşen arasındaki etkileşim sosyal destek sürecinin temel belirleyicisidir. Aile iklimi ise ya aile üyelerinin birbirlerini destekçi olarak algılamalarına ya da hiç destek sağlamadıkları yönünde algı oluşturmalarına neden olabilmektedir (Branje, Akhen ve Lieshout, 2002, s. 351).

Evlilik ilişkisinin sağlıklı olabilmesi eşlerin birbirlerine destek sağlamaları ile mümkün olmaktadır. Birbirlerine destek sağlayan eşler fiziksel ve psikolojik olarak sağlıklarını koruyup stres yaratan durumlarla daha kolay baş edebilmektedirler. Bu anlamda eşlerin birbirlerine sağladıkları desteği algılayabilmeleri son derece önemlidir (Yıldırım, 2004, s. 21).

2.3.3. Algılanan eş desteği

Sosyal destek ile ilgili yapılan çalışmalarda bazı destek kaynaklarının diğer kaynaklara göre daha etkili olabileceği belirtilmektedir. Özellikle eşlerin benzer stresörlerle başa çıkmak zorunda olmaları nedeni ile birbirlerine diğer kaynaklardan daha etkili destek sunabileceği düşünülmektedir (Dehle, Larsen ve Landers, 2001, s. 308). Bu nedenle, kriz anlarında stres altındayken evli bireyler en çok eşlerinden destek beklemekte, ilk tepkilerini eşlerine vermektedirler (Gardner and Cutrona, 2004'den aktaran Tan, 2016, s. 20). Evli bireylerin eşlerine sundukları desteğe *Eş Desteği* (Yıldırım, 2004, s. 21)*,* eşlerinin sundukları desteğin varlığı ve yeterliliği konusundaki algılarına da *Algılanan Eş Desteği* denilmektedir (Dehle, Larsen ve Landers, 2001, s. 309).

Evli bireyler birbirlerine destek olduklarında sosyal yaşamda birbirlerinin destek kaynağı haline gelmektedir. Birbirlerini destek kaynağı olarak algılayan eşlerin evlilikleri destek algısı düşük olan eşlere oranla daha sağlıklı yürümektedir. Çünkü sosyal desteğin dört farklı işlevinin eşlerin hayatında önemli bir yeri olduğu ve evliliklerin istikrarlı bir biçimde sürdürülmesine katkıda bulunduğu öne sürülmektedir (Yıldırım, 2004, s. 23).

Eşlerin evliliklerini istikrarlı bir biçimde sürdürmesine olanak sağlayan sosyal desteğin işlevlerinden ilki eşlerin yoğun stres altında kaldıkları durumlarda eşlerinden aldıkları destek ile eşlerinden uzaklaşmadan stresle baş etmesini sağlayabilmesidir. İkinci işlev, eşlerin birbirlerine olan destekleri sayesinde depresyondan uzak kalabilmeleridir. Üçüncü işlevi eşler arasında herhangi bir çatışma yaşandığında çatışmaları daha yapıcı bir biçimde çözmelerine yardımcı olmasıdır. Dördüncü işlevi ise eşlerin birbirleri arasındaki duygusal yakınlığı daha üst seviyede hissetmelerine ve birbirlerine daha bağlı olmalarına yol açmasıdır (Curun, 1996'dan aktaran Turan, 2015, s. 22). Eşten alınan destek hem destek alan kişiye hem de evlilik ilişkisine katkıda bulunmaktadır.

Evlilikte istikrarın sağlanmasına katkıda bulunan algılanan eş desteği ihtiyaçlara göre farklı boyutlarda talep edilmekte ve sunulmaktadır. Algılanan eş desteğine dört genel alanda ihtiyaç duyulduğu için algılanan eş desteği *duygusal destek, takdir desteği, bilgi desteği ve maddi destek, sosyal birliktelik desteği* olmak üzere dört boyut altında ele alınmaktadır (Günsel, 2013, s. 25).

1. Duygusal Destek: Bireyin karşıdaki kişi için endişelenip empati kurarak ona dürüst davranması ile (Xu ve Burleson, 2001'den aktaran Çağ, 2011, s. 44) onun sevilme, ilgi ve değer görme, anlaşılma, güvende hissetme, özen gösterilme vb. ihtiyaçlarının giderilmesine destek olduğu boyuttur (Cohen ve Wills, 1985, s. 313). Kısacası eşlerin birbirlerinden sağladıkları sevgi ve duygusal yakınlık odaklı destektir. Duygusal destek sayesinde eşler birbirlerine daha da bağlanmakta kendilerini eşlerinin yanında güvende hissetmektedirler. Bu hisleri yaşayan çiftler evliliklerindeki stres yaratan durumlarla da daha kolay başa çıkabilmektedirler (Çağ, 2011, s. 46).
2. Takdir Desteği: Xu ve Burleson (2001)'un amaç desteği olarak adlandırdığı (Çağ, 2011, s. 44) bu destek türü kişinin kendisinin karşıdaki tarafından değerli ve yeterli hissettirilip, özgüveninin desteklenmesini sağlar. Çünkü bu destekle birey koşulsuz kabul gördüğüne kendisine saygı duyulduğuna dair inançları desteklenmektedir (Berkman vd., 2000'den aktaran Günsel, 2013, s. 25).

3. Bilgi Desteği ve Maddi Destek: Kişinin kararlar alıp harekete geçmesi gereken bir durum olduğunda ona rehberlik edebilecek bilgilerin sunulduğu boyut bilgi boyutu olarak adlandırılırken maddi anlamda ihtiyaçlarının giderilmesi için sunulan destek de maddi destek olarak adlandırılmaktadır (Berkman vd., 2000'den aktaran Günsel, 2013, s. 25). Bilgi desteğinde eşler partnerlerine içinde bulunduğu duruma uyum sağlaması ve kendi dünyalarını daha iyi anlayabilmeleri için bilgi ve tavsiyeler sunar (Jacobson, 1986, s. 252).
4. Sosyal Birliktelik Desteği: Kişinin destek sağlayıcıları ile birlikte vakitlerini daha keyifli geçirmesine destek olan boyuttur (Berkman vd., 2000'den aktaran Günsel, 2013, s. 25).

Sosyal desteğin karşılıklılığının yanı sıra karşı taraf tarafından nasıl algılandığı da önemlidir. Uygun yollarla uygun zamanda sağlanan ve algılanan destek kişinin iyi oluşuna imkan, sunulan destek eşler tarafından zoraki, arzu edilmeyen ve duyarsız olarak da algılanabilir. Kişi her ne kadar eşine sunduğu desteği yeterli bulsa da eşi sunulan desteği olumsuz değerlendirip yetersiz bulabilir. Evli bireyler için tüm sosyal destek kaynakları arasında eşlerinin kendilerine sunduğu sosyal destek ilişki doyumlarını arttırdığı ve geliştirdiği için eşlerinin desteğini yeterli olarak algılamak eğilimindedir (Dehle, Landers, Larsen, 2001, s. 309). Ayrıca literatüre bakıldığında algılanan eş desteğinin gerçekte sunulan eş desteğine nazaran kişinin kendini iyi hissetmesi üzerinde daha etkili olduğu görülmektedir. Bu yüzden de algılanan eş desteğinin incelenmesi evliliklerin kalitesini anlamada önemli bir veri olarak benimsenmektedir (Cohen ve Wills, 1985, s. 347).

Evli bireylerin birbirlerine sundukları desteğin diğeri tarafından algılanma düzeyi algılanan eş desteğinin özünü oluşturmaktadır. Bu nedenle eşlerin gördükleri desteğin ne kadarını algıladıkları hem evlilik ilişkisi hem de eşlerin her biri için kritik rol oynamaktadır (Günsel, 2013, s. 27). Özetle evlilik antlaşması ile birlikte eşler artık birbirlerinin en önemli sosyal destek kaynağı olmakta, hem eşin gösterdiği destek hem de algılanan destek eşlerin evliliklerinden aldığı doyumun sınırlarını belirlemektedir. Aynı zamanda destek sunan eşlerin de eşlerinden aldıkları destekten daha yüksek seviyede destek sunduklarında evliliklerinden daha fazla doyum aldıkları gözlenmiştir (Dehle, Larsen ve Landers, 2001, s. 309). Evli bireyler eşlerinden aldıkları destek sayesinde kendilerini stres yaratan durumlar karşısında daha güçlü ve mutlu hissedebilmektedir (Çağ, 2011, s. 45). Sağlanan ve algılanan eş desteği sayesinde kendilerini daha güçlü

algılayan bireyler ilişkilerinde yaşadıkları çatışmalar, stresler ve çözümsüzlüklerle daha kolay baş edebilmektedir (Çağ, 2011, s.48).

2.4. İlgili Araştırmalar

Bu başlık altında ilişki istikrarı, ilişki yükleme biçimleri ve algılanan eş desteği değişkenlerini çeşitli açılardan inceleyen araştırmalara ilişkin bilgilere yer verilmektedir. Bu bağlamda öncelikle ilişki istikrarını konu edinen araştırmalar daha sonra ise ilişki yükleme biçimleri ve algılanan eş desteği ile ilişki istikrarını birlikte ele alan ilgili araştırmalar sunulmaktadır.

2.4.1. İlişki istikrarı ile ilgili araştırmalar

Alanyazında ilişki istikrarını inceleyen çeşitli araştırmalar mevcuttur. Bu başlık altında da araştırmanın konusuyla ilişkili olduğu düşünülen araştırmalar kısaca özetlenmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede söz konusu araştırmalar örneklem ve kullandıkları yöntemler dikkate alınarak sıralanmıştır.

İlişki İstikrarı Ölçeği eşlerin mevcut ilişkilerini sürdürmeleri ile ilişkili olan değişkenleri ölçmektedir. Dolayısıyla araştırmanın bu aşamasında ilişki istikrarının alt boyutları olan ilişki doyumu, yatırım, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ile ilgili araştırmalara yer verilecektir.

2.4.1.1. İlişki doyumu

İlişki istikrarının alt boyutu olan ilişki doyumunun farklı değişkenlerle ilişkisi incelenmiştir. Cinsiyet, yaş gibi demografik değişkenler açısından ilişki doyumunun farklılaşıp farklılaşmadığı ele alınmıştır.

İlişki doyumunun cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koyan çalışmaların bulguları belirli bir tutarlılık göstermemektedir. Kimi çalışmalarda kadınların erkeklere oranla evlilik ilişkisinden aldıkları doyumun daha düşük olduğu sonucuna varılırken (Buğa, 2009, s. 89) kimi çalışmalarda da kadınların erkeklere oranla evlilik ilişkisinden daha çok doyum aldıkları gözlenmiştir (Yılmaz, 2014, s. 113; Rusbult, Johnson, Morrow, 1986, s. 85; Rusbult, Martz ve Agnew 1998, s. 380; Sacher ve Fine, 1996, s. 30). Birtakım çalışmalarda cinsiyetin ilişki doyumu bakımından anlamlı bir farklılığa yol açmadığı belirtilirken (Uzun, 2017, s. 26), bir başka çalışmada da hem kadınların hem de erkeklerin ilişki doyumlarının yüksek olduğu gözlenmiştir cinsiyet açısından anlamlı bir farklılığa ulaşılmamıştır (Malatyalı, 2014, s. 74).

Alanyazın incelendiğinde katılımcıların yaşlarının ilişki doyumu ile ilgili bulgularının da tutarsız olduğu görülmektedir. Kimi araştırmaların sonuçlarına göre yaş arttıkça ilişkiden alınan doyum azalırken (Buğa, 2009, s. 89; Uzun, 2017, s. 26) diğer çalışmalara bakıldığında ise ilerleyen yaşlarda evli bireylerin genç yetişkinlere göre evliliklerinden daha fazla doyum aldıkları görülmektedir (Bookwala ve Jacobs, 2004, s. 332; Gorchoff, John ve Helson, 2008, s. 1197; Weinstein, Powers ve Laverghetta, 2010). Kimi araştırmaların sonuçlarına göre ise yaş ile ilişki doyumu arasındaki ilişkinin anlamlı düzeyde olmadığı ortaya konmuştur (İdiz, 2009, s. 68).

Alanyazına bakıldığında eşlerin ne kadar zamandır birlikte oldukları ile ilişki doyumu konusunda da tutarsız bulgulara rastlanmıştır. İlişkide eşle geçirilen süre arttıkça ilişkiden alınan doyumun da o oranda arttığını belirten çalışmaların yanı sıra (Rusbult,1983'den aktaran Yılmaz, 2014, s. 29) ilişkide zaman geçtikçe doyumun azalmakta olduğunu ileri süren çalışmalar ile (Işınsu, 2003'ten aktaran Işınsu-Halat, 2009, s. 82) ilişki süresinin doyumla herhangi bir ilişkisinin olmadığını ortaya koyan çalışmalara da rastlanmaktadır (Rusbult, Martz, Agnew, 1998, s. 382; Uzun, 2017, s. 34).

Literatür incelendiğinde ilişki doyumu ile ilişkili olan bir diğer değişken de evli bireylerin eşleriyle birbirlerini uyumlu görmelerine dair algılarıdır. Yapılan araştırmalarda evlilik uyumu ile ilişki doyumu arasında pozitif yönde yüksek bir korelasyon olduğu ve evlilik uyumunun yüksek olduğu evliliklerde ilişki doyumunun da oldukça yüksek olduğu görülmektedir (İdiz, 2009, s.77).

İlişki doyumu alt boyutunun ilişkili olduğu düşünülen cinsiyet, yaş, ilişki süresi değişkenlerinin yapılan çalışmalarda tutarlı bir sonuç vermediği kimi çalışmalarda pozitif yönde kimi çalışmalarda negatif yönde kimi çalışmalarda ise anlamlı bir ilişki içinde olmadıkları yönünde sonuçlara ulaşılmaktadır. Yalnızca ilişki doyumu ile algılanan eş uyumu arasında yüksek bir korelasyon olmasından dolayı uyumluluk algılarının ilişki doyumu ile ilişkisi tutarlı sonuçlar vermektedir. Evlilik uyumu yüksekse ilişkiden alınan doyumun da yüksek olduğu ortaya konmuştur.

2.4.1.2. Seçeneklerin niteliğini değerlendirme

İlişki istikrarının bir diğer alt boyutu olan seçeneklerin niteliğini değerlendirme alt boyutunun farklı değişkenlerle ilişkisi incelenmiştir. Demografik değişkenler açısından seçeneklerin niteliği alt boyutunun farklılaşıp farklılaşmadığı ele alınmıştır.

Literatüre bakıldığında seçeneklerin niteliği ile cinsiyet arasında tutarlı sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında erkekler kadınlara oranla seçeneklerin niteliğini daha olumlu değerlendirmektedir (Buğa, 2009, s. 60; Büyükşahin ve Hovardaoğlu, 2007, s. 80; Fitzpatrick ve Sollie,1999, s. 858; Işınsu-Halat, 2009, s. 118; Kaynak, 2014, s. 62; Rusbult, Agnew ve Martz, 1998, s. 380; Sacher ve Fine, 1996, s. 25; Taluy, 2013, s. 101).

Alanyazın incelendiğinde yaş ile seçeneklerin niteliğini değerlendirme alt boyutu arasındaki ilişkiye yönelik bulguların tutarlı olmadığı görülmektedir. Kimi araştırmalarda katılımcıların yaşlarının seçeneklerin niteliğini değerlendirme ile ilişkisi bulunmadığı görülürken (İdiz, 2009, s. 79), kimi araştırmalarda da yaş değişkeninin seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutu ile olan ilişkisi incelendiğinde katılımcıların yaşları ilerledikçe seçenekleri olumsuz değerlendirdikleri görülmektedir (Buğa, 2009, s. 60).

İlişki süresi ile seçeneklerin niteliği alt boyutu arasındaki ilişkileri araştıran bazı çalışmalarda ilişki süresi ile seçeneklerin niteliği alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken (Rusbult, Martz ve Agnew, 1998, s. 382; Uzun, 2017, s. 36), bazı çalışmalarda da iki değişken arasındaki ilişkinin negatif yönlü olduğu görülmüştür. İlişki süresi uzadıkça bireylerin seçeneklerin niteliğini daha olumsuz değerlendirdikleri görülmektedir (Buğa, 2009, s. 60; Rusbult, 1983'ten aktaran Yılmaz, 2014, s. 32).

Literatüre bakıldığında seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutu ile ilişkili olduğu görülen bir diğer değişken de katılımcıların eşleriyle uyumlu olup olmadıklarına yönelik algılarının olduğu görülmektedir. Araştırmalara bakıldığında seçeneklerin niteliğini değerlendirme ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin negatif yönde anlamlı olduğu ve evlilik uyumunun yüksek olduğu durumlarda seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyinin azaldığı görülmektedir (İdiz, 2009, s. 77).

Özetle literatürde yer alan çalışmalara göre seçeneklerin niteliğini değerlendirme ile ilişkili olduğu düşünülen cinsiyet, yaş, ilişki süresi, algılanan uyum değişkenlerinden cinsiyetin literatürde yer alan çalışmalarda tutarlı bir sonuç vererek, erkeklerin kadınlara oranla seçenekleri daha olumlu değerlendirdikleri görülmektedir. Bununla beraber yaş ve ilişki süresi değişkenlerinin seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutu ile ilişkisine bakıldığında literatürde yer alan çalışmaların kimisinde pozitif yöne kimisinde negatif yönde kimisinde ise anlamlı bir ilişki içinde olmadıkları sonuçlarına varılmıştır. Evli bireylerin uyum algılarının yüksek olduğu durumlarda ise seçeneklerin niteliğini

değerlendirme alt boyutundan düşük puan alarak seçenekleri daha olumsuz değerlendirdikleri görülmektedir.

2.4.1.3. Yatırım

İlişki istikrarının alt boyutu olan diğer bir değişken de yatırımdır. Yatırımın farklı değişkenlerle ilişkisi incelenerek, demografik değişkenler açısından yatırımın farklılaşıp farklılaşmadığı ele alınmıştır.

Alanyazın incelendiğinde cinsiyet ile yatırım alt boyutu arasındaki ilişkilere ilişkin bulguların tutarsız olduğu görülmektedir. Kimi araştırmaların sonuçlarına bakıldığında kadınların yatırım düzeylerinin erkeklere oranla belirgin bir biçimde yüksek olduğu görülürken (Fitzpatrick ve Sollie, 1999, s. 858; Rusbult, Martz ve Agnew, 1998, s. 381; Sprecher, 1988, s. 325; Taluy, 2013, s. 102) kimi çalışmalarda ise evli erkeklerin yatırım düzeylerinin evli kadınlara oranla daha yüksek olduğu görülmektedir (Akbalık-Doğan, 2010, s. 83). Diğer taraftan cinsiyetin yatırım alt boyutu ile anlamlı bir ilişkisinin olmadığını belirten araştırmalara da rastlanmaktadır (Çimen, 2007, s. 79; Işınsu-Halat, 2009, s. 133).

Alanyazına bakıldığında ilişkiye yapılan yatırım ile katılımcının yaşı arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre her iki cinsin de ilişki süreleri ile ilişkilerine yaptıkları yatırımın doğru orantılı olduğu ortaya konmuştur (İdiz, 2009, s. 79; Buğa, 2009, s. 61).

Evli bireylerin eşleriyle ne kadar süredir birlikte oldukları ve yatırım alt boyutu arasındaki ilişkiyi ele alan araştırmaların sonucuna bakıldığında tutarlı sonuçlar bulunduğu görülmektedir. İlişki süresine bakıldığında ilişki süreleri içerisinde arkadaşlık süreleri nişanlılık sürelerinden uzun olanların ilişkilerine yaptıkları yatırım ile ilgili görüşlerinin daha olumlu olduğunu belirtmektedir (Uzun, 2017, s. 35). Kimi çalışmalara bakıldığında da ilişki süresi uzadıkça yatırım miktarının arttığı görülmektedir (Rusbult, 1983, s. 114; Rusbult, Johnson, Morrow, 1986, s. 87).

Evli bireylerin evlilik uyumları ile ilgili yapılan çalışmalarda yatırım ile evlilik uyumu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu ve evlilikte uyumun arttığı durumlarda evliliğe yapılan yatırımın da arttığı görülmektedir (İdiz, 2009, s. 77).

Özetle alanyazın incelendiğinde yatırım alt boyutu ile ilişkili olduğu düşünülen cinsiyet, yaş, ilişki süresi ve algılanan uyum değişkenlerinden cinsiyetin araştırmalarda tutarsız sonuçlar verdiği kimi araştırmalarda yatırımla pozitif yönde kimi araştırmalarda

negatif yönde ilişkili olduğu kimi araştırmalarda ise anlamlı bir ilişkisi olmadığı yönünde sonuçlara ulaşılmıştır. Diğer değişkenlerden yaş, ilişki süresi ve algılanan uyum ile ilgili yapılan çalışmalar birbirleriyle tutarlılık göstermekte yaş, ilişki süresi ve uyum değişkenleri yatırımı pozitif yönde yordamakta bu değişkenler arttıkça ilişkiye yapılan yatırımın da arttığı görülmektedir.

2.4.2. İlişki yükleme biçimleri ile ilişki istikrarı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde evli bireylerin ilişki yükleme biçimleri ve ilişki istikrarı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara yer verilmiştir. İlişki yükleme biçimleri ile ilişki istikrarı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar incelendiğinde ilişki istikrarı alt boyutlarından özellikle ilişki doyumu (Fincham ve Bradbury, 1989, s. 27; Günay, 2007, s. 64) ile ilgili çalışıldığı dikkat çekmektedir.

Alanyazına bakıldığında evlilik ilişkilerinde nedensellik ve sorumluluk yüklemelerinin ilişki istikrarının alt boyutlarından biri olan doyumla ilişkisinin araştırıldığı çalışmalara rastlanmaktadır (Akbalık-Doğan, 2010, s. 24). Araştırmalarda ilişki doyumu yüksek olan eşlerin, partnerlerinin olumsuz davranışlarının kalıcı olmadığına ve dışsal nedenlere dayandığına dair yüklemeler yaptıkları; olumlu davranışlarının ise geçici olmadığı ve içsel nedenlere dayandığına dair yüklemeler yaptıkları görülmektedir. Bununla beraber ilişki doyumu düşük ve uyumsuz çiftlerin, partnerlerinin olumsuz davranışlarını içsel ve kalıcı nedenlerle; olumlu davranışlarını ise kalıcı olmayan ve dışsal nedenlere dayandırarak açıkladıkları görülmektedir (Karney ve Bradbury, 2000'den aktaran Günay, 2007, s. 35). Evlilikte alınan doyum ile yapılan yüklemeler negatif yönde ilişkilidir. Örneğin evliliklerinden doyum alamayan eşler, evliliklerinde yaşadıkları olumlu olayları görmezden gelerek olumsuz olayları destekler nitelikteki nedensellik ve sorumluluk yüklemelerini kullanmaktadırlar. Aynı zamanda ilişkilerinden doyum alamayan eşler evliliklerindeki olumsuz olayların daha genel, olumlu olayların ise belli anlara özgü olduğuna dair yüklemeler yapmaktadırlar. Ayrıca uyumsuz evliliklerde sorumluluk atıflarına nedensel atıflara göre daha fazla rastlanırken özellikle evliliklerinden doyum alamayan eşlerin eşlerini olumsuz bir niyetle ve bencilce karşılık verdikleri görülmektedir (Bradbury ve Fincham, 1990, s. 29). İlişki yükleme ölçeğinin toplam puanı arttıkça ilişki doyumunun azaldığı görülmektedir (Fincham ve Bradbury, 1992, s. 466; Işınsu-Halat, 2009, s. 144).

Evlilik uyumu ile yüklemeler arasındaki ilişkiye bakıldığında ise özellikle evliliklerinde uyumsuzluk olan çiftlerin olumsuz yüklemeleri kullanmaları arasında anlamlı bir ilişki olduğu vurgulanmaktadır. Buna göre çiftlerin evliliklerinde aldıkları doyum düşükse partner olumsuz bir davranış sergilediğinde doyumsuz olan eşin, partnerin kişilik özelliklerine (odak) yükleme yaparak davranışın sürekli (istikrarlı) ve evliliklerinin her alanı için geçerli (genellik) olduğu yönünde yüklemeler kullandığı görülmektedir. Özetle partnerlerin eşlerinin olumlu davranışlarına daha fazla sorumluluk yüklemesi yapmaları evliliklerinden daha fazla doyum aldıklarının bir işareti olarak görülmektedir ki bu da eşlerin evliliklerinde uyumu yakalamalarının bir sonucu olarak değerlendirilmektedir (Tutarel Kışlak, 1997, s. 61).

Cinsiyet ve yükleme biçimlerinin ele alındığı çalışmalarda ise kadınların erkeklere oranla evlilikleri ve eşlerinin davranışları ile ilgili nedensellik yüklemeleri ile sorumluluk yüklemlerinden güdü ve genellik yüklemelerini daha fazla kullandıkları görülmektedir. Tüm yükleme biçimlerine bakıldığında ise evlilikte uyum ve doyumu en fazla yordayan yükleme çeşidi olarak sorumluluk yüklemelerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Evli bireylerin eşlerinin olumsuz davranışlarına bencil güdülü olduğuna dair yüklemeler yapması ilişkiden aldıkları doyumu azaltırken doyumun azalması ile birlikte ilişkinin istikrarı olumsuz yönde etkilendiği ve eşlerin bağlanımlarının giderek azaldığı görülmektedir (Işınsu-Halat, 2009, s. 140).

İlişki istikrarının alt boyutlarından biri olan seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutu ile nedensellik yüklemesi arasındaki ilişkiye bakıldığında nedensellik yüklemesinin tüm alt boyutlarından elde edilen puanların seçeneklerin niteliği alt boyutunu pozitif yönde yordadığı belirtmektedir. Evliliklerde ilişkiye yapılan yüklemeler arttıkça çiftlerin ödedikleri bedelleri büyüttüğü, doyumun azalması ile beraber bağlanımın da azaldığı dolayısıyla da eşlerin diğer seçenekleri daha olumlu değerlendirdikleri ortaya konmuştur. Nedensellik yüklemelerinin seçeneklerin niteliğini değerlendirme ile olumlu yönde ilişkili olduğunu tespit etmiştir (Işınsu-Halat, 2009, s. 140; Taluy, 2013, s. 25).

Alanyazın incelendiğinde yatırım alt boyutu ile yükleme biçimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmada ilişki yatırımını sorumluluk güdü yüklemesinin negatif yönde yordadığı, sorumluluk güdü yüklemeleri arttıkça ilişkiye yapılan yatırımın azaldığı sonucuna ulaşılmıştır (Işınsu-Halat, 2009, s. 138).

Özetle ilişki yükleme biçimleri ile ilişki istikrarının alt boyutlarının ilişkilerinin incelendiği çalışmalarda ilişki yükleme biçimleri ile ilişki doyumunun negatif yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğu ilişkiye yapılan yüklemeler arttıkça ilişki doyumunun azaldığı görülmektedir. Seçeneklerin niteliğini değerlendirme alt boyutu ile ilişki yükleme biçimlerinin pozitif yönde ilişkili olduğu ve ilişkiye yapılan yüklemeler arttıkça seçeneklerin daha olumlu değerlendirildiği sonucuna ulaşılmaktadır. Yatırım alt boyutu ile yüklemeler arasındaki ilişkide ise negatif yönlüdür, ilişkiye yapılan yüklemeler arttıkça ilişkiye yapılan yatırım azalmaktadır.

2.4.3. Algılanan eş desteği ile ilişki istikrarı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar

Algılanan eş desteği ile ilişki istikrarı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara bakıldığında algılanan eş desteğinin ilişki doyumu ile doğrudan, seçeneklerin niteliği alt boyutu ile dolaylı olarak ilişkili olduğu dikkat çekmektedir. Literatür gözden geçirildiğinde yurt içi ve yurt dışında algılanan eş destek düzeyi ile ilişki istikrarı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaların sınırlı olduğu, genel olarak ilişki doyumu ile ilişkisini inceleyen araştırmaların yapıldığı görülmektedir.

Alanyazına bakıldığında algılanan eş desteğinin ilişki doyumu ile yakından ilişkili olduğu görülmektedir (Vinokur, Price ve Caplan, 1996, s. 176). Özellikle kriz içeren durumlarda algılanan eş desteğinin yüksek olduğu durumlarda eşlerin evliliklerinden aldıkları doyumun da yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Algılanan eş destek düzeyinin artması durumunda evlilikten alınan doyumun da arttığı sonucuna varılmaktadır (Çağ, 2011, s. 122; Kabasakal ve Soylu, 2016, s. 211).

Literatür incelendiğinde algılanan eş desteğinin seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyi ile dolaylı yoldan ilişkili olduğu ifade edilmiştir. Edwards, Nazroo ve Brown (1998'den aktaran Günsel, 2013, s. 28) eşler arasındaki sosyal destek arayışının kötü giden evliliklerde eş dışında başka alternatif kaynaklara yönlendirildiğini belirtmektedirler.

Kısacası ilişki istikrarı ile algılanan eş desteği arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen araştırmalar bulunmasa da dolaylı olarak algılanan eş desteğinin evli bireylerin ilişkilerine olan bağlanımları ile pozitif yönde bir ilişki içinde olduğu söylenebilmektedir. Algılanan eş desteğinin beklenenin altında olduğu durumlarda evlilik bağının zayıfladığı görülmektedir (Dehle vd., 2001, s. 318).

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, katılımcılar, ölçme araçları ve verilerin toplanması ile verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada evli bireylerin ilişki istikrarının çeşitli değişkenler açısından araştırılması amaçlanmıştır. Bu araştırma var olan durumu ortaya koymaya yönelik olduğu için betimsel bir çalışmadır. Evli bireylerin ilişki istikrarlarının algılanan eş desteği ve ilişki yükleme biçimleri ile olan ilişkisi ilişkisel tarama modeli ile incelenmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 yıllarında evli olan 530 kişi oluşturmuştur. Bu katılımcıların 200'ünden yüz yüze uygulama ile 330'undan ise online uygulama şeklinde veri toplanmıştır. Katılımcılar gelişigüzel örnekleme yöntemi ile belirlenmişlerdir. Veriler toplanırken katılımcıların yalnızca evli bireylerden oluşmasına dikkat edilmiş eşler birlikte değerlendirilmemiştir. Katılımcılara ilişkin betimsel veriler Tablo 1 ve Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 3.1. *Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler*

Cinsiyet	Eğitim	Frekans	Yüzde
Kadın	İlkokul	20	5.450
	Ortaokul	10	2.725
	Lise	32	8.719
	Üniversite ve üstü	305	83.106
	Toplam	367	
Erkek	İlkokul	6	3.681
	Ortaokul	4	2.454
	Lise	7	4.294
	Üniversite ve üstü	146	89.571
	Toplam	163	
Genel toplam		530	

Çalışma grubunun 367'si (%69,24) kadın, 163'ü (%30,76) erkek katılımcılardan oluşmaktadır.

Katılımcıların 26'sı (%4,9) ilkokul, 14'ü (%2,6) ortaokul, 39'u (%7,3) lise, 451'i (%85,09) üniversite ve üstü mezunudur.

İlişki süresine bakıldığında ilişki süresinin 1-42 yıl arasında değiştiği görülmektedir.

Katılımcıların yaşı 18-65 yaş arasında olup yaş ortalamaları 38.50 dir.

Tablo 3.2. *Katılımcıların algılanan eş uyumlarına ilişkin betimsel istatistikler*

Uyum	frekans	yüzde	Cumulative yüzde
1	433	81.698	81.698
2	97	18.302	100.000
Total	530	100.000	

Katılımcıların %81.698'i eşleriyle uyumlu olduklarını düşünürken %18.302'si eşleriyle uyumlu olmadıklarını düşünmektedir.

3.3. Veri Toplama Tekniği ve Araçları

Bu araştırmada veri toplamak için Fincham ve Bradbury (1992) tarafından geliştirilen Tutarel-Kışlak (1995) tarafından Türk kültürüne uyarlanan "İlişki Yükleme Ölçeği", Yıldırım (2004) tarafından geliştirilen "Algılanan Eş Desteği Ölçeği" ve Rusbult, Martz ve Agnew (1998) tarafından geliştirilen Büyükşahin, Hasta ve Hovardaoğlu (2005) tarafından Türk kültürüne uyarlanan "İlişki İstikrarı Ölçeği" ile katılımcıların demografik bilgilerine ulaşmak için araştırmacı tarafından oluşturulan "Demografik Bilgi Formu" kullanılmıştır. Aşağıda bu ölçme araçlarının psikometrik özelliklerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.3.1. İlişki istikrarı ölçeği (İİÖ)

Rusbult, Martz ve Agnew (1998) tarafından geliştirilen Yatırım Modeli Ölçeği'nin (Investment Model Scale) temel alındığı İlişki İstikrarı Ölçeği (Realtionship Stability Scale) (İİÖ), ilişki doyumu, ilişki yatırımı, seçeneklerin niteliğini değerlendirme olmak üzere üç alt ölçekten ve toplam 30 maddeden oluşmaktadır. İİÖ'nin her bir alt ölçeğinin ilk beş maddesi dörtlü (1=tamamen yanlış, 2= oldukça yanlış, 3=oldukça doğru, 4=tamamıyla doğru), diğer maddeleri ise dokuzlu (1=tamamen yanlış, 9=tamamıyla doğru) likert tipi bir ölçektir. İlişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişki yatırımı alt ölçeklerinde tersten puanlanan madde bulunmamaktadır (Büyükşahin,

Hasta ve Hovardaoğlu,2005). Puanların artması ilgili düzeyin de artmış olduğunu göstermektedir.

Büyükşahin, Hasta ve Hovardaoğlu (2005) ölçeği Türk kültürüne uyarlama çalışmasını duygusal birlikteliği olan 325 kişi ile gerçekleştirmişlerdir. Ölçeğin yapı geçerliğini incelemek amacıyla faktör analizi uygulanmıştır. Bu analiz sonucunda, özgün çalışma ile tutarlı olarak ölçeğin üç faktörlü bir yapı gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğin ölçüt geçerliğini sınamak amacıyla ise, İİÖ alt ölçekleri ile Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği: Kısa formu (LAS) alt ölçekleri arasındaki ilişkiler incelenmiş, bu değerlerin -.48 ile. 67 arasında değiştiği gözlenmiştir. Bu değerlerin beklenen yönde ve anlamlı olduğu görülmüştür.

Uyarlanan ölçeğin alt ölçeklerin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları ilişki doyumu için. 90, seçeneklerin niteliğini değerlendirme için .84 ve ilişki yatırımı için ise .84 olarak belirlenmiştir. Ayrıca her bir alt ölçeğin, iki yarım güvenirlik katsayıları hesaplanmış ve bunlar da sırasıyla .84, .71 ve .78 olarak saptanmıştır. Bu çalışmada ise İİÖ'nin alt boyutları için ilişki doyumunun iç tutarlılık katsayısı .94, seçeneklerin niteliğini değerlendirme alt boyutunun iç tutarlılık katsayısı .87, yatırım alt boyutunun iç tutarlılık katsayısı .82 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğe ilişkin örnek maddeler Ek.1'de verilmiştir.

3.3.2. İlişki yükleme ölçeği (İYÖ)

Fincham ve Bradbury (1992) tarafından geliştirilen İlişki Yükleme Ölçeği (İYÖ) (The Relationship Attribution Measure) evlilik ilişkisindeki eş davranışlarına ilişkin yükleme biçimlerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Katılımcılar ölçekteki 24 maddeye ilişkin görüşlerin 6'lı likert tipi ölçekle (1=tamamen yanlış, 6=tamamen doğru belirtmektedirler. Ölçekte bireylerin yüklemelerini belirlemek amacıyla olumsuz hipotetik eş davranışına ilişkin dört durum verilmekte (örn: eşiniz size karşı soğuk ve mesafeli davranıyor) ve her bir davranışın 3'ü nedensellik boyutunda (Nedensellik Yükleme Boyutu: Odak, İstikrarlılık, Genellik), üçü de sorumluluk boyutunda (Sorumluluk Yükleme Boyutu: Niyet, Güdü, Suçlama) olmak üzere toplam altı farklı yükleme boyutu açısından değerlendirilmesi beklenmektedir (Örn: eşimin bu davranışı kendi ile ilgili bir nedene bağlıydı). Her bir yükleme alt boyutuna ait puanlar bu boyuta ilişkin ifadelere verilen yanıtlara ait puanlar toplanarak belirlenmektedir. Odak, istikrarlılık, genellik boyutlarına ilişkin puanların toplanması ile nedensellik yüklemesi; niyet, güdü, suçlama boyutlarına ilişkin puanların toplanması ile de sorumluluk

yüklemesine ilişkin toplam puanlar elde edilmektedir. Alt boyutlardan elde edilen puanların artması o alt boyutun daha fazla kullanıldığı yükleme toplam puanın artması ise yüklemelerin daha fazla kullanıldığı anlamına gelmektedir. Ölçeğin Türk kültürüne uyarlanma çalışması Tutarel-Kışlak (1995) tarafından gerçekleştirilmiştir. Alt boyutlar arasındaki ilişkiler incelendiğinde, odak ve istikrarlılık alt boyutları arasındaki korelasyon katsayısının .46; genellik ve istikrarlık alt boyutları arasındaki korelasyon katsayısının .34, genellik ve istikrarlılık alt boyutları arasındaki korelasyon katsayısının ise .59 olduğu belirlenmiştir. Sorumluluk yüklemesinin alt boyutları arasındaki korelasyon katsayı değerinin .79; niyet ve suçlama arasındaki korelasyon katsayı değerinin .69, güdü ve suçlama alt boyutları arasındaki korelasyon değerinin ise .72 olduğu ortaya konmuştur. Ölçek geçerliliği için benzer ölçekler geçerliliğinden yararlanılmış, bu alanda kullanılan diğer ölçekler ile ilişkileri incelenmiş ve sonuçlar bu ölçeğin yükleme ile ilgili geçerli bir ölçme aracı olduğunu göstermiştir. Bu sonuçlara dayalı olarak İYÖ'nün geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu ifade edilebilir (Tutarel-Kışlak, 1995'ten aktaran Berk, 2009). Berk'in (2009) çalışmasında ölçeğin güvenirliğine ilişkin bilgi test tekrar test yöntemi ile elde edilmiş, iki ölçüm arasındaki korelasyon katsayısının .92 olduğu belirlenmiştir. İYÖ'nin iç tutarlık katsayısı ise .91 olarak tespit edilmiştir. Bu çalışmada ise İlişki Yükleme Biçimleri Ölçeği'nin iç tutarlılık katsayısı .94 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğe ilişkin örnek maddeler Ek.2'de verilmiştir.

3.3.3. Eş desteği ölçeği (EDÖ)

Yıldırım (2016) tarafından geliştirilen Eş Destek Ölçeği (EDÖ) bireylerin eşlerinden aldıkları desteği belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Yirmi yedi maddeden oluşan ölçeğin üç maddesi tersine çevrilerek puanlanmaktadır. Katılımcılar üçlü derecelendirme üzerinden (bana uygun=3, bana kısmen uygun=2, bana uygun değil=1) değerlendirme yapmaktadır. Ölçekten alınabilecek puanlar 27 ile 81 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puanların yükselmesi eşten alınan sosyal desteğin yüksekliğini göstermektedir. EDÖ'nin yapı geçerliği için faktör analizi gerçekleştirilmiştir. EDÖ'ye ilişkin KMO (Kaiser- Meiyer-Olkin) katsayısı .95 ve Barlett Spherecitiy Testi anlamlı çıkmıştır. Faktörlerin her bir madde üzerindeki ortak faktör yüklerinin ise .40 ile .73 arasında değiştiği görülmektedir. EDÖ'de öz değeri (eigen value) 1'den büyük olan 4 faktör saptanmıştır. Ölçek toplam varyansın %58,40'ını açıklamaktadır. Dokuz maddeden oluşan 1. Faktörün tek başına varyansın %44,86'sını

açıkladığı ve "duygusal destek" olarak adlandırıldığı belirlenmiştir. "maddi yardım bilgi desteği" olarak adlandırılan ikinci faktör 7 maddeden, "takdir etme isteği" olarak adlandırılan üçüncü faktör 8 maddeden ve "sosyal ilgi desteği" olarak adlandırılan dördüncü faktör ise 3 maddeden oluşmaktadır. Ölçüt bağıntılı geçerlik çalışması kapsamında EDÖ ve Beck Depresyon Envanteri (BDE) arasındaki korelasyon katsayısı-.27 olarak belirlenmiştir. EDÖ'nin güvenirlik çalışmaları kapsamında iç tutarlılık katsayısı .95 olarak belirlenmiştir. Ayrıca dört hafta ara ile gerçekleştirilen test-tekrar-test uygulaması sonrasında iki ölçüm arasındaki güvenirlik katsayısı .89 olarak belirlenmiştir. 165 evli bireyle iki kez uygulanmış ve böylece geçerlik ve güvenirlik çalışmaları EDÖ'nin eşlerin birbirlerinden aldıkları desteği ölçmek amacıyla kullanılabilecek psikometrik özelliklere sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışmada ise Eş Desteği Ölçeği için iç tutarlılık katsayısı .93 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğe ilişkin örnek maddeler Ek.3'te verilmiştir.

3.4. Veri Toplama Süreci ve Verilerin Analizi

Bu araştırmanın verileri 2017-2018 yıllarında halen evli olan bireylerden toplanmıştır. Ölçme araçları bir kitapçık haline dönüştürülerek, gönüllülük ilkesi gözetilerek, araştırma gönüllü katılım formu ile birlikte katılımcılara sunulmuş ve katılımcılar tarafından doldurulan veri setleri kapalı zarf içerisinde katılımcılardan geri alınarak hem yüzyüze hem de Google Drive uygulaması üzerinden online hale dönüştürülerek kartopu etkisiyle sosyal medya aracılığıyla veri seti linki paylaşılarak ad-soyadı bilgisi alınmadan uygulanmıştır.

Çalışmada araştırma sorularına bağlı olarak verilerin analizinde betimsel istatistikler, bağımsız gruplar için T-testi, Pearson Momentler Çarpım korelasyon katsayısı ve çoklu regresyon analizleri işe koşulmuştur. Analizlerden önce uç değer incelemesi yapılmış ve Mahalanobis uzaklık değerleri hesaplanmış ve bunun sonucunda çalışmada uç değer olmadığı belirlenmiş ve 530 kişi ile araştırmaya devam edilmiştir. Daha sonra verilerin çoklu doğrusal regresyonun ön koşullarından olan çoklu doğrusal bağıntı ve normal dağılımı sağlayıp sağlamadığı incelenmiştir. Normal dağılım için basıklık ve çarpıklığın -2 ile +2 aralığında olması gerektiği belirtilmiş (George ve Mallery, 2016; Tabachnick ve Fidell, 2013) olduğundan çalışmada bu şartın sağlandığı görülmüştür. Değişkenler ile ilgili çoklu doğrusal bağlantıyı incelemek için Tolerans değerlerinin .10'dan büyük (Pallant, 2005) ve VIF değerlerinin ise 3'den küçük (Hair,

Risher, Sarstedt ve Ringle, 2018) olması koşulu gerektiğinden, verilerin bu koşulu yerine getirdiği tespit edilmiştir. Bir diğer koşul olan bağımsız değişkenler arasındaki ilişkinin .80'den küçük olması gerektiği dikkate alınmış ve bunun için korelasyon katsayıları incelenmiş ve bu koşulun da sağlandığı görülmüştür (Garson, 2006). Otokorelasyon için Durbin-Watson değerinin 1-3 arasında olması gerektiği (Field, 2013) dikkate alınmıştır. t testinde varyansların homojenligi için Levene F testi dikkate alınmıştır.

Çalışmanın verileri SPSS istatistik programı aracılığıyla analiz edilmiş ve anlamlılık düzeyi .05 olarak belirlenmiştir.

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgular sunulmuştur. Bu bağlamda bu bölümde sırasıyla ilk olarak evli bireylerin ilişki istikrarlarının alt boyutları olan ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme, yatırım düzeylerine ilişkin betimsel değerler ortaya konulmaktadır. Daha sonra evli bireylerin ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım düzeyinin cinsiyet ve algılanan eş uyumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Son olarak evli bireylerin ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım düzeyinin algılanan eş desteği, ilişki yükleme biçimi, algılanan eş uyumu, ilişki süresi ve yaş değişkenlerince anlamlı olarak yordanıp yordanmadığı aşamalı regresyon modelleri ile ortaya konulmuştur.

4.1. Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistikler

Evli bireylerin ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyleri ve yatırım düzeyleri ile algılanan eş desteği, ilişki yükleme biçimi özellikleri değişkenlerine ilişkin betimsel dağılımlar Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 4.3. *Evli bireylerin ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım algılanan eş desteği, ilişki yükleme biçimine ilişkin betimsel istatistikler*

Değişkenler	İlişki doyumu	Seçeneklerin niteliğini değerlendirme	Yatırım	Algılanan eş desteği	İlişki yükleme biçimi
Geçerli kişi sayısı	530	530	530	530	530
Ortalama	52.32	28.81	43.48	65.09	73.64
Standart sapma	12.99	13.47	11.96	10.68	22.63
Varyans	168.98	181.59	143.14	114.17	512.47
Çarpıklık	-1.39	0.47	-0.21	-1.08	0.21
Basıklık	1.43	-0.50	-0.50	0.50	-0.15
En düşük değer	10	10	10	32	24
En yüksek değer	65	65	65	81	144
%25 dilim	47	17	35	59	57
%50 dilim	56	28	43	68	73
%75 dilim	62	38	52	73	88

Çalışmadaki uygulanacak analizler için verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine, çarpıklık-basıklık değerleri ve dağılımlara ilişkin histogramlar göz önünde bulundurularak karar verilmiştir. Tablo 3'te görüleceği üzere değişkenlerin tümünün çarpıklık-basıklık değerlerinin değerlerinin +1.5 ile -1.5 arasında olduğu

görülmektedir. Verilerin normal dağılımı sağlaması için çarpıklık ve basıklık değerlerinin +2 ile -2 arasında olması önerildiğinden (Tabachnick ve Fidell, 2013), bu araştırmada verilerin normal dağılım gösterdiği söylenebilir. Ayrıca tabloda değişkenlere ilişkin yüzdelik dilimler, ortalamalar ve standart sapmalar da raporlanmıştır.

4.2. Evli Bireylerin İlişki Doyumu, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme ve Yatırım Düzeylerinin Cinsiyete Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Araştırmada evli bireylerin ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyi ve yatırım düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Bu çerçevede evli bireylerin ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyi ve yatırım düzeylerinin cinsiyete göre incelenmesine yönelik t testi sonuçları, ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 4'te sunulmuştur. Levene testi sonuçlarına göre yatırım boyutunda varyansların eşteş olduğu (p=36) diğer yandan ilişki doyumu ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyi değişkenlerinde varyanslar eşteş olmadığı için Welch istatistiği düzeltmesi uygulanmıştır.

Tablo 4.4. *Evli bireylerin cinsiyete göre ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyi ve yatırım düzeyleri t testi sonuçları*

Değişkenler	Grup	N	Ortalama	Ss	Sh	Test	İstatistik	Sd	P	Cohen d
İlişki doyumu	Kadın	367	51.43	13.58	0.70	Student T	-2.39	528	0.017	-0.225
	Erkek	163	54.34	11.35	0.89	Welch	-2.56	367.5	0.011	-0.233
Seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyi	Kadın	367	28.07	12.92	0.67	Student T	-1.89	528	0.059	-0.178
	Erkek	163	30.47	14.54	1.14	Welch	-1.81	280.19	0.071	-0.174
Yatırım	Kadın	367	42.85	11.56	0.60	Student T	-1.83	528	0.068	-0.172
	Erkek	163	44.91	12.73	0.99					

Tablo 4'te görüldüğü gibi evli bireylerin ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyi ve yatırım düzeyleri incelendiğinde, cinsiyete göre sadece ilişki doyumunda anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir (W (367.5) =-2.56, p=.011). Buna göre evli erkeklerde ilişki doyumu düzeyi evli kadınlara göre daha yüksektir. Analiz sonucunda elde edilen anlamlı farkın küçük düzeyde bir etki büyüklüğüne sahip olduğu tespit edilmiştir (Cohen d=-0.23). Diğer yandan evli bireylerin seçeneklerin niteliğini

değerlendirme düzeyi ve yatırım düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır.

4.3. Evli Bireylerin İlişki Doyumu, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme Düzeyi ve Yatırım düzeylerinin Algılanan Eş Uyumuna Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Araştırmada, evli bireylerin ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyi ve yatırım düzeylerinin algılanan eş uyumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Evli bireylerin eşleriyle uyumlu olup olmadıkları kendi algılarına dayalı olarak, evet ya da hayır şeklinde cevaplayacakları bir soru ile belirlenmiştir. "Sizce eşinizle uyumlu bir çift misiniz?" sorusuna verilen "Evet" cevabı 1, "Hayır" cevabı ise 2 olarak puanlanmıştır. Bu çerçevede evli bireylerin ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım boyutlarının algılanan eş uyumuna göre incelenmesine yönelik t testi sonuçları, ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 5'te sunulmuştur. Levene testi sonuçlarına göre seçeneklerin niteliğini değerlendirme (p=42) ve yatırım (p=21) alt boyutlarının varyansların eşteş olduğu, diğer yandan ilişki doyumu değişkeninde varyanslar eşteş olmadığı belirlenmiştir. Bu nedenle Welch istatistiği düzeltmesi uygulanmıştır.

Tablo 4.5. *Evli bireylerin algılanan eş uyumuna göre ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım değişkenleri T testi sonuçları*

Değişkenler	Algılanan eş uyumu	N	Ortalama	Ss	Sh	Test	İstatistik	Sd	p	Cohen's d
İlişki doyumu	Evet	433	56.51	8.21	0.39	Student T	21.41	528	.001	2.406
	Hayır	97	33.61	13.94	1.41	Welch	15.57	111.3	.001	2.001
Seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyi	Evet	433	26.73	12.80	0.61	Student T	-7.94	528	.001	-0.892
	Hayır	97	38.10	12.51	1.27					
Yatırım	Evet	433	44.90	11.71	0.56	Student T	5.92	528	.001	0.665
	Hayır	97	37.18	11.05	1.12					

Tablo 5'te görüldüğü gibi evli bireylerin ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım boyutlarının eşleriyle uyumlu olup olmadıklarını düşünmelerine göre incelendiğinde, ilişki doyumu (W (111.3) =15.57, p=.001),

seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyi (t(528) =-7.94, p=.001) ve yatırım(t(528) =5.92, p=.001) değişkenlerinin tümünde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Buna göre eşleriyle uyumlu olduğunu düşünenlerin ilişki doyumu düşünmeyenlere göre daha yüksektir. Elde edilen anlamlı farkın büyük düzeyde bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir (Cohen d=2.00). Eşleriyle uyumlu olduklarını düşünenlerin yatırım düzeyleri düşünmeyenlere göre daha yüksektir. Elde edilen anlamlı farkın orta düzeyde bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir (Cohen d=0.67). Son olarak eşleriyle ilişkilerini uyumlu bulmayanların seçeneklerin niteliğini değerlendirmeleri ilişkilerini uyumlu bulanlardan daha yüksektir. Elde edilen anlamlı farkın büyük düzeyde bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir (Cohen d=0.67). Eşleriyle ilişkilerini uyumlu bulan bireyler ihtiyaç duydukları ilgi, sevgi ve desteği eşlerinden sağlayabildiklerini düşündükleri için eşleri dışında başka bir kaynak arayışına girmemektedirler.

4.4. Evli Bireylerin İlişki Doyumu, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme ve Yatırım Boyutları ile Algılanan Eş Desteği ve İlişki Yükleme Biçimleri Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Çalışmada ilişki istikrarı ölçeğinde toplam puan alınamadığı için, ilişki istikrarının alt boyutlarına (İlişki Doyumu, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme Düzeyi, Yatırım Düzeyleri) ilişkin yordayıcılar her bir alt boyut için ayrı ayrı analiz edilerek verilmiştir. Sırasıyla evli bireylerin ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım değişkenlerinin, algılanan eş desteği, ilişki yükleme biçimi, algılanan eş uyumu, ilişki süresi ve yaşları tarafından anlamlı düzeyde yordanıp yordanmadığı 3 ayrı çoklu regresyon modeli analizi ile ortaya konulmuştur. Çoklu regresyon analizine geçilmeden önce bağımsız değişkenler arası ilişkinin .80 seviyesinde olup olmadığını incelemek ve ayrıca bağımlı değişkenler olan ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyi, yatırım düzeyi ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemek üzere korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Evli bireylerin ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyi ve yatırım düzeylerine ait korelasyon analizine ilişkin sonuçlar Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 4.6. *Evli bireylerin ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyi ve yatırım düzeylerinin algılanan eş desteği, ilişki yükleme biçimi arasındaki ilişkiyi gösteren pearson momentler çarpımı korelasyon katsayıları (N= 530)*

Değişkenler	İlişki doyumu	Seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyi	Yatırım	Algılanan eş desteği	İlişki yükleme biçimi
İlişki doyumu	—				
Seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyi	-.468***	—			
Yatırım	.429***	-.267***	—		
Algılanan eş desteği	.832***	-.384***	.326***	—	
İlişki yükleme biçimi	-.634***	.412***	-.183***	-.660***	—

** p < .05, ** p < .01, *** p < .001*

Evli bireylerin ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım düzeylerinin algılanan eş desteği, ilişki yükleme biçimi özellikleri arasındaki ilişkileri ortaya koyan Tablo 6'da görüleceği üzere değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları -.18 ile .83 arasında değişmektedir. Araştırmanın bağımsız değişkenleri olan algılanan eş desteği ve ilişki yükleme biçimi ile bağımlı değişkenler arasındaki korelasyon katsayılarının .80 altında olduğu ve çoklu bağlantı sorununun olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmanın bağımlı değişkenlerinden olan ilişki doyumu ile algılanan eş desteği arasında pozitif yönde (r = .83, p = .001), ilişki yükleme biçimi arasında ise negatif yönde (r = -.63, p = .001) anlamlı ilişki bulunmaktadır. Diğer bağımlı değişken olan seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyi ile algılanan eş desteği arasında negatif yönde (r = -.38, p = .001), ilişki yükleme biçimi arasında ise pozitif yönde (r = .41, p = .001) anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Son olarak diğer bağımlı değişken olan yatırım ile algılanan eş desteği arasında pozitif yönde (r = .33, p = .001), ilişki yükleme biçimi arasında ise negatif yönde (r = -.18, p = .001) anlamlı ilişki bulunmaktadır.

4.4.1. Evli bireylerin ilişki doyumu düzeylerinin yordayıcılarına ilişkin bulgular

Çalışmada evli bireylerin ilişki doyumlarının algılanan eş desteği, ilişki yükleme biçimi, algılanan eş uyumu, ilişki süresi ve yaşları tarafından anlamlı bir şekilde yordanıp yordanmadığını belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda verilerin analizinde çoklu regresyon analizi uygulanmıştır. Çalışmada algılanan eş uyumu dummy değişken olarak kodlanmıştır. Regresyon analizi yapılmadan önce verilerin dağılımı incelenmiş ve dağılımda uç verilerin olmadığı tespit edilmiştir. Çoklu bağlantı probleminin tespiti için,

değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları, bağımsız değişkenler için VIF ve tolerans değerleri incelenmiş, otokorelasyon sorununu tespit etmek için Durbin-Watson Testi sonuçları dikkate alınmıştır. Durbin-Watson Testi sonucu 1.98 olarak tespit edildiği için değişkenler arasında otokorelasyon olmadığı söylenebilir (Field,2013). Çalışmada Tolerans ve VIF değerlerinin değişkenler için sırasıyla algılanan eş desteği için (0.41, 2.42), ilişki yükleme biçimi için (0.54, 1.86), algılanan eş uyumu için (0.56, 1.78), ilişki süresi için (0.34, 2.93) ve yaş için (0.34, 2.95) olarak saptanmıştır. Ayrıca saçılma diyagramları incelenmiş ve evli bireylerin ilişki doyumu ile bağımsız değişkenler arasındaki ilişkinin doğrusal yönde olduğu belirlenmiştir. Evli bireylerin ilişki doyumu düzeylerinin algılanan eş desteği, ilişki yükleme biçimi, algılanan eş uyumu, ilişki süresi ve yaşları tarafından yordanıp yordanmadığını belirlemek için çoklu regresyon analizi erçekleştirilmiştir. Buna göre yapılan regresyon analizi sonuçları tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 4.7. Evli bireylerin ilişki doyumlarının yordayıcılarına ilişkin regresyon analizi

Model	***Yordayıcı değişkenler***	**B**	**Std. Hata**	**Beta (β)**	**t**	**p**	***R***	***R^2***	***ΔR2***	***F***
	Sabit	4,52	4,06		1,11	,266	0.856	0.733	0.731	286.46***
	Algılanan eş desteği	0.75	0.04	0.62	17.50	.001				
	İlişki yükleme biçimi	-0.07	0.02	-0.12	-3.85	.001				
	Algılanan eş uyumu$_{Evet}$	7.32	1.01	0.22	7.24	.001				
	İlişki süresi	0.17	0.06	0.11	2.85	.004				
	Yaş	-0.11	0.06	-0.07	-1.86	.063				

* p < .05, ** p < .01, *** p < .001

Evli bireylerin ilişki doyumlarının algılanan eş desteği, ilişki yükleme biçimi, algılanan eş uyumu, ilişki süresi ve yaşları tarafından yordanıp yordanmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre genel modelin anlamlı olduğu görülmektedir (F= (521,5)= 286.46, p =.001, R^2=.73). Buna göre algılanan eş desteği, ilişki yükleme biçimi, algılanan eş uyumu ve ilişki süresi evli bireylerin ilişki doyumlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Değişkenlerin modele tek tek katkıları göz önüne alındığında algılanan eş desteği özelliği bireylerin ilişki doyumlarını pozitif yönde yordarken (β= 0.62, t (521) =17.50, p= .001), ilişki yükleme biçimi ise bireylerin ilişki doyumlarını negatif yönde (β= -0.12, t (521) =-3.85, p= .001) yordarmaktadır. Eş uyumunun olumlu algılanması evli bireylerin ilişki doyumlarını pozitif yönde yordarken (β= 0.22, t (521) =7.24, p= .001), benzer şekilde ilişki süresi de

pozitif yönde (β= 0.11, t (521) =2.85, p= 0.004) yordamaktadır. Diğer bağımsız değişken olan yaşın modele anlamlı herhangi bir katkısı olmadığı görülmektedir. Modelde yer alan algılanan eş desteği, ilişki yükleme biçimi, algılanan eş uyumu ve ilişki süresinin evli bireylerin ilişki doyumunun %73'ünü açıklama gücüne sahip olduğu görülmektedir.

4.4.2. Evli bireylerin seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutunun yordayıcılarına ilişkin bulgular

Çalışmada evli bireylerin seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutunun algılanan eş desteği, ilişki yükleme biçimi, algılanan eş uyumu, ilişki süresi ve yaşları tarafından anlamlı bir şekilde yordanıp yordanmadığını belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda verilerin analizinde çoklu regresyon analizi uygulanmıştır. Çalışmada algılanan eş uyumu dummy değişken olarak kodlanmıştır. Regresyon analizi yapılmadan önce verilerin dağılımı incelenmiş ve dağılımda uç verilerin olmadığı tespit edilmiştir. Çoklu bağlantı probleminin tespiti için, değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları, bağımsız değişkenler için VIF ve tolerans değerleri incelenmiş, otokorelasyon sorununun tespit etmek için Durbin-Watson Testi sonuçları dikkate alınmıştır. Durbin-Watson Testi sonucu 1.87 olarak tespit edildiğinde değişkenler arasında otokorelasyon olmadığı söylenebilir (Field,2013). Çalışmada Tolerans ve VIF değerlerinin değişkenler için sırasıyla algılanan eş desteği için (0.41, 2.42), ilişki yükleme biçimi için (0.54, 1.87), algılanan eş uyumu için (0.56, 1.78), ilişki süresi için (0.34, 2.93) ve yaş için (0.34, 2.95) olduğu saptanmıştır. Ayrıca saçılma diyagramları incelenmiş ve evli bireylerin seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyi ile bağımsız değişkenler arasındaki ilişkinin doğrusal yönde olduğu belirlenmiştir. Evli bireylerin seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutunun algılanan eş desteği, ilişki yükleme biçimi, algılanan eş uyumu, ilişki süresi ve yaşları tarafından yordanıp yordanmadığını belirlemek için gerçekleştirilen çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 4.8. *Evli bireylerin seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutunun yordayıcılarına ilişkin regresyon analizi*

Model	***Yordayıcı değişkenler***	**B**	**Std. Hata**	**Beta (β)**	**t**	**P**	***R***	***R^2***	***ΔR2***	***F***
	Sabit	35.08	7.24		4.82	.001	0.462	0.214	0.206	28.34***
	Algılanan eş desteği	-0.23	0.07	-0.18	-2.93	.004				
	İlişki yükleme biçimi	0.15	0.03	0.25	4.77	.001				

Algılanan eş uyumu$_{(Evet)}$	-3.10	1.80	-0.09	-1.71	.088
İlişki süresi	-0.29	0.11	-0.18	-2.72	.007
Yaş	0.99	0.11	0.06	0.92	.359

* p < .05, ** p < .01, *** p < .001

Evli bireylerin seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutunun algılanan eş desteği, ilişki yükleme biçimi, algılanan eş uyumu, ilişki süresi ve yaşları tarafından yordanıp yordanmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre genel modelin anlamlı olduğu görülmektedir (F=(521, 5)= 28.34, p =.001, R^2=.21). Buna göre algılanan eş desteği, ilişki yükleme biçimi ve ilişki süresi evli bireylerin seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutunu anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Değişkenlerin modele tek tek katkıları göz önüne alındığında algılanan eş desteği (β= -0.23, t (521) =-2.93, p= .004) ve ilişki süresinin (β= -0.29, t (521) =-2.72, p= 0.007) seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutunu negatif yönde yordadığı belirlenmiştir. İlişki yükleme biçimi değişkeninin ise seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutunu pozitif yönde (β= 0.15, t (521) =4.77, p= .001) yordayan en güçlü yordayıcı olduğu belirlenmiştir. Diğer bağımsız değişkenler olan algılanan eş uyumu ve yaş değişkenlerinin modelin açıklanmasına herhangi bir katkısının olmadığı görülmektedir. Modelde yer alan algılanan eş desteğinin, ilişki yükleme biçimi ve ilişki süresi değişkenlerinin evli bireylerin seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyinin % 21'ini açıklama gücüne sahip olduğu görülmektedir.

4.4.3. Evli bireylerin yatırım düzeylerinin yordayıcılarına ilişkin bulgular

Çalışmada evli bireylerin yatırım boyutunun algılanan eş desteği, ilişki yükleme biçimi, algılanan eş uyumu, ilişki süresi ve yaşları tarafından anlamlı bir şekilde yordanıp yordanmadığını belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda verilerin analizinde çoklu regresyon analizi uygulanmıştır. Çalışmada algılanan eş uyumu dummy değişken olarak kodlanmıştır. Regresyon analizi yapılmadan önce verilerin dağılımı incelenmiş ve dağılımda uç verilerin olmadığı tespit edilmiştir. Çoklu bağlantı probleminin tespiti için, değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları, bağımsız değişkenler için VIF ve tolerans değerleri incelenmiş, otokorelasyon sorununun tespit etmek için Durbin-Watson Testi sonuçları dikkate alınmıştır. Durbin-Watson Testi sonucu 1.92 olarak tespit edildiği için değişkenler arasında otokorelasyon olmadığı söylenebilir (Field,2013). Çalışmada Tolerans ve VIF değerlerinin değişkenler için sırasıyla algılanan eş desteği için (0.41,

2.42), ilişki yükleme biçimi için (0.54, 1.87), algılanan eş uyumu için (0.54, 1.78), ilişki süresi için (0.34, 2.93) ve yaş için (0.34, 2.95) olduğu saptanmıştır. Ayrıca saçılma diyagramları incelenmiş ve evli bireylerin yatırım düzeyleri ile bağımsız değişkenler arasındaki ilişkinin doğrusal yönde olduğu belirlenmiştir. Evli bireylerin yatırım boyutunun algılanan eş desteği, ilişki yükleme biçimi, algılanan eş uyumu, ilişki süresi ve yaşları tarafından yordanıp yordanmadığını belirlemek için çoklu regresyon analizi gerçekleştirilmiş sonuçlar tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 4.9. *Evli bireylerin yatırım düzeylerinin yordayıcılarına ilişkin regresyon analizi*

Model	*Yordayıcı değişkenler*	B	Std. Hata	Beta (β)	t	p	R	R^2	ΔR^2	F
	Sabit	20.56	6.76		3.04	.003	0.374	0.14	0.13	16.97***
	Algılanan eş desteği	0.39	0.07	0.35	5.50	.001				
	İlişki yükleme biçimi	0.04	0.02	0.06	1.16	.246				
	Algılanan eş uyumu$_{(Evet)}$	1.97	1.68	0.06	1.17	.243				
	İlişki süresi	0.38	0.10	0.26	3.77	.001				
	Yaş	-0.32	0.10	-0.22	-3.16	.002				

*p < .05, ** p < .01, *** p < .001

Evli bireylerin yatırım boyutunun algılanan eş desteği, ilişki yükleme biçimi, algılanan eş uyumu, ilişki süresi ve yaşları tarafından yordanıp yordanmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre genel modelin anlamlı olduğu görülmektedir (F=(521, 5)= 16.97, p =.001, R^2=.14). Buna göre algılanan eş desteği, ilişki süresi ve yaş değişkenleri evli bireylerin yatırım düzeylerini anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Değişkenlerin modele tek tek katkıları göz önüne alındığında algılanan eş desteğinin (β= 0.39, t (521) =5.50, p= 0.001) ve ilişki süresinin (β= 0.38, t (521) = 3.77, p= .001) evli bireylerin yatırım düzeylerini pozitif yönde anlamlı bir şekilde yordadığı belirlenmiştir. Öte yandan yaş değişkeni yatırım değişkenini negatif yönde (β= -0.32, t (521) = -3.16, p= 0.002) anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Diğer bağımsız değişkenler olan ilişki yükleme biçimi ve algılanan eş uyumunun modeli açıklamada anlamlı bir katkısı olmadığı görülmektedir. Modelde yer alan algılanan eş desteği, ilişki süresi ve yaş değişkenlerinin evli bireylerin yatırım düzeylerinin % 13'ünü açıklama gücüne sahip olduğu görülmektedir.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, evli bireylerin ilişki istikrarlarının göstergeleri olan ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım alt boyutlarının ilişki yükleme biçimleri ve algılanan eş desteği ile ilişkisine yönelik elde edilen bulgular özetlenmiş daha sonra alan yazında yer alan kuramsal bilgiler ve ilgili araştırmalar çerçevesinde tartışılmıştır.

5.1. Sonuç

Bu araştırmayla evli bireylerin ilişki istikrarlarının belirleyicisi olan ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım boyutlarının yordayıcılarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu araştırmada evli bireylerin ilişki istikrarlarının belirleyicilerinden biri olan ilişki doyumunun cinsiyete göre farklılaştığı, erkeklerin kadınlara oranla evliliklerinde daha fazla doyum aldıkları görülmüştür. İlişki doyumu ile bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemek üzere korelasyon katsayılarının hesaplandığı analizler sonucunda ilişki doyumunun algılanan eş desteği ile pozitif yönde ilişki yükleme biçimleri ile negatif yönde ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. İlişki doyumunu anlamlı olarak yordayan değişkenler algılanan eş desteği, ilişki yükleme biçimi, algılanan eş uyumu ve ilişki süresidir. Bireyler eşlerinden destek aldıkça, eşlerinin olumsuz davranışlarını eşlerinin dışındaki geçici ve duruma özgü niteliklere yüklediklerinde, eşleri ile ilişkilerini olumlu olarak değerlendirdiklerinde ve ilişki süresi arttıkça ilişkilerinden daha fazla doyum almaktadırlar.

İlişki istikrarının alt boyutlarından olan seçeneklerin niteliğini değerlendirme alt boyutuna bakıldığında cinsiyete göre herhangi bir fark bulunmamıştır. Seçeneklerin niteliğini değerlendirme alt boyutu algılanan eş desteği ile negatif, ilişki yükleme biçimleri ile pozitif yönde ilişkilidir. Algılanan eş desteği, algılanan eş uyumu ve ilişki yükleme biçimi seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutunun yordayıcısıdır. Bu boyutun en güçlü yordayıcısı ilişki yükleme biçimidir. Eşlerinin davranışlarını genel olarak olumsuz olarak değerlendiren ve ilişkilerini olumsuz olarak algılayan bireyler eşleri dışındaki diğer kaynaklardan ihtiyaçlarını karşılayabileceklerini düşünmektedirler. Eşlerinden destek alan ve ilişkileri süresi uzayan bireyler ise ihtiyaçlarını karşılamak için eşlerinin dışında farklı bir seçeneğe yönelmemektedirler.

Kadın ve erkeklerin ilişki istikrarının son alt boyutu olan yatırım düzeyine göre farklılaşmakta, yatırım alt boyutu ile algılanan eş desteği pozitif, ilişki yükleme biçimleri

negatif yönde ilişkilidir. Yatırım alt boyutunun yordayıcılarının ise algılanan eş desteği, ilişki süresi ve yaş olduğu belirlenmiştir. Algılanan eş desteği ilişkiye yapılan yatırımın en güçlü yordayıcısıdır. Algılanan eş desteği gibi ilişki süresi de yatırımı pozitif yönde yordamaktadır. Yaş ise yatırımı olumsuz olarak yordamaktadır. Elde edilen bulgulara göre yatırım alt boyutundan yüksek puan alan katılımcıların eş desteğini yüksek düzeyde algıladıkları, uzun süredir ilişki içinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak algılanan eş desteğinin, algılanan eş uyumunun yüksek olduğu, olumsuz ilişki yükleme biçimlerinin daha az kullanıldığı ve uzun süredir ilişki içinde olan çiftlerin ilişki doyumlarının ve ilişkiye yaptıkları yatırımların yüksek olduğu, alternatif ilişkilere daha az yöneldikleri dolayısıyla da ilişkilerini istikrarlı bir biçimde sürdürme eğiliminde oldukları görülmektedir. Kısacası ilişki doyumu arttıkça, seçeneklerin niteliğini değerlendirme azaldıkça ve yatırım arttıkça ilişki istikrarlı bir biçimde yürütülmektedir.

5.2. Tartışma

5.2.1. Evli bireylerin ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyi ve yatırım düzeylerinin cinsiyete göre incelenmesine ilişkin bulguların tartışılması

İlişki istikrarının alt boyutlarından biri olan ilişki doyumu ile cinsiyet arasındaki ilişkinin incelenmesi sonucunda ilişki doyumunda cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Buna göre erkeklerin ilişki doyum düzeyleri kadınlara göre daha yüksektir. Literatürde cinsiyetin ilişki doyumu ile ilişkisinde tutarlı bulgulara rastlanmamakla beraber bu çalışmada elde edilen sonuç alan yazındaki evli erkelerin evli kadınlara oranla ilişkilerinden daha çok doyum aldıklarının gözlemlendiği (Buğa, 2009, s. 89) araştırma ile tutarlıdır. Sosyal mübadele kuramının varsayımlarına dayalı olarak insanların sosyal ilişkilerinde hep bir ödül beklentisi içinde hareket ederek sosyal ilişkilerini devam ettirdikleri ifade edilmektedir (Bedük ve Ertürk, 2015, s. 5). Davranışçı yaklaşımın ifadesi olan olumlu pekiştirme ve ödül gibi süreçler yakın ilişki kurma sürecinde başlangıçta yüzeysel olan ilişkiyi farklı bir boyuta taşıyarak derinleştirebilmektedir. Buna göre ilişkilerin taraflara kazanç sağlaması gerekmekte, ilişkiden kazanç sağlanması durumunda ilişkiden alınan doyum da yükselmektedir (Bilgin, 2016, s. 221). İlişkiden elde edilen kazanç umdukları kadar veya daha fazlaysa partnerler var olan ilişkilerini sürdürme eğiliminde olurlar (Duran, 2010, s. 24). Kazanç

ve kayıp değerlendirmesi ilişkilerindeki doyum ve doyumsuzluk arasındaki nötr nokta olan karşılaştırma düzeyine göre belirlenmektedir. Thibaut ve Kelley partnerlerin geçirdikleri yaşantılar ve yaptıkları gözlemler bu nötr noktaya göre değerlendirildiğini ifade etmektedir. Eğer çiftlerin ilişkilerinden elde ettikleri kazançlar karşılaştırma düzeyinin üstündeyse ilişkileri doyum verici, altındaysa doyum sağlamayan bir ilişki olarak yorumlanmaktadır (Hovardaoğlu,1996, s. 13). Bu araştırmada evli erkeklerin ilişki doyumlarının yüksek çıkmasının sebebi evli kadınlara oranla ilişkilerinden daha çok kazanç sağlamaları ve kazançlarının karşılaştırma düzeylerinin üstünde olmasından olabilir. Bulgularda kadınların ilişki doyumu erkeklerinkinden daha düşük olduğu görülürken, kadınlarla erkeklerin evliliğe ilişkin beklentilerinin ve evlilikte yüklendikleri sorumlulukların farklı olması ilişki doyumunun erkeklerde daha yüksek olmasını açıklar görünmektedir. Erkeklerin karşılaştırma düzeyi kadınların karşılaştırma düzeyinden daha düşük olduğu için ilişkiden doyum almaları daha kolay olmaktadır. Bu bulgulara göre evli kadınlara oranla ilişkisinden daha fazla doyum sağlayan evli erkeklerin ilişkilerinden elde ettikleri kazançlarının karşılaştırma düzeylerinden yüksek olduğu ve ilişkilerini sürdürme eğiliminde oldukları sonucuna ulaşmak mümkündür.

İlişki istikrarının bir diğer alt boyutu olan seçeneklerin niteliğini değerlendirme alt boyutunun cinsiyetle ilişkisine bakıldığında literatürde yer alan araştırma sonuçlarının aksine bu çalışmada cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Alanyazındaki araştırma sonuçlarına bakıldığında erkeklerin seçeneklerin niteliğini kadınlara oranla daha olumlu değerlendirmektedir (Buğa, 2009, s. 60; Kaynak, 2014, s.62; Işınsu-Halat, 2009, s. 118; Taluy, 2013, s.101; Büyükşahin ve Hovardaoğlu, 2007, s. 80; Rusbult, Agnew ve Martz, 1998, s. 380; Fitzpatrick ve Sollie,1999, s. 858; Sacher ve Fine, 1996, s.25). Ancak bu çalışmada seçeneklerin niteliğini değerlendirme bakımından kadınlarla erkekler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. İlişkiye devam edip etmeme kararı vermek için bireylerin ilişkilerini olası başka ilişkilerle karşılaştırarak seçenekler için karşılaştırma düzeyini kullandığı da bilinmektedir (Drigotas ve Rusbult, 1992, s. 62). Seçenekler için karşılaştırma düzeyi eşlerin ilişkilerini alternatif ilişki türleriyle karşılaştırarak mevcut kazançlarını değerlendirme biçimidir (Duran, 2010, s.24) ve eşler ilişkilerine devam edip etmeyeceklerinin kararını seçenekler için karşılaştırma düzeyinden elde ettikleri sonuçlara göre de verebilmektedir (Thibaut ve Kelley, 1959, s.23). Partnerler seçenekler için karşılaştırma düzeyi ile mevcut ilişkilerini değerlendirdiklerinde mevcut ilişkilerinden elde ettikleri kazançları olası diğer ilişkilere

göre fazla olduğunu görürse ve daha iyi bir seçeneğe sahip olmadığını düşünürse ilişkiyi sürdürme eğilimleri artacak ilişkinin istikrarına katkıda bulunmuş olacaklardır (Büyükşahin, 2006, s. 15). Bu bulgulara göre seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyine bakıldığında evli kadınların ve evli erkeklerin mevcut ilişkilerinin alternatif ilişkilere oranla kendilerine daha fazla kazanç sağladığı dolayısıyla da ilişkilerini istikrarlı bir biçimde sürdürme eğiliminde olduklarını düşündürmektedir. Seçeneklerin niteliğini değerlendirme konusunda cinsiyet açısından bir farklılık görünmemesinin nedeni katılımcıların seçenekler için karşılaştırma düzeyinden elde ettikleri kazançların evlilikleri dışındaki alternatif ilişkilerinden daha yüksek değerlendirmelerinden kaynaklanıyor olabilir. Türkiye'de evli bireylerin cinsiyetten bağımsız olarak evliliklerini her koşulda sürdürmesi, duygusal, sosyal ve diğer tüm ihtiyaçlarını evlilik ilişkisi içerisinde karşılaması beklenmektedir. Bu nedenle hem kadınlar hem de erkekler evlilik ilişkisinin dışında başka bir ilişkiyi alternatif olarak görmüyor olabilirler. Günümüzde cinsiyet rollerine ilişkin kalıpların kadın ve erkekler üzerindeki etkisi azalıyor bu nedenle kadınlar da ihtiyaçlarını karşılamak için eşinin dışındaki başka ilişkilere erkekler kadar yöneliyor olabilir. Bu durumda kadınların seçenekler için karşılaştırma düzeylerinin erkeklerinki kadar yüksek olabileceği de düşünülmektedir.

İlişki istikrarının alt boyutlarından bir diğeri olan yatırım düzeyine bakıldığında literatürde tutarsız sonuçlara rastlanmaktadır. Kimi araştırmaların sonuçlarına bakıldığında kadınların erkeklere oranla ilişkilerine daha fazla yatırım yaptıkları dikkat çekmektedir (Fitzpatrick ve Sollie, 1999, s. 858; Rusbult, Martz ve Agnew, 1998, s. 381; Sprecher, 1988, s. 325; Taluy, 2013, s. 102). Kimi çalışmalarda ise evli erkeklerin yatırım düzeylerinin evli kadınlara oranla daha yüksek olduğu görülmektedir (Akbalık-Doğan, 2010, s. 83). Diğer taraftan cinsiyetin yatırım alt boyutu ile anlamlı bir ilişkisinin olmadığını belirten araştırmalara da rastlanmaktadır (Çimen, 2007, s. 79; Işınsu-Halat, 2009, s. 133). Bu çalışmada yatırım alt boyutunun cinsiyetle anlamlı bir ilişkisinin olmadığı, yatırım düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı belirlenmiştir. Bu bulgu cinsiyete özgü farklılık bulmayan araştırma bulgularıyla (Çimen, 2007, s. 79; Işınsu-Halat, 2009, s. 133) paralellik göstermektedir. Yatırım kavramı, eşlerin ilişkilerine harcadığı emekler, ödedikleri bedeller şeklinde tanımlanmaktadır (İdiz, 2009, s. 4). Çiftlerin mevcut ilişkilerine olan bağlılıkları ilişkiye yaptıkları yatırımın büyüklüğünden etkilenmektedir (Rusbult, 1979, s. 172). Eşlerin ilişkilerine yaptıkları yatırımın miktarı arttıkça ilişkiye olan bağlılıkları, bağlılık arttıkça da ilişkiyi sürdürme eğilimleri

artmaktadır (Bilgin, 2016, s. 234). Bu bulgular ışığında kadınların ve erkeklerin ilişkilerine yaptıkları yatırım bakımından herhangi bir farklılık görülmemesinin sebebi kadınlarla erkeklerin yatırım alt boyutu bakımından benzer yaşantılar geçirmeleri, ilişkilerine ödedikleri bedelin birbirine denk ya da birbirine yakın olması olabilir.

5.2.2. Evli bireylerin ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım boyutlarının algılanan eş uyumuna göre incelenmesine ilişkin bulguların tartışılması

Araştırmada, evli bireylerin ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım boyutlarının algılanan eş uyumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair t testi sonuçlarına bakıldığında ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım alt boyutlarının tümünde anlamlı farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Eşleriyle uyumlu olduklarını düşünenlerin eşleriyle uyumlu olduğunu düşünmeyenlere oranla ilişki doyumlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Araştırmadan elde edilen sonucun evlilik uyumu ile ilişki doyumu arasında pozitif yönde yüksek bir korelasyon olduğu ve eşlerin birbirleri ile uyumunun yüksek olduğu evliliklerde ilişki doyumunun da oldukça yüksek olduğu (İdiz, 2009, s. 77) bulgusu ile desteklendiği görülmektedir. İlişkilerin sürmesi her iki tarafın da kazançlı olması ya da kazançlı olduğunu düşünmesi ile ilişkilidir (Bilgin, 2016, s. 221). Eşlerin ilişkilerini uyumlu olarak değerlendirmesi ilişkide kendilerini kazançlı bulmalarına yol açıyor olabilir. Bireylerin kendilerini ilişkilerinde kazançlı bulmaları da ilişkiden doyum almalarına yol açmaktadır. Bu bulgular ışığında her iki tarafın benzer kazançlar elde ettiği ve yaşantılar bakımından kendilerini eşleriyle uyumlu olarak gören evli bireylerin ilişki doyumlarının da yüksek olduğu düşünülmektedir.

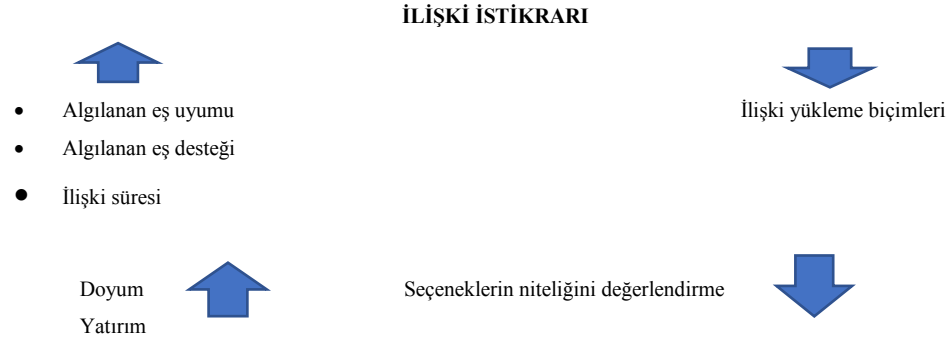
Yapılan çalışmada katılımcıların eşleriyle uyumlu olduklarını düşünmeleri ile seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Eşleriyle uyumlu olduğunu düşünen evli bireylerin seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeylerinin eşleriyle uyumlu olmadıklarını düşünenlere göre daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Buradaki bulguların evlilik uyumunun yüksek olduğu evliliklerde partnerlerin seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyinin düşük bulunduğu araştırmayı desteklediği görülmektedir (İdiz, 2009, s. 77). Evlilik uyumu ve ilişki doyumu arasında pozitif yönde yüksek bir korelasyon bulunmaktadır (İdiz, 2009, s. 7). İlişki doyumunun yüksek olduğu evliliklerde

partnerlerin ilişkilerini sürdürme eğiliminde oldukları bilinmektedir (Büyükşahin, 2006, s. 32). Bu bulgular ışığında kendilerini eşleriyle uyumlu algılayan evli bireylerin ilişki doyumlarının yüksek olması sebebiyle seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeylerinin düşük olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada ilişki istikrarının alt boyutlarından biri olan yatırım düzeyinin algılanan eş uyumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan analiz sonucuna göre kendilerini eşleriyle uyumlu algılayan evli bireylerin ilişkilerine yaptıkları yatırımın kendilerini eşleriyle uyumsuz olarak algılayanlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular literatürde yer alan, yatırım ile evlilik uyumu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu ve evlilikte uyumun arttığı durumlarda evliliğe yapılan yatırımın da arttığını (İdiz, 2009, s. 77) ortaya koyan çalışmayla tutarlılık göstermektedir. Eşlerin ilişkilerine yaptıkları yatırımın miktarı arttıkça ilişkiye olan bağlılıkları, bağlılık arttıkça da ilişkiyi sürdürme eğilimleri artmaktadır (Bilgin, 2016, s. 234). Bireyler haz aldıkları ilişkileri sürdürmek için çabalarken elem veren ilişkileri bitirme eğilimindedir ve bu durum evliliklerde kendisini eşlerin ilişkilerine yaptıkları yatırım kadar ödül almayı umdukları şeklinde değerlendirilir (Büyükşahin, 2006, s.26). Eşleriyle uyumlu olduklarını düşündüklerinde evliliklerinden aldıkları doyumun da yükseldiği görülen evli bireylerin ilişkilerini mevcut doyumun sürmesi için sürdürdükleri ve kendilerine doyum veren ilişkilerine daha fazla yatırım yaptıkları düşünülebilir. Bu yüzden de yatırım ile eşleriyle uyumlu olduklarını düşünmeleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ifade edilebilir.

5.2.3. Evli bireylerin ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım boyutlarının yordayıcılarına ilişkin bulguların tartışılması

Çalışmada sırasıyla evli bireylerin ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yatırım boyutlarının algılanan eş desteği, ilişki yükleme biçimi, algılanan eş uyumu, ilişki süresi ve yaşları tarafından anlamlı düzeyde yordanıp yordanmadığı 3 ayrı çoklu regresyon modeli ile ortaya konulmuş, ilişki istikrarının her bir boyutunun yordayıcıları Şekil I'de özetlenmiştir.

Şekil 5.1. *İlişki istikrarının her bir boyutunun yordayıcıları*

5.2.3.1. Evli bireylerin ilişki doyumu düzeylerinin yordayıcılarına ilişkin bulguların tartışılması

Bu çalışmada evli bireylerin ilişki doyumu boyutunun ilişki yükleme biçimi, algılanan eş desteği, algılanan eş uyumu, ilişki süresi ve yaşları tarafından yordanıp yordanmadığının belirlenmesi amacıyla regresyon analizi gerçekleşmiştir Yapılan analiz sonucuna göre evli bireylerin ilişki doyumu düzeylerinin algılanan eş desteği, ilişki yükleme biçimi, algılanan eş uyumu ve ilişki süresi anlamlı bir şekilde yordamaktayken yaş değişkeninin ilişki doyumunu anlamlı düzeyde yordamadığı görülmüştür.

Değişkenlerin modele tek tek katkıları göz önüne alındığında yükleme biçimlerinin ilişki doyumunu yordayan bir değişken olduğu görülmektedir. İlişki yükleme biçimi bireylerin ilişki doyumu düzeylerini negatif yönde yordamaktadır. Bu çalışmada elde edilen bulgular literatürde yer alan ilişki doyumu ile ilişki yükleme biçimlerinin negatif yönde ilişki olduğunu (Bradbury ve Fincham, 1990, s. 29; Fincham ve Bradbury, 1992, s. 466; Işınsu-Halat, 2009, s. 143) ortaya koyan araştırmalarla desteklenmiştir. İnsanların diğerlerinin davranışlarının altında yatan nedenleri anlama arzusu yükleme sürecinin temelini oluşturmaktadır (Koçak, 1999, s. 112). Evlilik ilişkileri ile ilgili çalışan kuramcılar da evlilik ilişkisini anlamaya çalışırken eşlerin birbirlerinin davranış ve tavırlarına ilişkin yaptıkları açıklamalar veya yüklemelerden yola çıkmaktadırlar (Thompson ve Snyder, 1986'dan aktaran Tutarel-Kışlak, 1997, s. 55). Evliliklerinden doyum alan ve almayan çiftleri ayırmak (Günay, 2007, s. 35) için eşlerin nedensellik ve sorumluluk yüklemelerine bakılmaktadır (Tutarel-Kışlak, 1997, s. 56). Özellikle eşleriyle uyumlu olduklarını düşünen bireylerin evliliklerinde yaşadıkları olumsuz durumları kendileri ve eşleri dışında bir nedene atfederek sorunun dışsal ve geçici bir nedenden kaynaklandığını çıkarsamaktadır (Curun, 2006, s. 35). Nedensellik ve sorumluluk yüklemelerinde dolayısıyla yüklemenin toplamından yüksek puan almak eşlerin diğerinin

olumsuz davranışlarını değişmez, içsel ve genel özelliklerine ve durumlara atfetmekte, eşinin bu davranışları bencilce, amaçlı olarak yaptığını ifade ederek onu suçlamaktadır. Bu nedenle yüklemelerini bu şekilde yapan eşler ilişkileri iyi gitmediğinde ilişkilerinden ve eşlerinden ümidi kestikleri için sonra da eşleri ile ilişkilerinden memnuniyet duyuyor olabilirler. Elde edilen bulgular ve alanyazın ışığında eşlerinin olumlu davranışlarının farklı alanlarda, farklı zamanlarda tutarlı olarak sergilendiğini bu nedenle eşlerinin içsel özellikleri ile ilişkili olduğunu düşünen eşler olumlu yüklemeler yapmakta, bu nedenle eşlerine güvenmekte ve doyuma ulaşmış hissetmektedir. Dolayısıyla bireylerin ilişkilerine yaptıkları yüklemelerin ilişki doyumları ile negatif yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu ve ilişki doyumu yüksek olan evli bireylerin eşlerinin olumsuz davranışlarını geçici, kısıtlı alanlara ve dışsal nedenlere atfetmeleri nedeni ile eşleri ile ilişkilerini devam ettirme konusunda güdülendikleri görülmekte bu nedenle de ilişki istikrarının sağlanması söz konusu olmaktadır.

İlişki doyumunu yordayan bir diğer değişken de algılanan eş desteğidir. Algılanan eş desteğinin ilişki doyumunu pozitif yönde yordadığı belirlenmiştir. Analiz sonucu elde edilen bulgular literatürde ilişki doyumu ile algılanan eş desteği düzeyinin yakın ilişkili olduğu (Vinokur, Price ve Caplan, 1996, s. 176) ve algılanan eş desteğinin yüksek olduğu ilişkilerde ilişki doyumunun da yüksek olduğunu (Çağ, 2011, s. 122; Kabasakal ve Soylu, 2016, s. 211) ortaya koyan araştırmaları destekler niteliktedir. Evli bireyler tüm sosyal destek kaynakları arasında eşlerinin evlilik doyumlarını arttıran ve geliştiren desteklerini yeterli olarak algılamak istemektedirler (Dehle, Landers, Larsen, 2001, s. 309). Birbirlerini destek kaynağı olarak algılayan eşlerin evlilikleri destek algısı düşük olan eşlere oranla daha sağlıklı yürümekte (Yıldırım, 2004, s. 23), sağlıklı ilişkiler daha uzun süre devam etmektedir. Karşılıklılık ilkesine göre hareket eden bireyler eşlerine aldıkları desteğin fazlasıyla karşılık vermekte, böylece ilişkilerine daha fazla yatırım yapma eğiliminde olmakta ve evliliklerinden daha fazla doyum almaktadırlar. (Dehle, Larsen ve Landers, 2001, s. 309). Bu çalışmada ilişki doyumu ile algılanan eş desteği arasında pozitif yönde anlamlı sonuca ulaşılmasının nedeni eşlerin birbirlerinin en yakın sosyal destekleri olmaları ve algılanan destek sayesinde stresli durumlar karşısında kendilerini daha güçlü hissetmelerini sağlayan ilişkilerinden daha fazla doyum almaları olabilir.

İlişki doyumunu yordayan değişkenlere bakıldığında eş desteği gibi ilişki süresinin (eşlerini tanıdıkları süre) de ilişki doyumunu pozitif yönde anlamlı olarak yordadığı görülmektedir. Analizden elde edilen bu bulgu literatürde yer alan, ilişkide eşle geçirilen

süre arttıkça ilişkiden alınan doyumun da o oranda arttığını belirten çalışmalarla (Rusbult,1983'den aktaran Yılmaz, 2014, s. 29) tutarlılık göstermektedir. İlişkilerin sürmesi her iki tarafın da kazançlı olması ya da kazançlı olduğunu düşünmesi ile ilişkilidir (Bilgin, 2016, s. 221). Yakın ilişkileri açıklamak için kullanılan kuramlardan birisi olan *Sosyal Mübadele (Sosyal Takas)* Kuramı'na göre bireyler ilişkileri sürdüğü müddetçe ödül ve bedel mübadelesi yaparlar (Curun, 2006, s. 17). Halihazırdaki ilişkisindeki ödül bedel karşılaştırması, karşılaştırma düzeyine oranla daha yüksekse eşlerin hem ilişkilerine hem birbirlerine olan aidiyet duyguları yükselmekte hem de ilişkiden aldıkları doyum artmaktadır (Carter, 2001, s. 3, 4). İlişki süresi uzadıkça eşler birbirlerine daha fazla bağlanırken birbirlerinin benliklerini de beslemektedirler. Tüm bu bulgular ışığında değerlendirildiğinde, ilişki süresi arttıkça, bireyler bu ilişkilerine daha fazla bağlanmakta, daha fazla yatırım yapmakta dolayısıyla bu ilişkiden vazgeçme olasılıkları düşme eğilimi göstermektedir. İlişki süresi uzadıkça ilişkiyi devam ettirmek bitirmekten daha az bedele neden oluyor olabilir. Var olan ilişkiyi sürdürmek bireylere yeni bir ilişki kurmaktan daha işlevsel gelmektedir. Bireylerin mevcut ilişkilerinden elde ettikleri kazançları ilişkilerine olan bağlanımlarını arttırarak ilişkiye devam etmelerini sağlarken kazançlı oldukları ilişkileri sürdükleri sürece de ilişkilerinden aldıkları doyum artıyor olabilir. Bu durumda bireylerin ilişki süresi arttıkça ilişki doyumu da artıyor olabilir.

İlişki doyumunu yordayan değişkenlere bakıldığında algılanan eş uyumunun ilişki doyumu ile anlamlı bir ilişkisi olduğu görülmekte, eş uyumunun olumlu algılanması evli bireylerin ilişki doyumu düzeylerini pozitif yönde yordamaktadır. Analizden elde edilen bulgu, evlilik uyumu ile ilişki doyumu arasında pozitif yönde yüksek bir korelasyon olduğu ve evlilik uyumunun yüksek olduğu evliliklerde ilişki doyumunun da oldukça yüksek olduğunu belirten çalışma (İdiz, 2009, s. 77) ile desteklenmektedir. Eşlerin birbirlerinin deneyimlerinden etkilenip birbirlerinin deneyimlerini etkilemeleri kısacası etkileşimleri karşılıklı bağımlılık kavramını ifade etmektedir (Rusbult ve Arriage, 1997, s. 221). Karşılıklı bağımlılık kuramında karşılıklı bağımlılık kavramı, romantik ilişkilerde ya da evlilik ilişkilerinde eşlerin birbirleriyle etkileşimine odaklanarak, eşlerin karşılıklı tercihleri, davranışları ve güdülerinin ilişkideki deneyimlerini şekillendirdiğini ifade etmektedir (Büyükşahin, 2006, s. 7). Dolayısıyla karşılıklı etkileşim halinde olan, ilişkilerindeki yaşantılarında fikir birliğine sahip olan ve sorunlara çözüm odaklı yaklaşabilen çiftler uyumlu olarak tanımlanır. Evlilikte karşılıklı uyum, mutluluk, doyum ve beklentilerin gerçekleşmesi ile mümkün olmaktadır (Erbek vd., 2005, s. 39). Burada

da görüldüğü gibi evlilik uyumu ve ilişki doyumu yüksek ve pozitif yönde bir korelasyona sahip olmakla beraber algılanan eş uyumunun yüksek olduğu evliliklerde ilişki doyumu yükselmekte ilişki doyumunun yüksek olduğu evliliklerde de algılanan eş uyumu yükselmektedir. Eşleriyle karşılıklı etkileşimlerinde uyumu yakalayan bireylerin kendilerini eşleriyle uyumlu olarak gördükleri ve ilişki doyumlarının yüksek olduğu düşünülmektedir. Uyumluluk algısı eşi tehdit değil, destek olarak görmelerine neden oluyor olabilir. Evliliklerini ve eşini uyumlu olarak değerlendiren bireyler eşleriyle iş birliği yapabileceklerini, karşılaştıkları sorunları birlikte çözebileceklerini düşünerek ilişkiyi devam ettirmek için güdülenerek, çaba harcama eğiliminde olabilirler.

Son olarak ilişki doyumu ile ilişkili olabileceği düşünülen yaş değişkeninin modele herhangi bir katkısı olmadığı görülmektedir. Elde edilen bulgu yaş ile ilişki doyumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ortaya koyan çalışma (İdiz, 2009, s. 68) ile tutarlılık gösterirken, yaş ve ilişki doyumu arasında anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koyan çalışmalarla çelişmektedir. Bu çalışmada ilişki doyumunun temel belirleyicilerinin algılanan eş desteği ve algılanan eş uyumu ile ilişki yükleme biçimlerinin olduğu görülmüştür. Eşlerin birbirlerini uyumlu olarak algılaması ve kendilerini destekliyor olarak düşünmesi evlilik ilişkisinin ödül verici olarak algılanmasına ve evliliğin sürdürülmesi yönünde çaba göstermesine yol açıyor olabilir. Benzer bir şekilde, eşlerin birbirlerinin davranışlarına ilişkin açıklamaları da ilişkinin gidişatını belirleyen temel faktörlerden birisidir. Davranışlar bireylerin duygu ve bilişsel süreçleri ile şekillendiği için yaş ilişki doyumu üzerindeki yordayıcı etkisini yitirmiş olabilir.

İlişki doyumunun en güçlü yordayıcısı algılanan eş desteğidir. İlişki doyumu da algılanan eş desteği de ağırlıklı olarak duygusal süreçlerle ilgili olduğu için algılanan eş desteği evlilik ilişkisinin duygusal olarak daha doyurucu olarak algılanmasına yol açıyor olabilir.

5.2.3.2. Evli bireylerin seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutunun yordayıcılarına ilişkin bulguların tartışılması

Çalışmada evli bireylerin ilişki istikrarlarının belirleyicilerinden olan seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutunun algılanan eş desteği, ilişki yükleme biçimi, algılanan eş uyumu, ilişki süresi ve yaşları tarafından anlamlı bir şekilde yordanıp yordanmadığı da incelenmiştir. Çoklu regresyon analizi sonucuna göre değişkenlerin seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutu ile ilişkileri tek tek incelenmiştir. Çoklu regresyon analizi

sonucuna göre ilişki yükleme biçimi, algılanan eş desteği ve ilişki süresi evli bireylerin seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutunu anlamlı bir şekilde yordamaktadır.

Seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutunu yordayan değişkenlerden biri olan ilişki yükleme biçimine bakıldığında ilişki yükleme biçiminin seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutunu pozitif yönde yordadığı görülmektedir. İlişki yükleme ölçeğinden alınan puanların yükselmesi eşlerin birbirlerinin olumsuz davranışlarını kalıcı, değişmeyen ve içsel özelliklerine yükledikleri, bu davranışların belirli bir alanla sınırlı olmayıp, her alanda sergilendiği anlamına gelmektedir. Bu nedenle eşlerinin olumsuz davranışlarının içsel özelliklerinden kaynaklandığı için değişmeyeceğini düşünen eşlerin farklı alternatifleri düşünme olasılıkları yükselmektedir. Nedensellik yüklemesinin tüm alt boyutlarından elde edilen puanın seçeneklerin niteliği alt boyutunu pozitif yönde yordadığı bulgusu Halat (2009, s.140)'ın araştırma bulgusu ile tutarlılık göstermektedir. Evliliklerde ilişkiye yapılan yükleme puanları yükseldikçe çiftler evliliklerinin kendilerine katkı sağlamadığını dolayısıyla evlilik ilişkisi ile ödedikleri bedellerin de arttığını düşünmektedirler. Ödedikleri bedelleri telafi etmek için ise eşlerin diğer seçenekleri daha olumlu değerlendirme olasılıkları yükselebilmektedir. Eşin dışında başka alternatifleri düşünmenin bilişsel süreçlerle ilgili olması seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutunun en güçlü yordayıcısının yükleme süreçleri olmasını da açıklar görünmektedir. Seçeneklerin niteliğini değerlendirme eşlerin içsel çatışmalar yaşaması olasılığını arttırıyor bu nedenle de eşlerin çatışmalarla baş etmek için duyguları ile hareket etmek yerine düşünceleri ve yaptığı açıklamaları temel almayı tercih etmelerine yol açıyor olabilir.

Seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutunun bir diğer yordayıcısı da algılanan eş desteğidir. Yapılan analiz sonucu algılanan eş desteğinin seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutunu negatif yönde yordadığı görülmüştür. Bu bulgu literatürdeki eşler arasındaki sosyal destek arayışının kötü giden evliliklerde eş dışında başka alternatif kaynaklara yönlendirildiğini belirten çalışmalarla (Edwards, Nazroo ve Brown, 1998'den aktaran Günsel, 2013, s. 28) benzerlik göstermektedir. Evli bireylerin, tüm sevinçlerine, üzüntülerine, kaygılarına, korkuları gibi çok farklı duygularına tanıklık eden eşleri en yakın ve en önemli sosyal destek kaynağı olarak algılanmaktadır. Eşlerin partnerlerinden algıladıkları destekle tüm kriz durumlarıyla daha güçlü bir şekilde baş edebilmesi mümkün olmaktadır (Çağ, 2011, s. 45). Eşlerinden bekledikleri sosyal desteği görmediği kanısına varan bireylerin ihtiyaç duydukları desteği eşleri dışındaki alternatif ilişkilerden

almaya yöneldikleri dolayısıyla da algılanan eş desteği azaldığında seçeneklerin niteliğini olumlu değerlendirmenin arttığı düşünülmektedir.

Son olarak seçeneklerin niteliğini değerlendirme ile ilişki süresinin anlamlı bir ilişki içinde olduğu görülmektedir. Analiz sonuçlarına göre ilişki süresinin de algılanan eş desteği gibi seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutunu negatif yönde yordadığı görülmektedir. Elde edilen bu bulgu, ilişki süresi uzadıkça bireylerin seçeneklerin niteliğini daha olumsuz değerlendirdikleri sonucunu ortaya koyan çalışmaların (Buğa, 2009, s. 60; Rusbult, 1983'ten aktaran Yılmaz, 2014, s. 32) bulguları ile tutarlıdır. Partnerler, seçenekler için karşılaştırma düzeyini kullanarak ilişkilerini değerlendirdiklerinde mevcut ilişkilerinden elde ettikleri kazançlar muhtemel ilişkilerin getireceği kazançlardan daha fazlaysa mevcut ilişkilerini sürdürme eğiliminde olmaktadır (Büyükşahin, 2006, s. 15). İlişkileri herhangi bir şekilde sonlandığında benliklerinden bir parça kopacağından endişelenebilirler. Bu yüzden de bireyler sahip oldukları ilişkinin sonlanmasını istemezler (Malatyalı, 2014, s. 20). Bu bulgular ışığında ilişkinin süresi uzadıkça eşlerin halihazırdaki ilişkilerini olası ilişkilerinden daha olumlu ve kazançlı algılamaları nedeni ile ilişkilerini sürdürme eğiliminde oldukları bu nedenle de seçeneklerin niteliğini olumsuz değerlendirdikleri çıkarımında bulunulabilir.

5.2.3.3. Evli bireylerin yatırım düzeylerinin yordayıcılarına ilişkin bulguların tartışılması

Çalışmada evli bireylerin ilişki istikrarlarının bileşenlerinden olan yatırım boyutunun algılanan eş desteği, ilişki yükleme biçimi, algılanan eş uyumu, ilişki süresi ve yaşları tarafından anlamlı bir şekilde yordanıp yordanmadığının da belirlenmesi hedeflenmiştir. Çoklu regresyon analizi sonucuna göre evli bireylerin yatırım düzeylerini algılanan eş desteği, ilişki süresi ve yaşın anlamlı bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Değişkenlerin modele tek tek katkıları göz önüne alındığında algılanan eş desteğinin evli bireylerin yatırım düzeylerini pozitif yönde anlamlı yordadığı görülmektedir. Yatırım kavramı, eşlerin ilişkilerine harcadığı emekler, ödedikleri bedeller şeklinde tanımlanmaktadır (İdiz, 2009, s. 4). Eşlerin ilişkilerine yaptıkları yatırımın miktarı arttıkça ilişkiye olan bağlılıkları artmakta, bağlılık arttıkça da ilişkiyi sürdürme eğilimleri artmaktadır (Bilgin, 2016, s. 234). Eşlerin ilişkilerine harcadıkları emekler ve bedeller arttıkça bu ilişkiden vazgeçme olasılıkları düşmektedir. Evli

bireylerin birbirine bağlılığının kaynağının sahip oldukları ilişkilerinin çekiciliği (örn., cinsel doyum ve arkadaşlık gibi ilişkinin ödüllendirici olması), alternatiflerin çekiciliği (örn., olası ilişkilerin çekiciliği) ve engeller (örn., boşanmayla maruz kalınan gelir kaybı ve evliliğin sürekliliği ile ilgili dini inanışlar) olarak görülmektedir. Bununla beraber eşlerin birbirlerine olan bağlanımlarının kişisel (örn., eşin ve ilişkinin çekiciliği), ahlaksal (örn., kişinin dini inançları ve değerleri doğrultusunda ilişkiyi sürdürme gereksinimi) ve yapısal (örn., mevcut ilişki dışındaki ilişki seçenekleri ve ilişkiye yapılan yatırımlar) bileşenleri bulunmaktadır (Okutan ve Büyükşahin-Sunal, 2010, s.81). Algılanan eş desteği ise evli bireylerin ilişkilerinin çekiciliğini arttıran eşlerinden aldıkları duygusal (cinsel doyum ve arkadaşlık vb.), maddi (mal, mülk ve gelir düzeyi vb), bilgi (varolan sorunların tanımlanması ve çözüm yolları ile ilgili bilgi sahibi olma), takdir edilme (taktir edilme ve onaylanma vb.), sosyal ilgi (sohbet, eğlenme vb.) desteklerini algılama düzeylerini kapsamaktadır (Yıldırım, 2004, s.21). Literatüre bakıldığında algılanan eş desteğinin yatırımı pozitif yönde anlamlı yordamasının sebebi eşlerin ilişkilerine bağlanımlarını arttıran cinsel doyum, arkadaşlık ilişkileri, maddi destek, var olan sorunlarla baş edebilme, takdir, onaylanma, sohbet, eğlenme vb. bileşenlerinin en yakın sosyal destek kaynağı olan eşleri tarafında karşılanıyor olması olabilir. Bireyler, eşleri duygusal, maddi, bilgi, sosyal ilgi, takdir edilme vb. destekleri eşlerinin yüksek düzeyde algılamasını sağlayabilecek yatırımlar yaptıkça eşlerinin ilişkilerine yaptıkları yatırımı sahip oldukları ve algıladıkları desteği kaybetmemek için yaptıkları, dolayısıyla da eş desteği arttıkça ilişkiye yapılan yatırımın arttığı gözlenmektedir. Eşlerinden duygusal, bilişsel ve sosyal açıdan destek aldığını düşünen bireyler, ihtiyaçlar yelpazesinin büyük bir kısmını eşleri ile ilişkilerinden sağladıkları için ilişkilerinden memnun olma olasılıkları yükseliyorken farklı kaynaklara yönelme olasılıkları düşüyor olabilir. Eşlerinden aldıkları destek nedeni ile eşlerinin kendisine yatırım yaptığını düşünen bireyler karşılıklılık ilkesine dayalı olarak eşlerine ve ilişkilerine daha fazla yatırım yapıyor olabilirler. Algılanan eş desteği arttıkça ilişkiye yapılan yatırımın da artması eşlerin partnerlerinin çabasına karşılık verme eğilimleri ile de açıklanabilir.

Yatırım boyutunu yordayan bir diğer değişken de ilişki süresidir. Yatırım boyutu ve ilişki süresi arasındaki ilişkiye bakıldığında ilişki süresinin yatırımı pozitif yönde anlamlı yordadığı görülmektedir. Analiz sonucu elde edilen bulgu literatürde yer alan ilişki süresi uzadıkça yatırım miktarının arttığı sonucuna ulaşan çalışmaları (Rusbult, 1983, s. 114; Rusbult, Johnson, Morrow, 1986, s. 87; Uzun, 2017, s. 35) desteklemektedir.

Eşlerin ilişkilerine harcadığı emekler, ödedikleri bedeller şeklinde tanımlanan (İdiz, 2009, s. 4) yatırım, ilişki süresi uzadıkça ilişkiye harcanan emek ve ödenen bedeller artacağı için ilişki süresi ile doğru orantılı olarak artmaktadır. Dolayısıyla da bireyler ilişkiye olan bağlanımı ve ilişki istikrarına katkıda bulunan yatırımlarla ilişkilerini sürdürme eğilimine girmektedirler (Rusbult, 1979, s. 172). İlişki süresinin yatırımı pozitif yönde yordamasının sebebi olarak eşlerin zaman ilerledikçe birbirlerine olan bağlanımlarının artması sonucu ilişkilerinin istikrarlı bir biçimde sürmesi için daha fazla yatırım yapmaları olabilir.

Yapılan çoklu regresyon analizi sonucunda yaş değişkeninin de yatırımı anlamlı bir biçimde yordadığı görülmektedir. Yaş değişkeni yatırım boyutunu literatürün (İdiz, 2009, s. 79) aksine negatif bir biçimde yordamaktadır. İlişki yatırımı ilişki doyumu arttıkça artmakta (Duran, 2010, s. 60), ilişki doyumu ise eşlerin yaşları ilerledikçe artmaktadır (Bookwala ve Jacobs, 2004, s. 332; Gorchoff, John ve Helson, 2008, s. 1197; Weinstein, Powers ve Laverghetta, 2010). Bu çerçevede yaşın ilişki yatırımını pozitif yönde yordaması beklenirken bu çalışmada aksine yönelik bulgu elde edilmiştir. Yaş ilişki doyumunu anlamlı olarak yordamasa da katılımcıların yaşları arttıkça ilişki doyumu düşmektedir. Yaşın yatırımı negatif yordamasının sebebi eşlerin ilerleyen yaşla birlikte ilişkilerinden daha az doyum sağladıklarını düşünmeleri olabilir. Katılımcıların yaklaşık olarak üçte birinin 40 yaş ve üzerinde olması nedeni ile orta yaş döneminin gelişim görevi gereği yaşamlarını ve yaşamlarının en önemli bileşeni olan evliliklerini de gözden geçiriyor olabilirler. Bu nedenle ilişkilerinden eskisi kadar doyum alamıyor ve ilişkilerine de yatırım yapmıyor olabilirler. Diğer yandan eşler ilerleyen yaşlarda ilişkilerine ve birbirlerine daha fazla bağlandıkları için diğerini kaybetmeyeceğini düşünerek ilişkilerine yatırım yapma gereği de duymuyor olabilirler. Bu çalışmada da görüldüğü gibi ilişki süresi arttıkça eşleri dışında başka bir seçeneği düşünme olasılıkları da düştüğü için eşinin de kendisi gibi başka bir alternatifi düşünmeyeceğini varsayıyor bu nedenle de yatırım yapma gereği duymuyor olabilirler. Bununla beraber ilişki süresinin artması yaşın artışı ile paralellik göstermeyebilmektedir. Kişiler geç tanışıp evlendiyse ilişki süreleri kısa olabilir. Dolayısıyla bireyler ilişki süresi artsa bile yaşları ilerledikçe ilişkilerine yatırım yapmıyor olabilirler. İlişkilerine yatırım yapmak için ilişki sürelerini değil yaşlarını kriter olarak alıyor olabilirler. Yine artan yaş ile birlikte bireyler kendilerine daha fazla yönelrek ilişkilerine yatırım yapmıyor olabilirler.

5.3. Öneriler

Mevcut araştırma bulgularına göre uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik olarak şu önerilerde bulunulabilir:

5.3.1. Uygulayıcılar için öneriler

- Araştırma sonuçlarına göre algılanan eş desteğinin ilişki istikrarına pozitif yönde katkısı olduğu görülmüştür. Bu bulgu ilişkilerin istikrarlı bir biçimde sürmesi için algılanan eş desteğinin yüksek düzeyde olması gerektiğine işaret etmektedir. Bu nedenle ilişki istikrarının sarsıldığının tespit edildiği çiftlerle çalışılırken eşlerin algıladıkları eş desteğinin ilişki istikrarındaki yeri ve önemini fark etmelerine yönelik çalışmalar gerçekleştirilebilir.
- Eşlerin birbirlerine destek olmak için sergileyebilecekleri davranışları kazandırmak için seminer ve psikoeğitim programları uygulanabilir.
- İlişki süresi uzadıkça eşlerin duygusal paylaşımlarının azalması ve birbirlerine karşı duyarsızlaşması olasılığı nedeni ile eşlerin birbirinin desteğini eskisine oranla daha düşük algılayabileceği ve bu nedenle ilişkisini sürdürme konusunda istekli olmayabileceği dikkate alındığında, eşlerin duygusal paylaşımlarını arttırarak birbirlerine daha özenli davranmaları konusundaki farkındalıkları arttırılabilir.
- Araştırma sonuçlarına bakıldığında ilişki yükleme biçimlerinin ilişki istikrarına negatif yönde katkıda bulunduğu görülmektedir. Bu bulgu ilişkilerin istikrarlı bir biçimde devam edebilmesi için çiftlerin ilişkilerine yaptıkları olumsuz yüklemelerin azalması gerektiğine işaret etmektedir. İlişki istikrarı sarsılan çiftlerin ilişkilerine yaptıkları hatalı yüklemelerin ilişki doyumu ve ilişkiye yapılan yatırım gibi boyutları nasıl etkilediğini fark etmelerini sağlayacak, olumsuz davranış ve durumları dışsal, geçici ve duruma özgü nedenlere yüklemelerini kolaylaştırmak için bilişsel davranışçı yaklaşıma dayalı müdahaleler gerçekleştirilebilir.
- Araştırma sonuçlarına göre algılanan eş uyumunun ilişki istikrarına pozitif yönde katkı sunduğu görülmektedir. Bu bulgu ilişkilerin istikrarlı bir biçimde sürdürülebilmesi için evli bireylerin eşleriyle kendilerini uyumlu algılamaları gerektiğine işaret etmektedir. İlişki istikrarı bozulan çiftlerin,

eşleriyle kendilerini uyumlu görmelerine engel teşkil eden nedenlerin ortadan kaldırılması ile ilgili çalışmalar yapılabilir.

5.3.2. Araştırmacılar için öneriler

- Bu çalışma ilişki istikrarları ile ilgili yalnızca evli bireylerle çalışılmıştır. Partnerlerin evli olmadığı durumlarda da ilişki istikrarı ile ilgili çalışmalar yapılabilir.
- Bu çalışmada ilişki yükleme biçimleri ve algılanan eş desteği ölçeklerinin toplam puanları alınarak ilişki istikrarı ile ilişkisi incelenmiştir. İlişki yükleme biçimleri ve algılanan eş desteği ölçeklerinin alt boyutlarının ilişki istikrarının alt boyutları ile ilişkisine de bakılabilir.
- Algılanan eş uyumu ile ilgili ölçekler kullanılarak da algılanan eş uyumu ile ilgili araştırmalar yapılabilir.
- Çalışmanın katılımcıları heteroseksüel birliktelikleri olan bireylerden oluşmaktadır. Ancak günümüzde farklı ilişki türleri de bulunmaktadır. Homoseksüel birlikteliği olan bireylerin ilişki istikrarları ile ilgili de çalışılabilir.
- İlişki istikrarını yordayan değişkenlerin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için kadınlar ve erkekler için ayrı ayrı regresyon analizleri gerçekleştirilebilir.
- Araştırma sonuçlarına bakıldığında yaş değişkeninin yatırım alt boyutunu literatürün tersine negatif yönde yordadığı görülmüştür. Bu durumun farklı kültürlerde nasıl bir örüntü gösterdiğini belirlemek adına kültürlerarası çalışmalar gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

Acitelli, L.K. and Antonucci, T.C. (1994). Gender differences in the link between marital support and satisfaction in older couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(4), 688-698.

Agnew, C. R., Van Lange, P. A. M., Rusbult, C. E., and Langston, C. A. (1998). Cognitive interdependence: Commitment and the mental representation of close relationships. *Journal of Personality and Social Pyschology*, 74 (4), 939- 954.

Akbalık-Doğan, Ö. (2010). *Evli bireylerde olumlu yanılsama: ilişki bağlanımı ile nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişkiler.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Akbalık-Doğan, Ö. ve Büyükşahin Sunal, A. (2011). Evliliklerde olumlu yanılsama: İlişki bağlanımı ile nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26 (67), 70-82.

Akın, H. B. ve Şentürk, E. (2012). Bireylerin mutluluk düzeylerinin ordinal lojistik regresyon analizi ile incelenmesi. *Öneri,* 10 (37), 183-193.

Ancona, D. (1992). *The classics and the contemporarv: A New blend of small group theory.* Alfred P. Sloan School of Management. Massachusetts: Massachusetts Institute of Technology.

Altun, E. (1994). *Sağlıklı toplumlar için sağlıklı aileler*. Sivas: Rektörlük Basımevi.

ASH, C. (2001). The purpose of marriage. *Churchman*, 115 (1), 17-29.

Atçeken, E. (2014). *İlişkilerdeki yüklemelerin, bağlanmanın, eş benzerliğinin ve problem çözme becerilerinin eş desteğini yordaması.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitiüsü.

Aydın, O. ve Baran, G. (2010). Toplumsal değişme sürecinde evlenme ve boşanma. *Toplum ve Sosyal Hizmet,* 21 (2), 117-126.

Baron, R.A and Bryne, D. (2000). *Social psyhology*. Boston: Ally And Bocon.

Başer, Z. (2006). *Aileden algılanan sosyal destek ile kendini kabul düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Baxter, L. A. (1986). Gender differences in the heterosexual relationship rules embedded in break-up accounts. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3, 289–306.

Bedük, A. ve Ertürk, E. (2015). Sosyal mübadele teorisi bağlamında güç mesafesi ve örgütsel adalet algılamalarının örgütsel vatandaşlık davranışı üzerindeki etkisi: bir araştırma. *İşletme Bilimi Dergisi,* 3 (1), 1-19.

Berkman, L.F., Glass, T., Brisette İ. and Seeman T.E. (2000). From social integration to health: Durkhiem in the new millenium. *Social Science and Medicine*. 51, 843-857.' den aktaran Günsel, D. A. (2013). *Evli Bireylerin Algıladıkları Eş Desteğinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi: KKTC Örneği.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Bilecen, N. (2007). *Yakın ilişkilerde stres ve stresle başa çıkma: Yatırım modeline göre bir inceleme.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Anakara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bilgin, N.ve Leblebici, Ç. (2016). Sosyal algı ve atıflar. N. Bilgin, *Sosyal psikoloji* içinde (s.303-348). İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.

Bookwala, J. and Jacobs, J. (2004). Age, marital processes, and depressed affect. *The Gerontologist,* 44 (3), 328-338.

Bradbury, T. N., and Fincham, F. D. (1990). Attributions in marriage: Review and critique. *Psychological Bulletin,* 107, 3-33.

Branje, S. J. T., Van Aken, M. A. G. and Van Lieshout C.F.M. (2002). Relational support in families with adolescents. *Journal of Family Psycholog,* 16 (3), 351-362.

Buğa, D. (2009). *Yakın ilişiklerde istikrar: Bağlanma stilleri ve toplumsal cinsiyet rolleri açısından bir karşılaştırma.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal BİIimler Üniversitesi.

Bülbül, Ş. ve Giray, S. (2011). Sosyodemografik özellikler ile mutluluk algısı arasındaki ilişki yapısının analizi. *Ege Akademik Bakış*, 11 (Özel Sayı), 113-123.

Büyükşahin, A. (2006). *Yakın ilişkilerde bağlanım: Yatırım modelinin bağlanma stilleri ve bazı ilişkisel değişkenler yönünden incelenmesi.* Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal BİIimler Üniversitesi.

Büyükşahin, A., Hasta. D. ve Hovardaoğlu, S. (2005). İlişki istikrarı ölçeği(iiö): Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Türk Psikoloji Yazıları,* 8 (26), 25-35.

Cingisiz, N. ve Murat M. (2010). Evlenmek için birbirlerini tercih eden çiftlerin duygusal zekâ düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 9 (1), 99-114.

Can, H. (2013). *İlköğretim okullarında çalışan evli öğretmenlerin eş tükenmişlik düzeyleri ile eş desteği, evlilik yetkinliği ve stresle başa çıkma stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla: Sıtkı Koçman Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Caplan, N. and Nelson, S. D. (1973). On being useful: The nature and consequence of psychological resarch on social problems. *American Psychologists*, 28, 199-211.'den aktaran Eylen, B. (2001). *Bilgi Verici Danışmanlığın Kanser Hastalarının Ailelerinin Sosyal Destek Becerileri Üzerine Etkisi.* Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Carter, A.M. (2001). *Investigating the interface of the investment model of interpersonal relationships and adult attachment style.* Canada: Queen's University.'den aktaran Buğa, D. (2009). *Yakın İlişiklerde İstikrar: Bağlanma Stilleri ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Açısından Bir Karşılaştırma.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi.

Cobb, S. (1976). Social support as a moderator of life stress. *Psychosomatic Medicine*, 38 (5).

Cohen, S. and Wills, T.A. (1985). Stress, social support and the buffering hypothesis. *Psyhological Bulletin.* 98(2), 310-357.'den aktaran Başer, Z. (2006). *Aileden Algılanan Sosyal Destek ile Kendini Kabul Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum

Cohen, J. (1988). Statistical power analysis for the behavioral sciences. 2nd.

Cox, C. L., Wexler, M. O., Rusbult, C. E., and Gaines Jr, S. O. (1997). Prescriptive support and commitment processes in close relationships. *Social Psychology Quarterly,* 60 (1), 79- 90.

Curun, F. (2006). *Yüklemeler, iletişim çatışmaları, cinsiyet ve cinsiyet rolü yönelimi ile evlilik doyumu arasındaki ilişki.* Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniverisitesi, Sosyal Bilimler Ensititüsü.'den aktaran Turan, F. (2015). *Ailede bütünlük duygusunun ve eş desteğinin evlilikte problem çözme becerisini yordaması.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Cüceloğlu, D. (1991). *İnsan ve davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çağ, P. (2011). *Evli bireylerde eş desteği ve evlilik doyumu*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çağ, P. ve Yıldırım, İ. (2013). Evlilik doyumunu yordayan ilişkisel ve kişisel değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (39), 13-23.

Çelik, M. (2006). *Evlilik doyum ölçeği geliştirme çalışması.* Yayınlanmamış doktora tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çimen, Ş.E. (2007). Görücü usulü ve anlaşarak evlenen bireylerin çeşitli sosyal psikolojik faktörler yönünden karşılaştırılması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal bilimler Enstitüsü.

Davey, A. Fincham, F. D., Beach, S. R. H. and Bradbury, G. H. (2001). Attributions in marriage: Examining the entailment model in dyadic context. *Journal Of Family Psychology*, 15 (4), 721-734.

Dehle, C., Larsen, D. and Landers, J. E. (2001). Social support in marriage. *The American Journal of Family Therapy,* 29, 307-324.

Demir, Y. ve Durmuş, E. (2015). Uzun evlilikler: Bir yastıkta kırk yıl. *Uluslararası Sosyal Araştırma Dergis,* 8 (36). 636-645.

Demircioğlu, A. (2014). Gazali felsefesinde evlilik öncesi eğitim: Eş seçerken dikkat edilmesi gerekenler. *Ekev Akademi Dergisi,* 18 (59). 81-88.

Drigotas, S. M. and Rusbult, C. E. (1992). Should I stay or should I go? A dependence model of breakups. *Journal of Personality and Social Psychology,* 62, 62-87.

Duran, Ş. (2010). *Evlilik öncesi ilişi geliştirme programının romantik ilişkiler yaşayan üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri, çatışma iletişim tazları ve ilişki istikrarları üzerine etkisinin incelenmesi.* Yayımlanmamaış Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Edwards, A., C., Nazroo, J.,Y. and Brown, G. W. (1998). Gender differences in marital support following a shared life event. *Social science and medicine*, 46 (8), 1077-1085.'den aktaran Günsel, D. A. (2013). *Evli Bireylerin Algıladıkları Eş Desteğinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi: KKTC Örneği.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Ekşi B. (2005). Evliliğe hazırlık aşamasındaki karı-koca adaylarının evlilik ve anne-baba olma üzerine düşünceleri. *Aile ve Toplum Dergisi*, 2 (8), 67-75.

Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N. ve Alpkan, R. L. (2005). Evlilik uyumu. *Düşünen Adam,* 18 (1), 39-47.

Eylen, B. (2001). *Bilgi verici danışmanlığın kanser hastalarının ailelerinin sosyal destek becerileri üzerine etkisi.* Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Fışıloğlu, H. (1992). Lisansüstü öğrencilerinin evlilik uyumu. *Psikoloji Dergisi*, 7 (28), 16-24.

Field, A. (2013). Discoveringstatisticsusing IBM SPSS statistics. sage.

Fincham, F. D., Beach, S. and Nelson, G. (1987). Attribution processes in distressed and nondistressed couples: 3. causal and responsibility attributions for spouse behavior ı. *Cognitive Therapy and Research,* 11 (1), 71-86.

Fincham, F.D., ve Bradbury, T. N. (1987). The impact of attributions in marriage: A longitudinal analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53 (3), 510-517.

Fincham, F.D., and Bradbury, T. N. (1989). Perceived responsibility for marital events: Egocentric or partner-centric bias? . *Journal of Marriage and the Family*, 51, 27-35.

Fincham, F.D., and Bradbury, T. N. (1992). Assesing attributions in marriage: The relationship attribution measure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62 (3), 457-468.

Fitzpatrick, J. and Sollie. D. L. (1999). Unrealistic gendered and relationship spesific beliefs: Contributions to investments and commitment in dating relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 16 (6), 852-868.

Fletcher, G. J. O., Fincham, F. D., Cramer, L. and Heron, N. (1987). The role of attributions in the development of dating relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53 (3), 481-489.

Gardner, K. A. and Cutrona, C. E. (2004). *Social support communication in families*. In A. L. Vangelisti (Ed.). Handbook of Family Communication'dan aktaran Tan, C.C. (2016). *Evli çiftlerde zihin kuramı ölçek değerlerinin, evlilik doyumu ve eş desteğine olan etkisinin incelenmesi.* Yayımlanmamış doktora tezi. İstanbul: Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Garson, G. D. (2006). Topics in multivariate analysis. https://www2.chass.ncsu.edu/garson/pa765/structur.htm. (Erişim tarihi: 25.07.2018).

Gazali. (1998). El Munkızu Mine'd – Dalâl (dalâletten hidayete). Çeviren: Yapla Pakiş. İstanbul: Umran Yayınları'dan aktaran Demircioğlu, A. (2014). Gazali felsefesinde evlilik öncesi eğitim: Eş seçerken dikkat edilmesi gerekenler. *Ekev Akademi Dergisi,* 18 (59). 81-88.

George, D. and Mallery, P. (2016). IBM SPSS Statistics 23 step by step: A simple guideand reference. Routledge.

Goodfriend, W. and Agnew, C. R. (2008). Sunken costs and desired plans: Examining different types of investments in close relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 34, 1639-1652.

Gorchoff, S. M., John, O. P. and Helson, R. (2008). Contextualizing change in marital satisfaction during middle age. *Psychological Science,* 19 (11), 1194-1200.

Günay, S. (2007). *Evlilik çatışması, nedensellik-sorumluluk yüklemeleri, eşlerin evlilik ilişkisinden sağladıkları genel doyuma ilişkin görüşleri* ve evliliğe ilişkin değerlendirmeler arasındaki ilişkiler. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güney, S. (2012). *Sosyal Psikoloji*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Güngör, D. (1996). *Turkish university students' relationships with their friends and families: Social support, Satisfaction and Loneliness*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Günsel, D. A. (2013). *Evli bireylerin algıladıkları eş desteğinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi: KKTC örneği.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Hair, J. F., Risher, J. J., Sarstedt, M. and Ringle, C. M. (2019). When to use and how to report the results of PLS-SEM. *European Business Review*, 31 (1), 2-24.

Hawkins, D. and Booth, A. (2005). Unhappily ever after: Effects of long-term, low quality marriages on well-being. *Social Forces*, 84 (1), 451-470.

Hayward, M. and Zhang, Z. (2006). Gender, the marital life course, and cardiovascular disease in late midlife. *Journal of Marriage and Family*, 68 (3), 639-657.

Heller, K., Swindle R.W. Jr. and Dusenbury L. (1986). Component social support processes: Comments and ıntegration. *Journal of Consulting and Clinical*

Psychology. 54 (4), 466-470.'den aktaran Günsel, D. A. (2013). *Evli Bireylerin Algıladıkları Eş Desteğinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi: KKTC Örneği.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Helms, H. M. and Buehler, C. (2007). Marital quality and personal well being: A metaanalysis. *Journal Of Mariage And Family*, 69, 576-593.

Holahan, C. J. and Moos, R. H. (1982). Social support and adjustment: Predictive benefits of social climate indices. *American Journal of Community Pschology,* 10 (4), 403-415.

Holtzworth-Munroe, A. and Jacobson, N. S. (1985). Causal attributions of married couples: When do they search for causes? What do they conclude when they do? *Journal of Personality and Social Psychology,* 48 (6), 1398 1412.'den aktaran Doğan, Ö. A. (2010). *Evli bireylerde olumlu yanılsama: İlişki bağlanımı ile nedensel ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişkiler.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Homans, G. C. (1958). Socıal behavıor as exchıange. *Chicago Journals,* 63 (6), 597-606.

House, J. S. (1981). Social support and social structure. *Sociological Forum*, (2), 135-146.

Hovardaoğlu, S. (1996). Sosyal mübadele: Evlilikle ilgili değerlendirmelere etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi,* 11 (36), 12-24.

Huck, S. W. (2012). Reading statistics and research. Boston, Massachusetts: Pearson Education.

Hünler, O. S. ve Gençöz, T. (2003). Boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumu ilişkisi: algılanan evlilik problemleri çözümünün rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18 (51), 99-108.

Işınsu- Halat, M. (2009). *Yatırım kuramı bağlamında evli çiftlerde uyum, nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri ile yalnızlık arasındaki bağlantılar.* Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversites, Sosyal Bilimler Üniversitesi.

İdiz, Z. (2009). *Evlilik uyumu, evlilik yatırımı, aile içi şiddet ve intihar girişimi arasındaki bağlantıların sosyal psikolojik açıdanincelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Impett, E. A., Bears, K. P. and Peplau, L. A (2001). Testing the investment model of relationship commitment and stability in longitudinal study of married couples. *Current Psychology,* 20 (4), 312–326.

Jacobson, D. E. (1986). Types and timing of social support. *Journal of Health and Social Behaviour,* 27 (9), 250-264.

Kabasakal, Z. ve Soylu Y. (2016). Evli bireylerin evlilik doyumunun cinsiyet ve eş desteğine göre incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi,* 5 (4), 208-214.

Kadar, E. and Shaw, R. (2000). Toward an ecological field theory of perceptual control of locomotion. Ecological Psychology, (12), 141–180.'den aktaran Atçeken, E. *İlişkilerdeki yüklemelerin, bağlanmanın, eş benzerliğinin ve problem çözme becerilerinin eş desteğini yordaması.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2004). *Yeni İnsan ve İnsanlar.* İstanbul: Evrim Kitap.

Kara, N. (2013). *Çiftlerde yükleme biçimleri, çatışma çözme stilleri ve eşin duygu dışavurum tarzları ile çift uyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karney, B. R. and Bradbury, T. N. (2000). Attributions in marriage: State or trate? A growth curve analysis. *Journal of Personality and Social Psycholoy,* 78 (2), 295-309.'den aktaran Günay, S. (2007). *Evlilik Çatışması, Nedensellik-Sorumluluk Yüklemeleri, Eşlerin Evlilik İlişkisinden Sağladıkları Genel Doyuma İlişkin Görüşleri* ve Evliliğe İlişkin Değerlendirmeler Arasındaki İlişkiler. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Katz, J., Beach, S. R. and Anderson, P. (1996). Self-enhancement versus selfverification: Does spouse support always help? *Cognitive Therapy and Research,* 20, 345-360.

Kaya, M. (2009). *Üniversite adaylarının anne-babalarına uygulanan sosyal destek programının algılanan eş desteğive adayın anne-babadan algıladığı desteğe etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaynak, B. D. (2014). *İlişki çatışmalarında duygu ifade biçimleri: yatırım modeli açısından bir inceleme.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kef, S. (1997). The personel networks and social supports of blind and visually ımpaired adolescents. *Journal Of Visual Impairment and Blindness*, 91, 236-244'dan aktaran Günsel, D. A. (2013). *Evli Bireylerin Algıladıkları Eş Desteğinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi: KKTC Örneği.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Koçak, A. (1999). Davranışların nedenlerini algılama: Yükleme kuramları. *Selçuk İletişim.* 1 (1), 108-120.

Kongar, E. (1986). *Türkiye Üzerine Araştırmalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Le, B., and Agnew, C.R. (2003). Commitment and its Theorized Determinants: A Meta-analysis of The Investment Model. *Personal Relationships, 10*, 37-57.

Lange, P. A. M. V. and Balliet, D. (2015). *Hand book of personality and social psychology.* American Psychological Associations.

Lawrence, E. (2008). Partner support and marital satisfaction: Support amount, adequacy, provision and solicitation. *Personal Relationship,* 15, 445-463.

Lewin, K. (1951). Field theory in social science. New York: Harper & Row.

Malatyalı, M. K. (2014). *Evli çiftlerde algılanan gücün bağlanma boyutları ve yatırım modeli değişkenleri açısından incelenmesi.* Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Manap, J., Kassım, A. C., Hoesnı, S., Nen, S., Idrıs, F., Ghazalı, F. (2013). The purpose of marriage among single malaysian youth. *Procedia Social And Behavioral Science,* 112-116.

Okutan, N. ve Büyükşahin-Sunal, A. (2010). Romantik ilişkilerde bağlanım: Dindarlık algısı ve romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargılar. *Türk Psikoloji Yazıları,* 13 (26), 80-88.

Oksal, A. ve Sadioğlu, Ö. (2009). Bursa ili merkez ilçelerindeki okullarda öğrenim gören lise son sınıf öğrencilerinin gelecek zaman perspektifleri üzerine bir çalışma. *E-Journal Of New World Sciences Academy*, 4 (1), 128-138.

Özgüven, İ. E. (2009). *Evlilik ve aile terapisi* (2. basım). Ankara: Pdr Yayınları.

Pallant, J. (2005). *SPSS survival manual: A step by step guide to data analysis using SPSS for Windows* (version 12). Bershire: Open University Press.

Perrine, R. M. (1999). Please see me: Students' reactions to professor's request as a function of attachment and perceived support. *Journal of Experimental Education*, (68), 60-73.'den aktaran Atçeken, E. *İlişkilerdeki Yüklemelerin, Bağlanmanın, Eş Benzerliğinin ve Problem Çözme Becerilerinin Eş Desteğini Yordaması.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Pracidano, M. E. and Heller, K. (1983). Measures of perceived social support from friend and from family: Three validation studies. American Journal of Community Psychology, 11, 1-22

Pugliesi, K. and Shook, S. L. (1998). Gender, ethnicity and network characteristics: Variation in social support resources. *Sex Roles*, (38), 257-269.

Qari, S. (2014). "Marriage, adaptation and happiness: Are there long-lasting gains to marriage?", *Journal of Behavioral and Experimental Economics*, 50, 29-39.'den aktaran Demir, Y. ve Durmuş, E. (2015). Uzun evlilikler: Bir yastıkta kırk yıl. *Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi,* 8 (36), 636-645.

Richman, J. M., Rosenfeld, L. B. and Bowen G. L. (1998). Social support for adolescents at risk of school failure. *Social Work,* (43), 309-323.

Ross, C. E. and Mirowsky, J. (2002). Family relationships, social support and subjective life expectancy. *Journal Of Health And Social Behavior*, 43(4), 469- 489.

Rusbult, C. E. (1980). Commitment and satisfaction in romantic associations: a test of the investment model. *Journal Of Experımental Socıal Psychology*, 16, 172-186.

Rusbult, C. E. (1983). A longitudinal test of the investment model: The development (and deterioration) of satisfaction and commitment in heterosexual involvements. Journal *Of Personality And Social Psychology*, *45* (1), 101-117.'den aktaran Yılmaz, H.A. (2014). *Yakın İlişkilerde izlenim ayarlamacılığı ve özbilincin yatırım modeli çerçevesinde incelenmesi.* Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Rusbult, C. E., and Arriage, X.B. (1997). Interdependence theory. S. Duck (Ed.), Handbook of Personal Relationships, (s:221-250), England: John Wiley & Sons Ltd.

Rusbult, C. E. and Buunk, B. P. (1993). Commitment processes in close relationships: An interdependence analysis. *Journal of Social and Personal Relationships*, 10 (2), 175-204'dan aktaran Kaynak, B.D. (2014). *İlişki çatışmalarında duygu ifade*

biçimleri: yatırım modeli açısından bir inceleme. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Rusbult, C. E., Drigotas, S. M., and Verette, J. (1994). The investment model: An interdependence analysis of commitment processes and relationship maintenance phonomena. D. Canary., L. Stafford (Eds.), Communication and relational maintenance (s: 115-139). New York: Academic Pres.'den aktaran Taluy, N. (2013). *İkili ilişkilerde mükemmeliyetçilik ve çatışma çözme tepkileri: yatırım moeli çerçevesinde yapılan bir çalışma.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Rusbult, C. E., Johnson, D. J. and Morrow, G. D. (1986). Predicting satisfaction and commitment in adult romantic ınvolvements: An assessment of the generalizability of the ınvestment model. *Social Psychology Quarterly,* 9 (1), 81-89.

Rusbult, E. C., Lange, P. A. M. V., Wildschut, T., Yovetich, N. A. and Verette, J. (2000). Perceived superiority in close relationships: Why it exists and persists. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79 (4), 521-545.

Rusbult, C. E., Martz, J. M. and Agnew, C. R. (1998). The ınvestment model scale: Measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives, and investment size. *Personal Relationships, 5,* 357-391.

Rusbult, C. E., Zembrodt, I. M., &Gunn, L. K. (1982). Exit, voice, loyalty, and neglect: Responses to dissatisfaction in romantic involvements. *Journal of Personality and Social Psychology*, 43, 1230- 1242.

Spink, P. (2005). Rethinking field research: Accounts and places. Redalyc.org. 8. http://redalyc.uaemex.mx/redalyc/pdf/537/53700819.pdf. (Erişim tarihi: 31.03.2018).

Sprecher, S. (1988). Investment model, equity, and social support determinants of relationship commitment. *Social Psychology Quartely,* 51 (4), 318- 328.

Stack, S. and Eshleman, J. R. (1998). Marital status and happiness: a nation study. *Journal Of Marriage And Family*, 60 (2), 527-536.

Stutzer, A., ve Frey, B. S. (2006). Does marriage make people happy, or do happy people get married?. *The Journal of Socio-Economics*, 35 (2), 326-347.

Tabachnick, B. G. and Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. New York: Allyn& Bacon/PearsonEducation.

Tardy, C. (1985). Social support measurement. *American Journal of Community Psychology*, 133, 187-202.

Thibaut, J. W. and Kelley, H. H. (1959). *The social psvchology of groups*. New York: Wiley.'den aktaran Buğa, D. (2009). *Yakın ilişiklerde istikrar: Bağlanma stilleri ve toplumsal cinsiyet rolleri açısından bir karşılaştırma.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal BİIimler Üniversitesi.

Thompson, J. S. and Snyder, D. K. (1986). Attribution theoryin intimate relationships: A methodological review. *The American Journal of FAmily Therapy, 14, 123-138.*'dan aktaran Tutarel-Kışlak, Ş. (1997). Evlilik uyumu ile nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi.*12 (40), 55-64.

Tutarel- Kışlak, Ş. (1995). *Cinsiyet, evlilik uyumu, depresyon ile nedensel ve sorumluluk yüklemeleri arası ilişkiler üzerine bir araştırma.* Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Turan, F. (2015). *Ailede bütünlük duygusunun ve eş desteğinin evlilikte problem çözme becerisini yordaması.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Tutarel Kışlak, Ş. (1997). Evlilik uyumu ile nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi,* 12 (40), 55-64.

Uchino, B., N., Uno, D. and Holt, J., (1999). Social support, physiological processes, and health. *Current Directions in Psychological Science, 8*, (5), 145-148

Uzun, K. N. (2017). *Bağlanma stilleri ile evlilikte ilişki istikrarı arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Vinokur, A. D., Price, R. H. and Caplan, R. D. (1996). Hard times and hurtful partners: How financial strain affects depression and relationship satisfaction of unemployed persons and their spouses. *Journal of Personality and Social Psycholog,* 71 (1), 166-179.

Weinstein, L. Powers, J. and Laverghetta, A. (2010). College students' chronological age predicts marital happiness regardless of length of marriage. *College Student Journal,* 44 (2). 413-423.

Williams, K. and Umberson, D. (2004). Marital status, marital transitions, and health: a gendered life course perspective. *Journal of Health and Social Behaviour*, 45 (1), 81–98.

Wong, P. T. P. and Weiner, B. (1981). When people ask "why" questions, and the heuristics of attributional search. *Journal of Personality and Social Psycholog,* 40 (4), 650-663.

Xu, Y. and Burleson, B. R. (2001). Effects of sex, culture, and support type on perceptions of spousal social support: An assessment of the "support gap" hypothesis in early marriage. *Human Communication Research, 27,* 535–566.'den aktaran Çağ, P. (2011). *Evli bireylerde eş desteği ve evlilik doyumu.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldırım, N. (2004). Türkiye'de boşanma ve sebepleri. *Bilig*, 28, 59-81.

Yenilmez, Ç. (Ed.) (2012). *Aile yapısı ve ilişkileri*. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayını.

Yıldırım, İ. (1997). Algılanan sosyal destek ölçeğinin geliştirilmesi, güvenirliği ve geçerliği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (13), 81-87.

Yıldırım, İ. (2016). Eş destek ölçeğinin geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi,* 3 (22), 19-26.

Yılmaz, H.A. (2014). *Yakın İlişkilerde izlenim ayarlamacılığı ve özbilincin yatırım modeli çerçevesinde incelenmesi.* Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmaz, T. ve Kalkan M. (2010). Evlilik öncesi ilişkileri geliştirme programının çiftlerin ilişki doyumuna etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10 (3), 1896-1920.

http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist (Erişim tarihi: 14.07.2019).

EKLER

EK 1. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ ETİK KURUL KARARI

EK 2. İLİŞKİ İSTİKRARI ÖLÇEĞİ SEÇİLMİŞ MADDELER

EK 3. İLİŞKİ İSTİKRARI ÖLÇEĞİ KULLANIM İZNİ

EK 4. İLİŞKİ YÜKLEME ÖLÇEĞİ SEÇİLMİŞ MADDELER

EK 5. İLİŞKİ YÜKLEME ÖLÇEĞİ KULLANIM İZNİ

EK 6. EŞ DESTEĞİ ÖLÇEĞİ SEÇİLMİŞ MADDELER

EK 7. EŞ DESTEĞİ ÖLÇEĞİ KULLANIM İZNİ

EK 8. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

EK 1. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ ETİK KURUL KARARI

Evrak Kayıt Tarihi: 13.10.2017	Protokol No: 113349	Tarih: 27.10.2017

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Eğitim Bilimleri
BAŞLIK:	Evli Bireylerde İlişki Yükleme Biçimleri ve Algıladıkları Eş Desteğinin İlişki İstikrarı ile İlişkisi
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Yrd. Doç. Dr. Yıldız KURTYILMAZ
TEZ YAZARI:	Selinay AKTAŞ AKBAYRAK
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu

Prof.Dr. Coşkun BAYRAK
(Başkan-Eğitim Fak.)

Prof.Dr. T. Volkan YÜZER
(Başkan Yardımcısı-Açıköğretim Fak.)

Prof.Dr. Esra CEYHAN
(Eğitim Fak.)

Prof.Dr. Münevver ÇAKI
(Güzel Sanatlar Fak.)

Prof.Dr. M. Erkan ÜYÜMEZ
(İkt. ve İdari Bil. Fak.)

Prof.Dr. Handan DEVECİ
(Eğitim Fak.)

Prof.Dr. Emel ŞIKLAR
(İkt. ve İdari Bil. Fak.)

EK 2
İLİŞKİ İSTİKRARI ÖLÇEĞİ
(SEÇİLMİŞ MADDELER)

Bu ölçek duygusal ilişkilerinize ilişkin duygu ve düşüncelerinizi belirlemek amacıyla uygulanmaktadır. Bu çalışmadan elde edilen bilgiler sadece araştırma amacına yönelik olarak kullanılacaktır.

1. İLİŞKİ DOYUMU

1. Şu anki yakın ilişkinizi göz önüne alarak, aşağıdaki ifadelerden her birine ne derece katıldığınızı belirtiniz.

	Tamamen yanlış	Oldukça yanlış	Oldukça Doğru	Tamamıyla Doğru
b) Birlikte olduğum kişi beraberce bir şeyler yapma, beraber olmaktan keyif alma gibi arkadaşlık gereksinimlerimi karşılıyor.				

4. İlişkim ideal bir ilişkiye yakındır.

Tamamen Yanlış Tamamen Doğru

1	2	3	4	5	6	7	8	9

2. SEÇENEKLERİN NİTELİĞİNİ DEĞERLENDİRME

1. Lütfen bir başkasıyla beraber olduğunuzu varsayın ve sizce bu kişi gereksinimleriniz ne oranda karşılardı, tahminlerinizi göz önüne alarak aşağıdaki ifadelerin her birine ne derece katıldığınızı belirtiniz.

	Tamamen yanlış	Oldukça yanlış	Oldukça Doğru	Tamamıyla Doğru
e) Duygusal olarak bağlanmış hissetme, bir başkası iyi hissettiğinde iyi hissetme gibi duygusal bağlılık gereksinimlerim bir başkasıyla beraber olsam da karşılanabilir.				

2. Birlikte olduğum kişi dışında bana çok çekici gelen insanlar var.

Tamamen Yanlış Tamamen Doğru

1	2	3	4	5	6	7	8	9

3. Bir başkasıyla flört etme, kendi kendime ya da arkadaşlarımla zaman geçirmek gibi seçeneklerim de var.

Tamamen Yanlış Tamamen Doğru

1	2	3	4	5	6	7	8	9

3.İLİŞKİ YATIRIMI

1. Şu andaki ilişkinizi göz önüne alarak, aşağıdaki ifadelerin her birine ne derecede katıldığınızı belirtiniz.

	Tamamen yanlış	Oldukça yanlış	Oldukça Doğru	Tamamıyla Doğru
a) İlişkimiz için çok fazla yatırım yaptım.				

2. İlişkimize öyle çok yatırım yaptım ki, eğer bu ilişki sona erecek olursa çok şey kaybetmiş olurum.

Tamamen Yanlış Tamamen Doğru

1	2	3	4	5	6	7	8	9

5. Birlikte olduğum kişiyle ayrılmamız, aile ve arkadaşlarımla olan ilişkilerimi olumsuz etkiler.

Tamamen Yanlış Tamamen Doğru

1	2	3	4	5	6	7	8	9

EK 3
İLİŞKİ İSTİKRARI ÖLÇEĞİ KULLANIMI İZİN BELGESİ

Gönderen: Ayda Büyükşahin
<aydabsahin@gmail.com>
Gönderildi: 5 Aralık 2016 Pazartesi 10:28
Kime: selinay aktas
Konu: Re: ilişki istikrarı ölçeği

ekte ölçek.
Ayda

EK4

İLİŞKİ YÜKLEME ÖLÇEĞİ
(SEÇİLMİŞ MADDELER)

Bu anket, eşinizin yapması muhtemel olan bazı davranışlarını içermektedir. Lütfen, önce eşinizin belirtilen her davranışı yapıyor olduğunu ***hayal ediniz*** ve sonra bu davranış tanımlamasını izleyen ifadeleri okuyunuz. **Eşinizin yaptığını hayal ettiğiniz koyu renk ve büyük harfle yazılmış olan davranışların kutuların üzerinde yazan sebeplerle ne kadar ilgili olabileceğini kutuların içindeki rakamlardan size uygun olanlarını (X) işareti ile işaretleyerek derecelendiriniz.** Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.

EŞİNİZİN SÖYLEDİĞİNİZ BİRŞEYİ ELEŞTİRDİĞİNİ HAYAL EDİNİZ:

1-Esimin bu davranışı kendi ile ilgili bir nedene bağlıydı (örn., kendi kişilik yapısı, içinde bulunduğu ruh hali).

(1) Tamamen Yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen Yanlış	(4) Kısmen Doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen Doğru

5- Eşimin bu davranışı bencilce nedenlerden kaynaklanmaktadır.

(1) Tamamen Yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen Yanlış	(4) Kısmen Doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen Doğru

6- Eşim beni eleştirdiği için suçlanmayı hak etmiştir.

(1) Tamamen Yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen Yanlış	(4) Kısmen Doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen Doğru

EŞİNİZİN SİZİNLE DAHA AZ ZAMAN GEÇİRMEYE BAŞLADIĞINI HAYAL EDİNİZ:

7- Eşimin daha az zaman geçirme nedeni evliliğimizin diğer yönleri için de geçerlidir.

(1) Tamamen Yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen Yanlış	(4) Kısmen Doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen Doğru

12- Eşim benimle istemeden değil, kasıtlı olarak daha az zaman geçirdi.

(1) Tamamen Yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen Yanlış	(4) Kısmen Doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen Doğru

EŞİNİZİN SÖYLEDİĞİNİZ ŞEYE DİKKAT ETMEDİĞİNİ HAYAL EDİNİZ:

13- Eşimin bu davranışı bencilce nedenlerden kaynaklanmaktadır.

(1) Tamamen Yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen Yanlış	(4) Kısmen Doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen Doğru

17- Eşim söylediğim şeye dikkat etmediği için suçlanmayı hak etmiştir.

(1) Tamamen Yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen Yanlış	(4) Kısmen Doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen Doğru

18- Eşimin söylediğim şeye dikkat etmeme nedeni muhtemelen değişmez.

(1) Tamamen Yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen Yanlış	(4) Kısmen Doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen Doğru

EŞİNİZİN SİZE SOĞUK VE UZAK DAVRANDIĞINI HAYAL EDİNİZ:

19- Eşim bana istemeden değil, kasıtlı olarak soğuk ve uzak davrandı.

(1) Tamamen Yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen Yanlış	(4) Kısmen Doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen Doğru

24- Eşimin soğuk ve uzak davranma nedeni muhtemelen değişmez.

(1) Tamamen Yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen Yanlış	(4) Kısmen Doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen Doğru

EK 5

İLİŞKİ YÜKLEME ÖLÇEĞİ KULLANIMI İZİN BELGESİ

Gönderen: sennur tk
<sennurkislak@hotmail.com>
Gönderildi: 30 Kasım 2016 Çarşamba 16:12
Kime: selinay aktas
Konu: Re: ilişki yükleme ölçeği

Merhaba,
İliskilerde Yukleme Olcegini
kullanabilirsiniz.Kolay gelsin.
Sennur Kislak

Sent from my ASUS

-------- Orijinal Mesaj --------
Başlangıç:selinay aktas
Gönderme:Wed, 30 Nov 2016 15:24:31 +0200
Bitiş:kislak@ankara.edu.tr,sennurkislak@hotmail.com
Konu:ilişki yükleme ölçeği

EK 46
EŞ DESTEK ÖLÇEĞİ (EDÖ)
(SEÇİLMİŞ MADDELER)

Bu anket, eşinizin size aşağıdaki konularda destek sağlayıp sağlamadığına ilişkin algınızı ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Aşağıdaki maddeleri okuduktan sonra maddenin karşısında yer alan ve size uygun olan parantezi işaretleyiniz. Lütfen boş madde bırakmayınız.

Eşim;

	Bana uygun	**Kısmen uygun**	**Uygun değil**
1. Bana hoş espriler yapar	( )	( )	( )
2. Yaptıklarımı destekler	( )	( )	( )
3. Benimle olmak için zaman yaratmaya çalışır.	( )	( )	( )
4. Kazancını ve tüm eşyalarını benimle paylaşır	( )	( )	( )
13. Hastalık, taşınma, gibi durumlarda bana yardım eder	( )	( )	( )
15. Benimle alışverişe, sinemaya veya gezmeye gelir	( )	( )	( )
16. Beni sever, okşar	( )	( )	( )
17. Evimizle ilgili işlerde bana yardım eder	( )	( )	( )
18. Benim üstün, güçlü yönlerimi vurgular	( )	( )	( )
25. Sorunlarla başa çıkmamda bana yardım eder	( )	( )	( )
27. Sağlığımla yakından ilgilenir	( )	( )	( )

EK 7
EŞ DESTEĞİ ÖLÇEĞİ KULLANIMI İZİN BELGESİ

Gönderen: İbrahim Yıldırım
<ibrahim.yyildirim@gmail.com>
Gönderildi: 30 Kasım 2016 Çarşamba 14:14
Kime: selinay aktas
Konu: Re: eş destek ölçeği

Sevgili meslektaşım,
EDÖ ekte sunulmuştur.
Başarılar diliyorum.
Prof. Dr. İbrahim YILDIRIM

EK 8
KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sayın Katılımcı,

Bu çalışma, evli bireylerin ilişkilerini etkileyebilecek değişkenlerin araştırıldığı bir yüksek lisans tezi kapsamında yürütülmektedir. Lütfen, ölçekleri, başlarında verilen yönergeler doğrultusunda eksiksiz bir biçimde doldurunuz. Vereceğiniz yanıtlar bireysel değerlendirme amacıyla kullanılmayacağından kimlik bilgileriniz istenmemektedir. Yanıtlarınızda doğru/yanlış aranmayacak, verdiğiniz bilgiler gizli tutulacaktır. Araştırmadan sağlıklı sonuçlar elde edilebilmesi için samimi yanıtlar vermeniz oldukça önemlidir. Lütfen değerlendirmelerinizi eşinizle birlikte değil, yalnız yapınız.

Katkılarınız için teşekkür ederim.

Psikolojik Danışman
Selinay AKTAŞ AKBAYRAK

Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
PDR Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Programı

1. Cinsiyetiniz : □Kadın
   □Erkek

2. Yaşınız (Yazınız):……..

3. Eğitim durumunuz: □İlkokul □Ortaokul □Lise □Üniversite ve üstü

4. Eşinizle ilişkinizin başlangıcından bugüne kadar geçen süre (ay ya da yıl olarak belirtiniz) :…….

5. Sizce eşinizle uyumlu bir çift misiniz?
   □ Evet □Hayır

ÖZGEÇMİŞ

Adı-Soyadı : Selinay AKTAŞ AKBAYRAK

Yabancı Dil : İngilizce

Doğum Yeri ve Yılı : Alaşehir /1986

E-Posta : selinayaktasakbayrak@gmail.com

Eğitim ve Mesleki Geçmişi:

- 2008, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı
- 2008, Rehber Öğretmen, MEB, Yenişehir YİBO, Uşak
- 2009, Rehber Öğretmen, MEB, Kırşehir İş Okulu, Kırşehir
- 2011, Rehber Öğretmen, MEB, Fatoş Çetin Anaokulu, Kırşehir
- 2012, Rehber Öğretmen, MEB, Yavuz Selim İlkokulu, Eskişehir
- 2016, Rehber Öğretmen, MEB, Nermin Özdemir Anaokulu, Eskişehir
- 2017, Rehber Öğretmen, MEB, Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu, Eskişehir

Mesleki Birlik/Dernek/Kuruluş Üyelikleri:

- 2016, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği, Ankara